

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

INDRYDELSESSKRIFT

til

Afgangsprøverne og Aarsprøven

i

Frederiksborg lærde Skole 1874

ved

C. Berg,
Skolens Rektor.

-
- Indhold: 1. Om Livet i Frederiksborg Skole 1794—98 af J. J. Paludan.
2. Lidt om den asiatiske Literatur.
3. Skoleefterretninger.
-

Frederiksborg.

Trykt i Chr. Hansens Officin.

1874.

I.

Et Bidrag til Oplysning om Skoletugtens og Skolelivets Tilstand i Frederiksborg lærde Skole henimod Slutningen af forrige Aarhundrede.

Et Uddrag af nogle Erindringer, optegnede af Commandeur Jens Jacob Paludan, dimitteret fra Frederiksborg Skole 1798.

(Meddelt af Harald Paludan, Sognepræst til Fejø).

Tømmerup og Kjøbenhavn.

Tømmerup Præstegaard ved Kallundborg er mit Fødested, og der var min Fader Præst. Han var kun 24 Aar, da han tiltraadte sit Embede, og 25 Aar, da jeg den 23de April 1781 blev født.

Han havde et smukt, venligt Udseende, hans Character var blid, og hans Forstand lys, men han var opdragen i al Jevnhed og Simpelhed efter den Tids Begreber og Fordringer. Min Farfader, Provst Paludan i Kallundborg, har jeg ikke kjendt, men min Faders Stedmoder staaer levende for min Erindring. Hun var skarp, mager, høi, med en ubehagelig Stemme og streng imod Børn. Man sagde, hun var en brav Kone, som nok kan være, men jeg kunde som Barn ikke lide hende, for hun skjændte paa mig, naar jeg gjorde Støi. Min Moder var 17 Aar gammel, da hun blev gift. Hun var en meget smuk Blondine med lys Forstand og en ualmindelig kraftig Villie.

Mine Forældres Temperamenter stemmede ikke ganske overeens; hvori Uovereensstemmelsen egentlig bestod, kan jeg ikke vide; men dette havde megen Indflydelse paa min Opdragelse. Jeg kan erindre de ubetydeligste Ting fra, jeg var 3 Aar gammel, og indseer nu fuldkommen, hvor haardt og ufornuftigt jeg blev opdraget. Riset blev ikke sparet, og min Moder var som oftest den, der revsede mig for Barnagtigheder, som aldeles ikke fortjente Straf. Min Fader tog imellem mit Parti, men ofte lod han

min Moder raade over min lille Krop mere, end han burde. Jeg var allerede som 3 à 4 Aar gammel ulykkelig, og indtil jeg var 12 Aar, var der ikke mange Dage, uden at jeg blev haardt straffet for Drengestreger og Ingenting. Dette udviklede en trodsig, stiv Character hos mig.

Inden mit 3die Aar lærte jeg at læse, men med Graad og Straf. Maaskee jeg var bleven en forfærdelig lærd Mand, dersom ikke Læsning fra min tidligste Barndom var gjort mig saa ubehagelig. Den brugte Læremethode var virkelig meget Aarsag i, at jeg lige til mit 12te Aar var en ualmindelig efterladen Dreng i Alt, hvad jeg skulde lære. Jeg voxede til, og mine ildrøde Haar, rødmossede, fregnede Ansigt, klare, blaae Øine, raske Lemmer gave mig et livligt, men ikke smukt Udseende.

I mit 4de Aar var jeg kommen til Kjøbenhavn, hvor min Fader var bleven Provst ved Frelserens Kirke paa Christianshavn. Nu blev jeg sat i Borgerdydsskolen, hvor jeg ingen Ting lærte, da jeg var doven, Lærerne slette og barbariske, og min Fader, som var i fortrykte Omstændigheder, og som maatte skrive Bøger, som tog hans hele Tid, ikke kunde paasee den forkeerte Skolegang. Regelmæssig fik jeg hver Dag mine Prygl i Skolen og i Hjemmet, og jeg satte mig for at trodse mine Tugtimestere. Jeg var forhærdet og anseet for en Dreng, mine Forældre vilde faae Sorg af, som der var noksom Udsigt til, da jeg hjemme, i Skolen og især paa Skoleveien frem og tilbage gjorde alle de Optøier, der faldt mig ind. Prygl brød jeg mig ikke om og læste aldrig paa mine Lectier, havde derfor Tid nok til alle Slags Løier og Slagsmaal med andre Drengene. Optøier hjemme og ude bragte mig i Renommée. Mine røde Haar gave mine Skolekammerater Leilighed til at kalde mig den rødhaarede Ræv — et Skjældsord, som min Character ikke fortjente, thi jeg hadede Falskhed; og Ingen skulde rose sig af ustraffet at have belagt mig med dette Epitheton. Min Fornærmer

være stor eller lille, Tjenestepiger eller Skolekammerater, alle kom de til at undgælde derfor. Med et Spring foer jeg ind paa dem, og med mine smaa Hænder bearbejdede jeg Øine, Næse, Mund, Haar og Ører saaledes, at jeg ofte forknyttede Personer, dobbelt saa store som Angriberen. Sloge de mig til Jorden, saa fornyede jeg Angrebet med en Udholdenhed, som gjorde mig frygtet. Jeg forsvarede de Smaa mod deres Undertrykkere og vandt Popularitet blandt de Smaa og Anseelse som Leder blandt de Større. Jeg var virkeligen ingen slem Dreng, men paa Veien til at blive det, og hvis var Skylden? —

Da blaae Øine, blodig Næse og forrevne Klæder hørte til Dagens Orden, saa hørte ligeledes til samme ubarmhjertige Prygl af Lærerne og min Moder, som jeg gjorde Livet saa suurt med min Uforbæderlighed, at hun engang yttrede for mig: «Jeg skulde ikke græde, om du var død». Tykke Strimer af underløbet Blod paa min Ryg, hovne Hænder af Haandtager i Skolen satte ikke godt Blod i mit Hjerte, dog fordærvet og følesløst var det ikke. Thi, naar den blide Fader engang imellem tog mit Parti, frelste mig fra Halvdelen af en Lussing og talte faderligt til mig, da smeltede den haarde Bark om mit trodsige Sind, og jeg henflød i Taarer. Thi jeg elskede min Fader, han kunde have faaet mig til at blive Alt, hvad han vilde, men han havde, optagen af Næringsssorger og ideligt Arbejde som Forfatter, ikke Tid til at tage sig af mig. Indtrykket af min Faders Formaninger slettedes ud den næste Dag med Riset i Skolen og Spanskrøret hjemme.

Jeg var nu en stor, stærk Dreng paa 11 Aar. Intet var mig utaaleligere end min Skolegang, hvor jeg drev Tiden hen uden at lære Noget og fik min reglementerede 4 à 6 Haandtager af et Birkeriis's omsnoede Ender tilligemed den inhumane Benævnelse: «Du Naturens Afskum», «ræk ud!» Jeg passede paa, at min Tormentor fik for det Meste lige saa mange Slag over sine Been som jeg i

Hænderne, ved behændigen at trække Haanden bort, naar han hivede til, hvad der opvakte megen Fornøielse i Classen, især naar han gav sig og gned sine selvpryggede Knæer. Jeg loe med, og Spadsen gjentoges, til han og jeg vare kjede deraf. En Lærer tog mig engang ud og rev mig i Haaret. Jeg stillede mig op mod Væggen og spyttede paa ham. Han foer rasende imod mig, men jeg satte mit Been mod hans Mave, saa at han vaandede sig forførdelig og opgav Striden. At dette kunde gaae godt, begriber jeg ikke, men formodentlig turde Læreren ikke klage, fordi han havde slæbt mig ud paa Gulvet i Haarene.

Hvad Enden havde bleven, om jeg længe havde bleven i denne Skole, veed jeg ikke; lykkeligviis vilde Gud det ikke.

Udenfor Skolen var jeg Anfører for alle Spectakler paa Gaden; jeg var i Klammeri med Sælgekjællinger, Amagerkoner etc. En Dag købte jeg for en Skilling raadne Æbler, stillede mig midt paa Knippelsbro, indtil der kom et Fartøi roende igjennem. I samme var der en velklædt Herre, og uden videre stak jeg ham det ene raadne Æble i Hovedet efter det andet. Han var rasende og skjældte som en Tyrk, det hjalp ikke, saa længe jeg havde et raadent Æble tilbage, ramte jeg ham dermed. Endelig raabte han paa Vægteren ved Broen, at han skulde holde paa mig; jeg løb, Vægteren efter mig for at fortjene Drikkepenge; han fik mig i Nakken, og nu var jeg da attraperet og kunde vente mig en ordentlig Lussing, som var fortjent. Dog en velklædt Herre, som havde seet min Hardiesse, havde Medlidenhed med mig, gav Vægteren Penge, og han slap mig, og jeg foer afsted. Saaledes kom jeg da derfra dengang og hilste meget taknemlig den Herre, som frelste mig, hvergang jeg siden mødte ham.

Mine Forældre boede paa Christianshavn ved en af Canalerne. Uagtet det var os Drengene forbudt at nærme os disse, var det os dog en stor Fornøielse at fiske Hunde-

steiler, hvormed vi tilbragte vore ledige Timer, som vare mange. — En lille smuk Dreng, en Søn af en Styrmand, som boede i Husets Kjælder, var en Dag med at fiske tilligemed en Deel andre Drengene omtrent paa min Alder. Han faldt hovedkulds i Søen, og alle Drengene løbe forfærdede bort; men jeg var heldig nok til at faae ham bjerget ved at lægge mig paa Maven med Benene opad det steile Slæbested og saaledes med Fare for mit eget Liv at række mig saa langt ud, at jeg fik fat i en Flig af hans Trøie. Af en 11 Aars Dreng var det dog Noget, og det følte jeg og glædede mig over, da Drengen vilde have druknet uden min Hjælp. Forældrene velsignede mig, og Drengen blev siden en flink Sømand. Mine Forældre fik det ikke at vide, da jeg var strafskyldig, fordi jeg havde fisket Hundesteiler. Nogen Tid efter blev min Broder Georg kastet ud i samme Slæbested fra Døren af samme, som Vinden tog i, og han var neppe bleven bjerget, da han blev kastet langt ud i Canalen, dersom ikke en Fisker var sprunget ud efter ham og havde draget ham op. Fiskeren fik een Rigsdaler, og Georg skulde just til at have sine Prygl, saa vaad han var, lige kommen fra Dødens Porte, dersom ikke Huusfolkene, som vare stimlede til, havde bedet for ham. Der blev aldrig gjort Forskjel paa Straffene, enten Forseelserne vare begaaede af Ulydighed, Trods, Uartighed eller af reen barnlig Uforsigtighed. Saaledes har jeg faaet en Snees Slag af et Spanskrør, fordi jeg ved at gaae paa Stylder havde revet noget Tøi af Snorene, hvor det hang til Tørring; jeg følte Uretfærdigheden af denne overvættes Strengthed og blev trodsig og hævnjerrig.

Mine Forældres Børneflokk bestod dengang af 3 Sønner og 2 Døttre, og da nu min Moder havde nok at gjøre med de mindre Børn, og min Fader havde sine Embedsforretninger og arbeidede for det daglige Brød ved at skrive Bøger, som vare efter den Tids Smag meget gode, saa vare vi 3 ældste Drengene: Georg, Hans og jeg, overladte til

os selv og holdt os vel af Veien fra vor Moder, som altid var den strenge. — En Graver havde en Søstersøn, som han havde antaget som Pleiesøn, ved Navn Marcus Pløn, fra Norge. Han var nogle Aar ældre end jeg og var en Fyr, som kunde føre an, hvor jeg ei mægtede det. Med ham gjorde vi Toure ud paa Amager og spillede Langbold paa Kirkegaarden, hvor der blev holdt jammerligt Huus med Gravene. Han førte os op paa Frelser's Taarn, og da det netop var under Reparation, var der Stillads for at reparere Kuglen. Dette var saa usselt, af lodrette, rue Stiger, sammenslaaede af Lægter, og førte til en Aabning, der var gjort i Kuglen, saa stor, at en Mand kunde krybe derind. Han gik rask op ad Stigen, ind i Kuglen og ned igjen. «Det tør Du ikke gjøre, Jens!» sagde han. «Marcus! troer Du det?» sagde jeg, og den 11 Aars Pog steeg op ad Stigen, som hang lodret i et Par Søm over en saa svimlende Høide, at en dygtig Sømmand, der er vant til at gaae tilveirs, vilde taget i Betænkning at vove sig paa dette Sprinkelværk af Stillads. Vist er det, jeg erindrer det grant, at jeg ikke følte den mindste Angest, steeg op og ind i Kuglen, kom ned igjen og ansaae det Hele som slet ingenting. Jeg har anført disse Drengestreger og Bedrifter for at skildre Drengen i den unge Alder. — En urigtig og haard Behandling havde vakt Trods og Mod. Aldrig følte jeg ond Villie mod Nogen. Mine Kammerater holdt af mig og ansaae mig som en Dreng, det var bedst at være gode Venner med, skjøndt jeg var anseet som den udueligste Dreng i hele Skolen og den uartigste Dreng i hele Nabolauget. Jeg lod mig aldrig tvinge af Tjenestepigerne, som skulde passe paa mig, naar jeg var hjemme, og mine Forældre ude, men leverede Batailler med dem, rev deres Tørklæder og Kapper itu og brugte Hænder og Fødder imod dem, naar de vilde tvinge mig til at gaae tidlig iseng, for at de kunde have friere Commerce med deres Cavallerer. Naturligviis maatte

min Ryg undgjælde Dagen efter, men jeg var forhærdet i den Henseende.

Saaledes gik Tiden hen, til jeg var 12 Aar gammel. I den Classe, jeg var i Skolen, kunde jeg umulig følge med; jeg indsaae det selv; om jeg nu og da tog fat paa Bøgerne, var det mig umuligt at komme med. At min Fader og Lærerne ikke gjorde en Forandring heri og satte mig i en Classe, som svarede til mine ringe Kundskaber, er mig ubegribeligt, og jeg indsaae, at jeg aldrig paa den Maade vilde komme frem. Jeg havde stor Lyst til at gaa tilsøes og bad derom; men min Fader negtede mig det med de Ord: «Du skal være Student, og dermed Basta». Jeg græd, fordi jeg ikke kunde blive fri for den forhadte Skole, og drømte Dag og Nat om Sølivet, som jeg ikke kjendte.

Christiansborg Slot brændte; det var et frygteligt Syn. Luerne blandede sig med den ildrøde Himmel, saa det saae ud, som Luften brændte. Min Moder havde da født Tvillingerne: Christian og Frederik, og hun laa netop, medens Slottet brændte, mellem Liv og Død. Vi vare alle jammerlig tilmøde. Branden slukkedes, og min Moder og Børnene kom sig; min Fader fik det store Præstekald Fredensborg, Asminderød og Grønholt, og Alt var idel Glæde. Jeg fik nye Klæder, da jeg skulde i Frederiksborg latinske Skole, og mine Kammerater misundte mig den Lykke at komme ud af den ækle Skole, hvor Ingen var fornøiet, og jeg glemte for en Tid mine Sønykker.

Saaledes endtes mit Ophold i Kjøbenhavn for den gang, efterat jeg havde været der fra mit 4de til mit 12te Aar.

Frederiksborg.

I Foraaret 1793 flyttede mine Forældre til Fredensborg, og jeg blev sat i Frederiksborg latinske Skole nogle Dage derefter. Det var i Mai Maaned, at min Fader introducerede mig til Rector Bendtsen og tingede mig i Kost hos Glarmester Skou for 7 Mk. om Ugen. — Det Indtryk, som det gamle Slot og den skumle Skolebygning og de i samme værende gamle, skjæggede, lurvede Mesterlexianere gjorde paa mig, var ikke opmuntrende, og det, at jeg kom iblandt lutter fremmede Mennesker, foraarsagede mig en Længsel efter mit Fædrenehjem, endskjøndt det ikke havde været af de blideste. I Skolen blev jeg sat i en Classe, som kaldtes 3die Lectie, som var den, hvorfra man blev opflyttet til Mesterlectien. Min Lærer heed W. . . . , en mørk, streng Mand med et ufordrageligt Ansigt. Vi vare kun 9 Disciple i Classen og lærte Alt af samme Lærer. Rectoren havde ikke nogen tilsyneladende Control med de andre Lærere, og de vare saaledes aldeles absolute Herrer over deres Classes Disciple.

Det er nu, da jeg skriver dette, 50 Aar siden*), at jeg som en lille 12 Aars Dreng kom ud iblandt lutter Fremmede, uden at Nogen bekymrede sig om mig udenfor Skolen; indlogeret i et saare simpelt Huus, hvor jeg spiste af Fad med Manden, Konen og Svendene, læste mine Lectier ved det samme eneste Lys, hvorved Konen og hendes Tjenestepiger spandt og med det Samme holdt en jevn Passiar. Jeg delte Seng med en ældre Skolediscipel, Schrøder, paa et lille usselt Tagkammer uden Varme, med et lille enkelt Vindue og ved Siden af Værkstedet, hvor Svendene havde deres Seng. Min Vært drak fra Kl. 7 om Mor-

---

*) Nedskrevet 1843.

genen, og Konen, en Jesabel, der var meget god Veninde med den ene Svend, styrede Manden og Huset med en god Orden og megen Reenlighed, men var gjerrig i den Grad, at jeg ofte ikke fik saameget, at jeg kunde spise mig mæt. Dette var mit Hjem, og der skulde jeg forberede mig til at lære Humaniora. Jeg kunde gjøre og lade, hvad jeg vilde, være flittig eller doven, holde mig reen eller ikke, Ingen tog Notice af mig, naar jeg kun indfandt mig hjemme ved Maaltiderne og inden Porten blev lukket om Aftenen. Under saadanne Vilkaar opdrøge Børn sig selv for 50 Aar siden.

Beskrivelsen af en Skolediscipels Liv i Slutningen af det forrige Aarhundrede vil vanskeligt finde Tro, fordi det virkeligt falder utroligt, at der ikke længere tilbage end for 50 Aar siden kunde herske en saa barbarisk, ucontrolleret, umoralsk Opdragelsesmaade. Hvilke Fremskridt er der ikke skeet siden den Tid! For Sammenligningens Skyld er det interessant, og derfor vil jeg være lidt udførlig i at skildre denne Periode af mit Liv, som ogsaa, i Forbindelse med den foregaaende, har havt saa megen Indflydelse paa mit senere Liv og Skjæbne. — Naar jeg nævner Skjæbne, da er dermed meent Guds Ledning; Intet er Tilfælde, Alt er det uendelige Væsens Styrelse.

Rector Bendtsen var en lærd Mand af en blid, dog noget svag Character. Han opfyldte sine Pligter som Docent, men forresten havde han intet Opsyn med Discipulene; de kunde udenfor Skolen opføre sig, som de lystede. 3die Lectie-Høreren W. har jeg omtalt og vil faae Leilighed til at omtale ham senere. 2den Lectie-Høreren B. var et usselt Skrog paa Legeme og Sjæl; ved Protection var han anbetret sin Post til liden Baade for Eleverne. Der var ingen 1ste Lectie; maaskee havde der engang tidligere været en, men jeg troer det ikke. Skolen var en umaadelig stor Bygning, hvoraf det Halve af underste Etage

var det egentlige Skolelokale i eet stort Rum med Vinduer til begge Sider, afdeelt saaledes med et Gelænder tværsover, at den øverste Halvdeel var for Mesterlectien, og dertil førte 2 Trappetrin op med Gelænderdøre for. Den nederste Deel af Localet var indrettet for 2den og 3die Lectie, hver paa sin Side af Gangen, som førte fra Indgangen op til Mesterlectien. Midt for Indgangen var Rectorens Catheder. 2den og 3die Lectie blev dog ikke holdt i dette Locale, men paa Hørernes Værelser, hvoraf fulgte, at disse vare deres egne Herrer og kunde despotisere saa meget, de vilde. Den hele øvrige Deel af Skolebygningen, paa de tvende Høreres 4 Værelser nær, var Rectorens. — Om Sommeren var Skoletiden fra Kl. 7—11 og 1—4. Examen holdtes engang aarlig i Juni eller Juli, hvor det Hele blev afgjort i een Dag i Overværelse af Confessionarius, dengang Bastholm. Derefter skete den aarlige Opflyttelse fra 2den til 3die og fra 3die til Mesterlectie. De Opflyttede maatte da gjøre et Gilde for den Classe, de kom op i, og lystigt gik det da til med Sviir og Drik, især blandt Mesterlectianerne. Efter Opflyttelsen tog Sommerferien deres Begyndelse og varede i Almindelighed i 6 Uger. — Foruden denne Ferie var Juleferien 3 Uger, Paaskeferien 2 Uger og Pintseferien 1 Uge, altsaa tilsammen $\frac{1}{4}$ Aar foruden de mange Eftermiddage og hele Dage, som forundtes os Frihed, naar vi bade derom, som om Sommeren især var idetmindste eengang ugentlig. Hver Onsdag og Løverdag Eftermiddag havde vi ligeledes Frihed, saa at der var Tid nok til at læse over og more sig; det Sidste var for de Fleste Hovedsagen. — Disciplenes Antal var omtrent 16 i Mesterlectien, 9 i 3die og 10 à 12 i 2den Lectie. De Fleste af Disciplene i Mesterlectien vare Karle paa over 20 Aar, mange af dem ryggeløse, uopdragne, dovne Knegte, som gik lurvet klædte og satte en Ære i Brutalitet. De havde en nedarvet Ret

til at mishandle de saakaldte Smaalectiers Disciple paa alle tænkelige Maader. De brugte disse formelig som deres Tjenere, sendte dem i Byen til Skrødere og Skomagere med Tøi til Reparation, lod dem hente Brændeviin o. a. m., pryglede dem uden Aarsag, tvang dem til at dele deres Frokost med dem eller tog den hele, kort: de vare ubarmhjertige Herrer. At klage derover faldt aldrig Nogen ind, da det maaskee havde kostet dem Liv og Lemmer.

Dengang var det Skolens Hverv at besørge Kirkesangen om Søn- og Helligdage, at synge ved Begravelser eller Barnedaab, Bryllupper m. m. Som en Følge deraf havde vi kun liden Glæde af Søndagen, og Gudstjenesten var os en Plage, saa meget mere, som vi Søndag Morgen skulde samles i Skolen og derfra tilligemed Hørerne begive os til Kirken. Og der i Skolen blev af Mesterlectianerne brugt den Skik, at Smaalectianerne skulde, som det heed, see Tingesten, som bestod deri, at Mesterlectianerne stillede sig i tvende Rækker, som Smaalectianerne maatte passere op til Cathedret og tilbage og bleve tampede ubarmhjertig paa Marschen gennem Rækken frem og tilbage*).

Dette Uvæsen og Barbari havde et Slags Hævd; hverken Rectoren eller Hørerne gjorde det Allermindste for at raade Bod derpaa. — Flere Gange ugentlig maatte vi i Middagstiden klæde os i sorte Klæder og synge til Barne-daab eller Liig, saa at Friheden fra 11—1 var saare beklippet, og Tiden til at spise neppe tilstrækkelig. Jeg havde ikke et Menneske at holde mig til, lutter Fremmede, alle vegne Prygl og Mishandling, i Skolen af Læreren og udenfor Skolen af Mesterlectianerne og hjemme af min Contubernal. Den 12 Aars Dreng havde sin hele Kraft nødvendig for ei at blive forknyttet, og Længselen efter Fader, Moder og Sødskende var stor.

---

*) S. medfølg. Plan A, c.

I den første Tid kunde jeg ikke faae Lov til at gaae hjem til Fredensborg, og den første Gang, min Fader kom til Frederiksborg, mødte jeg ham paa Slotsbroen; med et Spring var jeg med mine Arme om hans Hals, trykkede min Mund paa hans, og Taarerne løbe mig ned af Kinderne; men ingen Klage kom fra mine Læber. Skulde man troe det, at Faderen fandt min Adfærd usømmelig; det var dengang mod god Tone at være saa fri mod Forældre. Imidlertid maa han dog have følt min varme Kjærlighed til ham; thi han var strax efter meget kjærlig imod mig.

Jeg vil ikke gjentage de uhyre Mishandlinger, jeg gennemgik. Hr. W. gav mig 4 à 6 Haandtager af en Hesselstok for hver Dag, jeg ikke kunde min Lectie, og 1 à 2 Ørefigen for hver grammatikalsk Feil i min latinske Stil. Det virkede saaledes, at jeg ordentlig blev flittig. Stundom slog han feil, saa at Næse og Mund stod i et Blod. Jeg stod saaledes engang og blødte som en Stud paa Gangen udenfor Hørerens Stue, da Rectoren kom forbi og spurgte mig, hvorledes jeg kom saaledes til at bløde. Jeg svarede ham, at min Næse var sprungen op at bløde. Han kaldte paa en Pige, som bragte mig Vand og Eddike og hjalp mig, saae medlidende paa mig, rystede paa Hovedet og gik. W. maa have faaet at vide, hvad jeg svarede Rectoren; thi han blev mindre voldsom mod mig, og efterhaanden var det sjældnere, at han pryglede mig.

En Besynderlighed var det, at man ikke lærte at skrive og regne og ikke Modersmaalet. Men al Flid og Tid maatte anvendes paa de døde Sprog, hvori der læstes mange Autores, som ikke befordrede Moraliteten.

Den første Sommerferie, jeg var i Skolen, befalede W. mig at komme 2 à 3 Gange ugentlig op paa hans Kammer at gjøre Stil og altsaa mishandles. Det var et stort Savn for mig, at jeg kun i korte Tidsrum kunde komme hjem til Fredensborg, men jeg maatte finde mig deri.

Næste Aar gik jeg til Rectoren ved Feriens Begyndelse og bad om Tilladelse at reise hjem, som han med sin sædvanlige Venlighed strax tillod mig. Jeg sagde ikke Adieu til W. og reiste hjem, morede mig fortræffeligt og lod hver Dag have sin Glæde og Plage. Jeg vidste, hvad der ventede mig, naar jeg kom tilhage til min Ven W., og som en klog General tog jeg mine Præcautioner. De sidste 8 Dage, jeg var hjemme, rev jeg mine Hænder paa en kalket Væg, til de bleve haarde, gjentog dette flere Gange daglig, saa at Huden blev saa tyk og ufølsom, at jeg ikke kunde føle Smerte ved Haandtagerne in spe. Som jeg formodede, saa gik det. Ved min Entrée i Skolen efter Ferierne var W. saa gnistrende gal, at han saae ud som en Djævel. Jeg kunde mine Lectier udmærket, og der var ingen Anledning til at straffe. Endelig, da vi skulde til at gaae, tog han Hesselkjeppen ned, som laa over Døren, og uden videre Fortale befalede han mig at række ud, og jeg uden unyttig Parlamenteren rækkede mine tilberedte Hænder ud, og for hvert Slag skreg jeg, som jeg skulde myrdes, ikke af Smerte, men for at gjøre ham kjed af det. Efterat have faaet 10 à 12 alvorlige Slag i Hænderne, forlod jeg Skolen veltilfreds med at have havt 5 à 6 Ugers Frihed for dobbelt saa mange Haandtager, der ikke gjorde ondt, saa det var værd at tale om.

Tiden deltes mellem Skolen og Forberedelse hjemme, mellem god og slet Moerskab. Der var altid nogen Tid tilovers fra den, der behøvedes til Overlæsning; om Sommeren svømmede vi, spillede Langbold, førte Krig med Bønderne, vore Arvefjender, som benævnedes «Mis», hvilket de vedkjendte sig som Øgenavne. Vi gjorde lange Excursioner, og disse endtes gjerne med at spise Tykmælk. Ved saadanne Leiligheder betaltes for, hvad vi fik, og da det var Bøuder i Nærheden af Frederiksborg, saa forstyrredes ikke Freden; naturligviis holdt de Smaalexianere sig saa langt

som muligt fra Mesterlexianerne. Naar der var «Heufang», d. v. s. Høhøst i de kongelige Vange til Stutteriets Fornødenhed, vare vi der hele Nætter ude ved Lystighed, Dands og Munterhed og ikke altid den uskyldigste.

Bønderne laae i en Slags Leir i Vangene for ei at kjøre en lang Vei daglig frem og tilbage. Karle og Piger, Borgere med Koner og Døttre, Husarer og Skoledisciple, Haandværkssvende og Tjenestepiger udgjorde et broget Hele, som i de smukke Sommernætter ved antændte Blus morede sig med Dands og Courticeren paa bedste Maade, hver efter sin Phantasi. At dette ikke var nogen Dydsøvelse, kan man let forestille sig. Det var en Lykke for hver den, der gik denne Skjærsild igjennem, uden at gaae tabt. Saalænge jeg var en Dreng paa 13—14 Aar, var jeg fri for at fristes, da det kun tillodes de ældre at vise sig som Karle, med Pibe i Munden og Stok i Haanden o. s. v.; de Yngre vare kun Tilskuere, og deri bestod deres Moerskab og ved en enkelt Gang imellem ganske incognito at faae sig en Svingom. — Hvor kunde dog Rector og Lærerne tillade Disciplene at bivaane disse bacchantiske Saturnalier? Hvor mange unge Mennesker fordærvedes der ikke paa Legeme og Sjæl ved den tøilesløse Frihed, de nød? Hvor Faa af de mange kom igjennem Livet uden dybe Ar fra den Tid?

Ligesaa riig som Sommeren var Vinteren paa Moerskab: Skøiteløben blev dreven med Lidenskab, og Forvoenheden kostede flere unge Mennesker Livet. Saa var der Kanefart og alle Slags Gadespectakler, Samlinger hos Kammerater, hvor der blev spilt og drukket, hvor der blev sunget og sviret langt ud paa Natten.

Hvilken Skole for en 13—14 Aars Dreng med et livligt Temperament, et stærkt Legeme, uden synderligt godt moralsk Fundament, og for hvem Lasterne ikke viste sig saa afskrækkende? — Hvilken Afgrund stod jeg ikke da

paa Randen af! Hvorfor styrtede jeg ikke i den med saa mange Andre? Gud vilde det ei! —

Saaledes var det, at Musernes Sønner opdroges til Videnskabsmænd, Embedsmænd og Borgere i Frederiksborg Skole 1793 sqq.

Fra mit 12te til 15de Aar var jeg i 3die Lectie og kunde antages for en af de bedre instruerede Disciple, takket være Hr. W.'s Hesselkjep. Udenfor Skolen var jeg blandt de djærveste Drengene og med i alle de Optøier, som hver Dag udførtes. Slagsmaal hørte til Dagens Orden; der var Ingen, han maatte være baade større og stærkere end jeg, som skulde rose sig af at have angrebet mig; hvad jeg manglede i Kræfter, godtgjorde en ubændig Villie og Udholdenhed; mine Modstandere kunde fælde mig og mishandle mig, men Vee dem, naar jeg igjen kom paa Benene. Som en rasende Hund foer jeg, saa blodig og forslaaet jeg var, ind paa dem, bearbejdede deres Ansigt med Hænder og Pande eller deres Mave med vældige Puf, saa at de helst lod mig være i Fred. Som oftest var jeg defensiv, men som saadan haardnakket; jeg tog ofte de Svageres Parti og var godt lidt af mine Kammerater.

Den Maade, jeg lærte at svømme paa, var original. I en Indsø, som kaldtes Teglgårdssøen, var der et Badested, indesluttet af Siv. Det var en af vore største Fornøielser at tumle os i dette Vand 2 à 3 Gange daglig. Vi skjare en Deel Siv og bandt dem sammen med Seglgarn, og med et saadant Bundt Siv under Armene svømmede vi ud paa Dybet. Dette havde længe gaaet godt; men engang, da jeg var ude paa Dybet, gik Seglgarnet itu, Sivene fik deres Frihed, og jeg kunde svømme saameget, at jeg kom ind, hvor jeg kunde bunde. Hvor glad var jeg da! Det var dengang ualmindeligt at kunne svømme. Faa Dage efter sprang jeg ud fra Postværket, som er det Sted, hvor der er dybest i Søen, og hvor der er en Sluse, som aabnes; naar Søen skal løbe ud. Uforfærdet sprang jeg ud, kom

dybt under Vandet og tabte Samlingen, men kom dog efter megen Anstrengelse op igjen og ind paa terra firma. Dagen efter svømmede jeg ud i Slotssøen, men havde en Bankeskammel til Hjælp at flyde paa; dette gjentog jeg jevnlig, indtil jeg kunde slippe Bankeskammelen, og til jeg blev en af de bedste Svømmere blandt mine Kammerater.

Imellemstunder kunde jeg faae Lov at gaae hjem til mine Forældre paa Fredensborg og være fri for Kirken om Søndagen. Det var Festdage. Løverdage Eftermiddag havde vi Frihed. Altsaa, naar Skolen var forbi om Middagen, vandrede jeg hjem igjennem den deilige Skov, som dengang var i sin naturlige Storhed, ikke som nu forhugget og igjen beplantet og friseret. Veien gjennem den slyngede sig under de høie, gamle Ege og Bøge; Moserne stode fulde af Vand, hvori Elletræerne speilede sig i det grønne, græsgroede Vand, Hvidtjørnen og Gjedebloomsten udbredte deres aromatiske Duft, Fuglene quiddrede og sang, Insecterne summede, Quæget bøgede, og de alvorlige Tyre gave deres Mening tilkjende ved den dybe, hule Basstemme. O, hvor let om Hjertet var jeg ikke da, hvor kraftig rask vandrede jeg da med et muntert Sind til Fader, Moder og Sødskende i det kjære Hjem, hvor Alt nu var anderledes end før. Min Moder, som før var saa streng, talte venligt med mig, da jeg var paa Vei til at blive Student og havde et ganske godt Lov paa mig; min Fader var som altid blid og tiltalte mit Hjerte. Imellem tog jeg en Kammerat med mig fra Frederiksborg, saa der manglede ikke Adspredelse. Nu var Løverdagen og Søndagen forbi, og jeg gik da enten tilbage Søndagften eller Mandagmorgen til Frederiksborg, saa at jeg kunde være der Kl. 7 til Skoletid. Det var en slem Ting at begynde den strenge Tugt om Mandag n.

Disse Vandringer frem og tilbage imellem Fredensborg og Fred: ksborg bleve hyppigere, altsom jeg blev større og ældre. Ofte kunde jeg ikke faae Lov fra Kirken, men

saa gik jeg dog, naar jeg kom fra Skolen om Løverdagen, og tidt i Mulm og Mørke i bundløse Veie, i Regn og Slud. Vinter og Sommer gik jeg enten hjem igjen om Aftenen eller tidligt om Morgen, og naar jeg da kom vaad og fastende netop saa betids, at jeg kunde trække den sorte Kjole paa og komme tidligt nok til Skolen for at gaae i Kirken og synge Psalmer, saa var Andagten ikke stor, og Kirken havde ingen Tiltrækning for mig, hvor jeg saa ofte maatte døie Kulde, Savn af Hjemmet og sidde sulten og høre en monoton Lyd fra Prædikestolen. Da jeg var 61 Aar gammel, saae jeg igjen de gamle Bænke, hvor jeg som Dreng havde siddet og sjunget Psalmer. Et Suk var alt det, som efter min Fraværelse i et halvt Seculum pressesedes frem af mit Bryst. Det var indholdsrigt. —

De mange Vandringer til mit Fædrenehjem hærdede mig, gjorde mig til en ypperlig Fodgænger, og, hvad der var det Bedste, afholdt mig fra mange Orgier og demoraliserende Samquem blandt mine Kammerater, indgjød mit Hjerte blidere Følelser for Forældre og Sødskende, som holdt Vildskaben og Raaheden i Ave og nærrede den gode Aands Kræfter, som ikke sjælden havde en haard Kamp at bestaa. De Toure mellem Frederiksborg og Fredensborg Sommer og Vinter, Nat og Dag medførte flere Eventyr, som jeg ved denne Leilighed vil skildre for at vise, hvorledes mine Sjæls- og Legemskræfter derved udvikledes.

Tyrene i Steenholtsvang havde jeg megen Respect for; de vare uvane og søgte Folk, især om Aftenen. Det var engang en Sommeraften, jeg gik til Frederiksborg og kom forbi Porthuset ind i Steenholtsvang; der var endnu Dag paa Himmelen, Nattergalen slog, ikke et Løv rørte sig, den mørke, gamle Skov laa for mig; under dens tætte Kroner skimtede man den støvede Vei, som slyngede sig mellem Krat og Underskov. Der gik jeg lille 14 Aars Dreng med raske Skridt, da et vildt Brøl og endnu et drønedede i den stille Skov ikke ret mange Favne fra mig.

To vældige Tyre vare i Kamp med hinanden midt paa Veien og reiste en Sky af Støv omkring sig. At komme dem nær ved saadan Leilighed er farligt, det vidste jeg og veeg ind i Krattet ubemærket, gik tilbage og kom ad en Omvei til et Overdrev, som laa tilvenstre af Steenholtsvang, hvor der ogsaa var meget Quæg. Der var ingen Træer, og man kunde i den klare Aften see vidt og bredt. Da jeg var kommen gjennem Leddet, foer atter to rasende Tyre mod hinanden, brølte og kradsede Jorden op og stødte Horn og Pande mod hinanden med vilde Hyl og Brummen. Der var intet andet for end at gaae tilbage gjennem Leddet og lukke det; jeg lagde mig i den tørre Grøft indenfor Gjærdet og vilde tilbringe Natten der, da jeg hørte en Sang og saae kort efter en rask ung Karl gaae hen til Leddet. Jeg var strax paa Benene og indlod mig med Manden, fortalte ham, at der var et Par drabelige Tyre, som spærrede Veien. «Ikke Andet», svarede han, «dem skulle vi snart lære, hvor David kjøbte Øllet; kom med mig og tag tre, fire Steen med dig, jeg tager denne Gjerdestav». Og med det Samme væbnede han sig med en dygtig tyk Prýgl og gik nu ind i Overdrevet lige løs paa Tyrene, som ikke oppebiede os, men kom imod os brummende og kradsende Jorden op i tykke Skyer. «Hold dig nu lige bag ved mig og lang mig Stenene, naar jeg skal bruge dem», sagde Slagteren; thi det var hans Profession. Han gik lige mod den nærmeste Tyr, lagde den med Staven et Slag imellem Hornene, saa den styrtede til Jorden, men Staven brast tværs over, og alt var den anden Tyr i Anmarsch. «Kom med Stenene, gesvindt!» sagde han; han fik de to største, som vare saa store som en Cocusnød; den første drev han paa Tyren, men ramte den paa Hornene, hvorved den veeg et Sæt tilbage og vilde til at styrte løs paa os, da den anden Steen ramte den midt i Panden og strakte den til Jorden. «See saa, nu kunne vi spadsere videre», sagde Slagteren, «for det vil vare en Stund, inden

de forvinde deres Hovedpine». Og vi gik muntert sammen til Byen efter det bestaaede Eventyr, som morede mig ubeskriveligt. Da jeg Dagen derefter fortalte det til min Værtinde, beklagede hun de stakkels Tyre, hvad jeg ikke kunde begribe. Jeg anskaffede mig en lille Lommepuffert, som jeg ladede med lidt Krudt og Gruus, og som jeg flere Gange værgede mig med paa mine Vandringer, naar Tyrene gjorde Mine til Angreb. — Nogle Gange var jeg nærved at blive opædt af Sviin, som om Vinteren gik paa Skov og aad Olden. Ved at springe over Gjærder og Grøfter eller krybe i Træer undgik jeg at fortæres levende. Undertiden reed jeg hjem paa en Hest selvanden, og flere Gange med Stutmester Niensens Sønner, som gik i Skolen. De bragte nogle smaa svenske Heste, som hørte til Stutteriet, og disse smaa Dyr galopperede med 2 Drengene paa Ryggen i en halv Time gennem Morads, i de slette Veie, i Mulm og Mørke uden en eneste Gang at snuble. Hvorledes jeg hang fast, forstaaer jeg ikke nu; vist er det, at jeg ofte var nærved at falde af den nøgne Hesteryg. Engang mødte jeg en lille Dreng med et stort Bundt Læder, han skulde bære fra Frederiksborg til Fredensborg; han stønnede og græd, og jeg tog Byrden og bar den en halv Miils Vei. Da jeg vilde levere ham Bundtet igjen, sagde han, at jeg skulde blive ved at bære det. Da jeg negtede det, skjældte han mig ud; det var Takken for min Barmhertighed. Jeg kunde jo have givet ham nogle Bank, men jeg gik og lod ham skjælde mig ud. Jeg har ikke glemt denne lille Passage og i mit senere Liv sporet lignende Utaknemlighed i større Stil. — Engang brændte man Lyng af paa Overdrevet ved Frederiksborg; Branden tog Overhaand, fordi man ikke iforveien havde ryddeliggjort Lyngen omkring det Stykke, der skulde brændes. Endeel Skoledisciple, og deriblandt jeg, vare naturligvis ude ved de Løier, og da Branden løb i alle Retninger, udbredte den sig snart vidt og bredt og satte nærstaaende

Huse i Fare. Vi Drengene løbe omkring i Mellemrummene, hvor det ikke brændte, og viste vor Dristighed eller gjorde Vind det Bedste, vi kunde; men det havde nærved bekommet mig og de Fleste ilde. Thi Ilden indesluttede os, og den $\frac{3}{4}$ Alen høie, tørre Lyng flammede dygtigt op rundt om os; da var en hurtig Beslutning den eneste Redning. Der var en lille sort Stribe midt i Ildhavet, derhen søgte jeg og de Andre, og med Hurtighed løbe vi derhen. Der var Lyngen brændt, og der bleve vi staaende og trampede de glødende Quiste ud, til at vi endelig slap ud med forbrændte Støvler og varme Fødder. Havde vi ikke søgt denne Frelse, havde Ilden taget fat i vore Klæder, og vi vare blevne brændte op.

Engang sendte min Fader mig til Nøddebo for at skynde paa en Smed, som skulde levere Dørbeslaget til den nye Præstegaard. Det var i Høstferien, og jeg var vel neppe 14 Aar gammel. Jeg laante et Fartøi ved Skipperhuset og roede over Esromsø, bandt Baaden til et Træ, gik op til Nøddebo, røgtede mit Ærinde, lod mig nøde til at spise til Middag hos Smeden, som tillige var Skolemester, og Tiden lakkede ad Aften, da jeg kom ned, hvor jeg havde fortoiet Baaden. Den var der ikke; hvem der havde taget den, veed jeg ikke — den fandtes senere at være ved Skipperhuset —; den var der nu ikke; og jeg maatte gaae forbi Steenholt's Mølle. Da jeg kom der forbi og lukkede et Leed op, laa indenfor en Slave og filede paa sit Jern. Jeg havde hørt, at der var undveget nogle Slaver fra Kronborg; jeg troer ikke, han havde gjort mig noget, men jeg fløi i en halv Time saaledes afsted, at jeg mindes aldrig at have løbet saa voldsomt eller været saa bange. Jeg naaede Porthuset og fortalte dem, hvad jeg havde seet, pustede ud, fik et Glas Melk, gik videre hjem efter og troede i Tusmørket baade at høre og see lutter Slaver rundt omkring mig i Skoven. Phantasien havde i det Hele nok at bestille paa de mange

eensomme Vandringer. Overtroen var dengang almindelig blandt Almuen og den havde Indflydelse paa Barnets Uerfarenhed.

Mange Smaating erindrer jeg endnu klart fra den Tid, da jeg saa ofte travede tilfods mellem de tvende kongelige Slotte. Eensomheden bragte mig ofte paa alvorlige Tanker over min Fremtid; jeg fattede gode Beslutninger, som jeg ikke altid holdt, fattede igjen nye og holdt dem heller ikke, men skammede mig dog over, at jeg var saa svag.

I Eensomheden paa mine Vandringer var min Skytsengel hos mig; jeg tror, at det ikke var gaaet mig bedre end mine mange forlorne Kammerater, dersom ikke mit Fædrenejem havde været saa nær, og at mine saa hyppige Fodreiser unddrog mig for de Fristelser, mine Kammerater laa under for. Jeg var saa opmærksom paa det Lastefulde og det Lave hos Andre, og var saa lykkelig at afskye det. Men Kaadhed, Galskaber, Drengestreger, ja Ungdoms Daarligheder og Svagheder var jeg ikke fri for. Jeg var en Slagsbroder, for det Meste i defensiv Forstand, var ikke altid Svagheden tro, var heftig i mine Lidenskaber, men bar aldrig Had. Der var en Blanding af Godt og Ondt i mig; hvilket der egentlig og endelig skulde bære Prisen og fortrænge det Andet, laa i Fremtidens skjulte Mørke. Jeg havde faaet fat paa den overspændte Roman «Sigvart» og græd over den; jeg havde læst «Sir Charles Grandison» og beundrede Helten; jeg læste «Knigge om Omgang med Mennesker» etc., fandt Behag i disse og andre Bøger, som gjorde mig mindre raa end mange af mine Kammerater. Disse, som bleve mishandlede af Lærere og ældre Skolekammerater, fandt Glæde i at mishandle Andre efter deres Tour, naar de kom til Kræfter og Stilling i Livet. Dette System var jeg imod, og med Sandhed kan jeg bevidne, at jeg aldrig benyttede mine Kræfter og min Stilling til at undertrykke eller mishandle de Svagere, men forsvarede dem ofte mod Overmagten. Vilde nogen yppe

Klammeri med mig, eller kom han mig for nær, saa var jeg i Flamme og sparede ham ikke.

I den lille By vare Skolens Disciple ansete Personer, og man var vant til at betragte den muntre Ungdom med Eftergivenhed. Maaskee var det ogsaa Klogskab af de gamle Borgerfolk, da de derved bleve forskaanede for alvorlige Ubehageligheder af den vilde Flok, der kun manglede Anledning for at gjøre tøilesløse Uordener og Spektakler.

Jeg var kommen i Mesterlectien, da jeg var 15 Aar, under den elskværdige, lærde Rector Bendtsen, og efter den Skjærsild, jeg var gaaet igjennem, fandt jeg mig lykkelig.

Mine Forældre boede nu i Asminderød Præstegaard, hvor der var et stadigt Rykind af Fremmede, da baade Fader og Moder vare gjæstfrie og elskede Selskabelighed. Naar jeg kom hjem, blev jeg nu behandlet paa en ganske forskjellig Maade fra den, jeg havde været vant til tidligere, og mit Hjem i Asminderød Præstegaard var meget gavnligt for mig, da den Conflux af Fremmede og deriblandt mange Dannede, som idelig indfandt sig der i Besøg, lod mig see Forskjellen mellem det Raa og Brutale, som Skolelivet medførte, og det anstændige, nette Selskab, som Hjemmet i Almindelighed frequenteredes af, og gav mig Lyst til at høre til den bedre Classe. Exempler og Efterlignelseslyst virkede saaledes heldig paa min Følelse og Dannelsen, uden hvilket det rimeligviis vilde være gaaet mig som de fleste af mine Skolekammerater, der intet Fædrenehjem havde i Nærheden, og som, overladte til dem selv og henrevne ved slette Kammeraters Tøilesløshed, sank ned til Lasternes Søle, hvoraf de aldrig stege op igjen. Heldigt for mig var et Venskab, jeg stiftede med Ørn fra Skien i Norge og Fangel fra Tikjøb i Sjælland; disse vare af deres Forældre satte i Skolen, da de kunde komme ind i Mesterlectien, hvorved de undgik Tyranniet i Smaalectierne og vare ældre og mere selvstændige end Barnet, som ikke reflecterer over sin Stilling.

Saalænge jeg var i Skolen, vare disse to elskværdige Ynglinge med deres lyse Forstand og kjærlige Sindelag for en stor Deel de Pantsere, der beskyttede mig mod mange Daarligheder, som uden dem havde bragt mig — Gud veed hvorhen. Venskabet med disse Kammerater fortsattes, da jeg kom til Universitetet i Kjøbenhavn, og først ved de aldeles forskjellige Veie, de og jeg sloge ind paa i Livet, ophørte vor Omgang. Fangel døde som Præst i Tikjøb, Ørn resignerede som Rector i Skien; begge har jeg med Glæde oftere talt med i mine ældre Dage; jeg skylder dem begge meget.

I Mesterlectionen, hvor Rector Bendtsen var vor Lærer, havde vi megen Frihed. Naar vi kom paa Skolen, dicterede han os en Stiil, som skulde oversættes paa Latin; men da vi i Almindelighed vare vel øvede i Latin, saa skreve vi den dicterede Stiil strax ned paa Latin, saae den efter i en Fart, toge saa hver sin Hat og gik en lille Tour udenfor Byen at spadserere eller løbe paa Skøiter og passede at være igjen tilstede saa betids, at man efter sin Tour kunde blive hørt i sin Lectie, og hændte det, at man kom for sildig, gjorde man en Undskyldning; Rectoren rystede da paa Hovedet, men sagde sjældn Noget. Denne elskelige Mand havde vi saa kjær, at vi kunde have baaret ham paa Hænderne; hvad han manglede i Kraft, erstattedes ved hans englelige Blidhed, hvormed han endog vidste at ave de mest ryggesløse Drengene. Havde han taget sig af os udenfor som i Skolen, vilde han have stiftet meget Godt. Men saaledes som vi vare placerede omkring i Byen hos Borgerfolk og overladte til os selv, vilde det have havt sine store Vanskeligheder, som hans Mangel paa Kraft ikke kunde have overvundet, og udenfor Skolen snublede vi uændsede, og ingen Tøile holdt os fra at falde. — Om Eftermiddagen mødte vi paa Skolen i Almindelighed saa tidligt, at vi i $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{2}$ Time kunde more os, førend Rectoren kom. De vildeste Lege paa Borde og Bænke i det store

Lokale, Slagsmaal, Huien og Skrigen, Spectakler, jo galere, jo bedre, bleve ikke i mindste Maade paatalte. Det gik saa vidt, at vi sloges med de brændende Tørv, som vi toge ud af den store Kakkellovn, der stod midt i Skolelokalet, kastede dem mod hinanden, saa at hele Stuen fyldtes med Ild og Røg, og de forbrændte Ansigter, Hænder og Klæder bare Vidner om Kampens Alvor; det var et Under, at Skolen ikke brændte af. Naar Rectoren kom, kunde han dog sige: «Dette er jo dog for galt; jeg under dem gjerne at være muntre, men der er Maade med Alting.» Han havde selv gaaet i samme Skole, hvor det da endnu gik værre til.

Løverdags Eftermiddag lærte vi Musik; vi valgte, hvad Instrument vi selv vilde, og fik af en gammel, maadelig Musicus Underviisning paa samme. Naturligviis bleve vi ingen Virtuoser; de Fleste lode sig undervise paa blæsende Instrumenter, saaledes valgte jeg Fløite, og hvem der ikke vilde lære Musik, lode være. Vi morede os ofte i de grønne Skove om Sommeraftenerne paa en uskyldig Maade med at spille sammen de mest yndede og almindelige Musikstykker, og det gik bedre, end man skulde troe. Jeg tilstaaer, at der vilde have været megen Grund til skarp Kritik af kyndige Musici; men vi fornøiede os selv og Mange, som lyttede til vore Præstationer, som ofte ledsagedes af god Sang af kraftige, smukke Stemmer.

Der var noget høist romantisk Henrivende i, naar vi i den stille, maaneklare Sommernat i den gamle Skov hævede vore ungdommelige symphoniske Vocalstemmer, ledsagede af Instrumenter; naar Marseillaisen og Pyrenæermarschen, eller «Lyna svæver i Himlen», eller «Fryd Dig ved Livet», eller «Nys fyldte skjøn Sired sit 18de Aar», eller «Kong Christian stod ved høien Mast» snart brusede, snart sværmende, snart høitidelig gjenlød og gav Eccho fra det gamle, skønne Slot i Søen, hvor Maanens Straaler spillede paa Vinduesruderne i de store, tomme Sale. Det var skønne Timer; Livet laa for os som en

blomstrende, duftende Eng og tilbød sin Rigdom af Haab, Lyst og Glæde. Dog ikke vare disse vore eneste Nydelser i de pragtfulde nordiske Sommernætter. «Heufanget», som jeg har omtalt før, vil jeg atter fremkalde i min Erindring.

I den Tid vare Bønder ei stort Andet end Arbejdsdyr for de Mægtige paa Jorden, og Hoveriet dreves da lovløst og arbitrært; Ridefogdens Pidsk og Forvalterens Stok vare Beviisførelser, Dom og Straf. Alle de hoverigjørende Bønder paa det store Frederiksborgs-Ladegaards Gods og dets vidtudstrakte Høslatter bjergede Høet ind ikke alene til det store Stutteri, hvor der var 700 Heste og derover, men tillige til de umaadelig mange Embedsmænd og Betjente, som havde Deputat af Hø. Der var da vist over 5,000 Mennesker i Arbejde med at slaae, sprede, rive og sætte i Stak, meest unge Folk af begge Kjøen. Mange af dem vare langveisfra og maatte efter Omstændighederne være 2 à 3 Uger fra deres Hjem, hvorfra de fik sendt Mad og Drikke. Det var en Arbejds-, men tillige en Glædestid, det Heufang. Didhen strømmede Hillerød Bys unge og gamle Folk, som havde Lyst at nyde Glæden, og blandt disse vare Skoledisciplene ikke de sidste. Naar Veiret var klart, gik man derud efter at have spist til Aften, og Solen var nede. Veien var da fuld af Munterhed; de velhavende Borgerfolk kjørte eller reed, de uformuende travede afsted; Alle havde Noget med at styrke sig paa og tractere Bønderne med; Nogle søgte en, Andre en anden Leir, hvert Sogn havde sin. Det duftende Hø udbredte sin forfriskende Lugt i hele Omegnen; hver Leir havde sit Blus af tørre Grene fra Skovene, de lyste vidt omkring og forgyldte de nærmeste Trætøpper. Vogne, Heste, Mennesker, Hytter af Grene og Straa oplystes og viste en aldeles formløs Masse i det Fjerne. Alt som man kom nærmere, hørtes Støi og Latter, endelig Lyden af en eller flere Violiner, som gave sig ynkeligen, men som ikke sparede for at udbrede Munterhed blandt de dandsende Bønderfolk, med

hvem de tilvandrede Skarer blandede sig. Øl og Brænde-
viin var der ingen Mangel paa, og der var en Livlighed
blandt de Mennesker, som hele Dagen igjennem havde
arbejdet i Solens Hede, saa at man vanskelig kunde gjøre
sig nogen Forestilling derom. At der foregik Meget, som
ikke var, som det burde være, begribes letteligen, og
Drukkenskab og Kiv vare ei heller af de sjældne Begiven-
heder. Dog holdt Føgden og nogle af de ældste Bønder
en Slags Justits, og det kom aldrig til Slagsmaal. Vi
Skoledisciple dandsede med de raskeste og smukkeste
Bønderpiger og tracterede dem efter Dandsen med Mjød
og Hvedebrød. Sværmen af Mennesker og Halvmørket hin-
drede vore Arvefjender, Bønderne, fra at gjenkjende os
Skoledrenge, som de kaldte os; maaskee ogsaa de frede-
lige Hensigter, vi kom med, og Gjæstfriheden, gave os
den Sikkerhed, vi ikke kunde vente, og som det var
dristigt nok at stole paa.

Denne Slags Sviir deeltog vi ofte i, og mangen Moders
unge Søn fik her sin Skade, som blev Aarsag til et for-
spildt Liv. Selv stod jeg ofte ved Randen af Svælget, men
ligesaa tidt førte min gode Skytsaand mig bort derfra.
Sandelig den Fare, jeg som 15 Aars Dreng flere Gange
undgik paa Heufanget, regner jeg ikke til det ringeste Held
i mit Livs Løb. Hvor let kunde ikke et Skridt have ført
mig som saa mange Andre ud over Randen! Takket være
Du, min gode Aand, som lyste for min Fod!

Jeg begriber i dette Øieblik ikke, hvorledes det gik
til, at vi kom fri for Tugtelse paa Heufanget og ved vore
Besøg hos Bønderne i Omegnen og paa Tykmelkstourene,
eftersom vi laae i aabenbar Feide med dem i Byen og
udenfor samme. «Mis, Mis!» var det Skjældsord, som
vi benyttede os af mod Bønderne, og det forbittrede dem
saaledes, at de bleve som rasende. Hvad Betydning dette
havde, vidste Ingen; det havde sin Oprindelse fra gammel
Tid og var gaaet i Arv fra vore skrinlagte Forgængere i

Skolen. Sommer og Vinter yppede vi Klammeri og sloges med Bønderne paa Liv og Død. Saaledes mindes jeg, at vi engang fangede en Deel Heste, som græssede løse i en Skov; vi lagde en selvgjort Grime paa dem og jagede omkring efter hverandre paa Ryggen af de forundrede Heste, toge derefter en Tour omkring paa de nærmeste Enge, indtil endelig nogle Bønder bleve opmærksomme paa denne Cavalcade og jagede efter os til Hest. De vare flere og stærkere end vi, men vi havde mere Omløb i Hovedet, og da vi saae, at de vilde tilsidst naae os og børste os, satte vi i fuld Galop over en bred Vandgrøft. De Fleste kom over den; Mange faldt dog i Grøften, men kravlede op paa den modsatte Bred. Bønderne kunde ikke komme over, vi undkom og raabte: «Mis, Mis!»

En anden Gang kom en Deel Bønder fra Veiarbeide, henved 30 Vogne. Nogle smaa Skoledisciple, som kom fra Skolen, havde formodentlig raabt «Mis», og de fik at føle Bøndernes Pidske. Signalet til Væbning, som var, at flere af Mesterlexianerne med deres med Jern dupskoede Stokke løbe gennem Gaderne og sløge i Stenene, bragte i Hast Kammeraterne sammen, og de samme smaa Skoledisciple, som uophørligen bleve mishandlede af de ældre, bleve nu ynkede af disse; de maatte tages i Forsvar og hævnnes. Der var nok 60 Bønder, og man kunde ikke angribe dem Mand for Mand, der maatte handles strategisk. Bønderne sadde rolige i Værtshusene, som var og er deres gamle Skik. Vi fik imidlertid at vide, hvorfra de vare, og hvad Vei de skulde kjøre til deres Hjem. Vi bevæbnede os da med Stokke og lange Pilespidsroder, og saaledes udrustede ilede vi ud ad forskjellige Veie og samlede os ved en Jagtport, som var for Enden af Veien, hvor Bønderne skulde komme ad. Denne Vei var saa smal, at 2de Vogne kunde ikke møde hverandre, og gik over en sumpig Eng, som stod under Vand om Vinteren, og paa Siden af Veien vare Grøfter med Vand. Bønderne kom kjørende, en Deel

af dem fulde, og Alle med en Giir. To stærke Mesterlexianere posterede sig midt paa Veien og stoppede de forreste Heste, alle de andre Mesterlexianere løbe langs ned ad Veien og pidskede paa de efterfølgende Heste og Folk med de lange Pilegrene. Hestene fløi frem, men stoppedes af den forreste Vogn; bestandigt blev der pidsket paa de bageste Heste, som nu, da de ikke kunde komme frem, fløi ned paa Siden af Veien og væltede Vognene i Grøfterne, og uafsladelig blev der pidsket paa Folk og Heste. Confusionen blev complet, og de halvfulde Bønder, som havde nok at gjøre med deres Heste, der nu vare blevne heel ubændige, fik ubarmhertige Prygl. Hvormange der kom til Skade af Bønderne, fik vi ikke at vide; men det varede flere Timer, inden de kunde komme klar af hverandre og kjøre hjem, og vi havde saaledes revangeret os tilstrækkeligt. At Øvrigheden taug dertil, var ubegribeligt. Nogle Pidskesnærteslag over Ansigterne vare kun ubetydelige Skrammer imod dem, Fjenden fik.

Af den Slags Optøier forefaldt mange, og imellem gik det ud over os stridbare Hanekyllinger og voxne Haner, hvad især var Tilfældet, naar Sessionen afholdtes, og der dagligen vare mange hundrede Bønder i Byen; vi vare da alvorlig i Knibe og kunde ikke passere frem og tilbage fra Skolen uden mangt et drøit Pidskeslag, som satte ondt Blod i os.

Undertiden maatte ogsaa en eller anden skikkelig Borgermand undgjelde for vore kaade Streger, og en af disse skal jeg dog omtale.

I en af Byens Sidegader boede dengang en rigtig velmæsket, trivelig Spækhøker med en uhyre stor Vom. Hver Morgen tidlig — om Sommeren paa Slaget 6 — kom han frem og stillede sig i Døren; han var iført en stor, ulden, rød Nathue, en grøn Nattrøie, gule Knæbuxer, der dog tildeels skjultes af et stort hvidt Forklæde, blaa- og hvidstribede Strømper, Skoe med vældige Staalspænder; en lang

Kridpibe havde han i Munden, og alt som han nu pustede vældige Skyer ud af den, stod han ufravendt i sine Morgenbetragtninger og stirrede over paa Gjenboens lave Huus med den høie Skorsteen, hvoraf Røgen hvirvlede frem. I disse andægtige Betragtninger kunde han staae lige indtil Piben var røget ud. Ham vilde vi nu have nogle Løier med. Under Foregivende, at vi skulde bruge den til en Maskeradedragt, fik vi for gode Ord og Betaling Spækhøkerens Pige, der styrede hans Hus og forestod Handelen, overtalt til at udlevere os et Sæt af Spækhøkerens Klæder aldeles ligt med det — kun noget nyere —, han dagligdags var iført. Vi stoppede nu en Straamand ud, iførte ham de laante Klæder, og ved Nattetid, da Vægterne og alle Byens Borgere blideligen slumrede, practiserede vi den udpyntede Straamand op ad Gjenboens Tag, surrede ham godt fast til Skorstenen og stillede ham i den behørig Positur. Næste Morgen tidlig stillede vi os paa Luur for at iagttage vor Spækhøker. Meget rigtig, paa Slaget 6 kom han frem i Døren med Kridpiben i Munden og smøgende paa den af alle Kræfter. Men hvø maler nu hans Forfærdelse, da han som sædvanlig hævede sit Blik over til Gjenboens Skorsteen og blev sit Contrafei vaer. I den sikke Forvisning, at han saae sit eget Gjenfærd, tabte han Kridpiben af Munden, styrtede ind i Huset, og fra den Tid af saae man aldrig mere den gode Spekhøker staaende i Døren og røgende sin Morgenpibe. De slemme Latinere havde nu givet ham Andet at tænke paa.

En smuk Sommeraften kom en 7 à 8 af os overeens om at ville more os paa Teglgaardssøen — den samme Indsø, hvor jeg nolens, volens lærte at svømme. Vi bemægtigede os en Eege, som laa i Søen, og som brugtes paa Andejagterne af Jægerne. Dette Fartøi var fladt i Bunden og indrettet til at bære en 3 à 4 Mand; det blev altsaa overladet og laa vel kuns en 6 à 8 Tommer med Relingen over Vandet. Vi roede ud paa Søen og sang

vore muntre Sange, og det gik ret uskyldigt til; men da vi naaede ind for at gaae i Land, bleve Fritz Nielsen, en Søn af Stutmesteren, og jeg uenige, og som sædvanlig kom det til Haandgemæng; Baaden kændrede, og vi laae i Vandet, der heldigviis ikke var dybere, end at man kunde vade eller svømme i Land. Men jeg var falden paa Ryggen, laa i Mudderet, og mine Kammerater traadte paa mig. Med Nød og neppe arbeidede jeg mig op, svømmede og vadede til Baaden aldeles blindet og tilsølet af Mudderet, men ikke afkjølet i Sindet. Thi neppe havde vi to Antagonister faaet fast Fod paa Land, førend vi fore sammen og fuldførte Striden under de Øvriges Latter; Striden endtes, hver gik til Sit og sov fortræffelig. Havde vi kændret 10 Minutter før, vare vi formodentligen druknede, da det ikke kunde hjælpe os, at vi kunde svømme, da Sivene og Mudderet havde hindret os fra at naae Land med Klæder og Støvler fulde af Vand.

Saadanne Forlystelser vare af den Natur, som er anført, mere eller mindre voldsomme, men de udviklede Djærvhed, Udholdenhed og Kraft paa Sjæl og Legeme, medens den ædlere moralske Udvikling stod i Baggrunden. Jeg var nu bleven confirmeret af Præsten P. . . . ., en bekjendt Slagsbroder og Drukkenbolt, i hvis Hus jeg var som hjemme. Han havde en Søn noget ældre end jeg, og som der ikke var meget godt at sige om; han var til en Tid min gode Ven, og til en anden Tid behandlede han mig brutalt; han blev dimitteret fra Skolen, stjal og endte sit Liv i Grønland. Mine ædle Venner, Ørn og Fangel, vare mine Støtter, medens jeg mangan Gang gik paa Randen, og hvad jeg skulde blive til i Verden beroede paa et Pust fra den onde eller den gode Side.

Det var ikke at undres over, at den vilde Dreng fandt større Fornøielse i at gaae til Præsten, hvor der var idel Munterhed og Løier i Religions-Underviisnings-Tiden, end hvor der herskede Orden, og Opmærksomhed og Alvor fordredes.

Min Fader var svagelig og kjendte ikke Præsten P . . . . .; thi ellers vilde han vist ikke have givet sit Consents til, at jeg blev underviist i Religionens Sandheder saa ufor-svarligen, som jeg blev, saa at Moralen var et Ord, hvis sande Betydning aldrig blev mig forklaret hos Præsten, og vist er det, at den hele Confirmations-Underviisning var en Skandale, der gik saa vidt, at der bag Præstens Ryg holdtes Commers med de unge Piger, etc. — Havde ikke den noble, men svage Rector Bendtsen med dyb Alvor forklaret os Religionens og Moralens Sandheder og deri indflettet Følgerne af Moralitetens og Religionsbuddenes Overtrædelser, vilde vi have været værre farne end Hedningerne.

Den elskelige Mands blide og dog alvorlige Foredrag gjorde et godt og gavnligt Indtryk paa dem, som vare modtagelige for Sandheden af hans Ord, og ham maa jeg vel være forbunden for Begrebet om Dyd og Pligt og min Frelse fra Fortabelse. Min gode Engel var mangen Gang hos mig, naar det behøvedes; min fromme Lærers Ord erindredes, og Drengen frelstes fra at gennemgaae videre Prøvelser i Livet. —

— Vore Sommerløier og Galskaber afløstes af Vinterens. Skøiteløben var vor Passion; den havde ofte fordret sine Offere; mangen en Moders Søn havde tilsat Livet ved Forvoventhed; men det var og blev ved det Gamle. Vi løbe næsten Alle godt og mange udmærket. Jevnligen havde vi Krig med Bønderne paa Isen; ved at kalde dem «Mis, Mis» irriterede vi dem, naar de kjørte forbi, hvor vi løbe. Vi simulerede Ubehændighed, fik dem til at forfølge os ud paa den glatte Iis, grebe dem da fat i Koften, rev dem om, bandt et Baand om Benene og slæbte dem i Triumph Flere i Rad rundt paa Isen og lode dem endelig ligge, naar vi vare kjede af Legen, og de bade for sig. Engang legede vi Tagfat paa Skøiter ude paa Smededammen, som er meget dyb. Isen var 2 Dage gammel, glat som et Speil, men tynd, og den

gyngede under os. Tre af de største Skoledisciple skulde fange mig og traf sammen, idet de skulde tage fat paa mig. Isen knagede og sank, Vandet kom op, men med Lynets Hurtighed fore vi hver til sin Side og vare frelste, medens det klare Vand stod bagved os. Det var nærved. — En anden Gang løb jeg alene paa Slotssøen en Søndag Aften for at besøge Ørn, som boede paa den anden Side af Søen. Det var Halvmørke, og der vare mange Vindvaager paa Søen. Som jeg løb, brast Isen, og jeg laa i Vandet. Uden Redning vilde jeg have været, dersom ikke et Lag af gammel Iis havde ligget nogle Tommer under den nye, tynde Iis. Jeg blev forundret over min Redning, som jeg havde opgivet, da jeg gik igjennem den nye tynde Iis. — En Aften legede vi Tagfat paa Isen paa «Peer Løys Hul» udenfor Stutteriet. Nu er bemeldte Hul en smuk Eng, men dengang gik der adskillige dybe Grøfter igjennem det. Isen var blank, men tynd, det frøs, saa at Stjernerne funkede igjen, Maanen skinnede, og der var høi Munterhed iblandt os. Vi tumlede omkring og gjorde Jagt paa hverandre; jeg faldt igjennem Isen flere Gange, men kom lykkeligen op igjen af det forøvrigt ikke dybe Hul. Stemningen var saa fortræffelig, at det vilde have været kjedeligt at gaae hjem. Jeg blev ved i mine vaade Klæder at løbe voldsomt, saa at jeg gjen-vandt Varmen i Blodet; men Klæderne frøs saa stive, at jeg tilsidst ikke kunde røre mig. Endelig gik Nogle af os hjemad, for det Meste Alle ligesom jeg med stivfrosne Klæder; men en Deel af os gik med Stutmesterens Sønner, hvor vi endte Aftenen uden at skifte Klæder i en gloende heed Stue, hvor Isen, som vi vare klædte i, optøedes. Hvorledes kunde det være, at jeg ikke havde ondt af den og lignende Toure? Jeg forstaaer det ikke; men dengang tænkte jeg ikke derpaa, og maaskee det netop var Grunden til Uskadeligheden.

En Søndag Eftermiddag løb jeg tilligemed 2 smaa

Skoledisciple paa Skøiter tæt udenfor Byen paa en Mose nærvæd Veien, som gaaer til Herløv. Isen var tynd, men glat. I Mosen vare tvende Grøfter, som krydsede hinanden i Midten; der var Vandet dybt, ellers var det ikke dybere end lidt over Knæerne. En Bonde kom kjørende fra Byen; de smaa Drengene kaldte ham «Mis, Mis!» — «Hvad sige I F . . . . . Skoledrengene!» raabte han, stod op af Vognen, bandt Hestene, tog Skaglerne fra, og med Pidsken over Hovedet tradskede han ud i Mosen, hvor han traadte igjennem med hvert Skridt. Han blev vred og udskjeldte, faldt i Grøfterne og blev rasende, medens vi bestandigt snurrede ham forbi paa den glatte Iis, kaldende ham «Mis, Mis», saa at han udstødte de skrækkeligste Trudslers. Han fik nu det Indfald at træde hele Isen itu i det lille Kjør, og Rummet blev mindre og mindre. Meest bekymret var jeg for de smaa Drengene, hvorfor jeg gav dem Ordre til at spænde Skøiterne fra og løbe. Selv holdt jeg Bonden i Aande, saa at han ikke mærkede, at de Smaa kom in salvo, medens han var ufortrøden i at brække Isen. Jeg satte nu over en af Vandgrøfterne; med min Pennekniv skjar jeg Skøitesnorene over, og et Øieblik efter var jeg saa høflig at sige: «Farvel, Mis». — Bonden vendte om til Byen, gik til Provsten og klagede; men der havde ingen Skoledisciple været, som havde udskjeldt ham. Der var et Sammenhold og en esprit de corps, som var mærkeligt blandt disse raae Skoledisciple. Havde Bonden faaet fat paa En af de smaa Drengene, havde han vist lemlæstet ham.

— Vinteraftenerne havde vi vore Sammenkomster hos en eller anden Kammerat, hvor det ikke var nok, at der blev drukket og røget Tobak, men mange fordærvelige Taler og Exempler nedreve de gode Lærdomme og Formaninger, som de fraværende Forældre havde givet deres Sønner, førend de kom til dette vilde Selskab af unge goodfor-nothings. Saa aldeles overladte til os selv vare de

Fleste af os, at det havde været et Under, om Tøilesløsheden havde været mindre. Forældre satte deres Børn i Latinskolen, betalte for deres Kost og Logi, og dermed ansaae de sig for ansvarsfrie, og at de fuldkomment forsvareligt havde gjort for deres Sønner, hvad de burde. — En Præst H . . . . . havde 3 Sønner i Skolen; han købte et lille Hus, meublerede det sparsomt, sendte en gammel Pige til at holde Hus og en Kø til Husets Forsyning med Melk etc. De tre Sønner mislykkedes aldeles som de fleste Andre. Som sagt, jeg var blandt de faa Heldige, som gik Skjærsilden igjennem, uden at blive brændt til Skamme, men ikke ubeskadiget.

Naar vi om Vinteren ikke kunde løbe paa Skøiter og kjøre i Kane, saa fandt vi paa adskillige Ugelspilstreger. Vi vendte Bøndernes Vogne og satte dem paa de 4 Vognkjetpe med Hjulene i Veiret, eller spændte Hestene fra og rede i flyvende Galop igjennem Gaderne og bandt dem ved en anden Bondevogn i den anden Ende af Byen. Vi fangede Mosquevitter og slap dem ind i de mange Værts-huse, som vare i Byen, ved at aabne Dørene og lode Fuglene flyve; de fløi da lige mod Lysene, hvorved de slukkedes som ved Hexeri, der voldte Forvirring imellem de halvfulde, vrøvlende Bønder. Altid paa Spil, jo galere, jo bedre; hvem der kunde finde paa noget Nyt, var Anfører. Vore Optøier vare med Variationer i det Uendelige; men de anførte Exempler ville være tilstrækkelige til at vise, af hvad Art de vare. — De ere anførte for at gjøre Rede for, hvorledes min Character blev udviklet, idet jeg bestandigt svævede imellem Ondt og Godt, blev mere og mere determineret og med en Bevidsthed, skjøndt dunkel, om, at dertil og ikke videre kan Du gaae og uskadet stoppe. Jeg kan med Sandhed sige, at jeg aldrig drak mere, end jeg kunde taale, eller begik Noget, som var slet og skammeligt; men jeg var dog paa Vei til at blive en Renommist og en maadelig Makker. —

Det gik saaledes indtil den Tid, da jeg skulde dimitteres til Universitetet. Jeg havde aldrig været synderlig flittig, men, som Sømændene sige, var jeg vel en temmelig god Flaadeholder, eller holdt mig blandt dem, som hverken vare de Første eller de Sidste; men det var mig dog om at gjøre at faae bedste Character til examen artium, thi jeg havde en Æresfølelse, som jeg hele mit Liv igjennem skylder meget. —

I det sidste Halvaar, førend jeg forlod Skolen for at blive academisk Borger, existerede der en saakaldt Candidatferie; i denne frequenterede de saakaldte Candidater ikke Skolen uden 2 à 3 Gange ugentligen, og hver Gang kun 1 à 2 Timer, i hvilke Rectoren examinerede i de repeterede Videnskaber, som vare foresatte os, og tildeelte os Characterer for Examinationen, og efter disses Værdi bestemte Rectoren, om vi skulde dimitteres eller ikke. Jeg læste i denne Candidatferie mere end i al den Tid, jeg havde været i Skolen, og jeg blev dimitteret i September 1798 med et godt Testimonium. Jeg var da Noget over 17 Aar gammel, velvoxen og, som et rødhaaret Menneske betragtet, ikke styg. —

Jeg sagde nu det kjære Frederiksborg Farvel; der havde jeg tilbragt over 4 Aar af min tidlige Ungdom og i det Hele taget været ret lykkelig. — Det Sted, hvor min Barndom endte, og hvor min Ynglingsalder begyndte, og hvor min Sjæl og mit Legeme prøvedes og hærdedes til Livets svære Kampe, tog jeg nu Afskeed fra med Ungdommens sædvanlige Higen efter Forandringer, og med sanguinske Forhaabninger sagde jeg Farvel til min ædle Rector, mine Skolekammerater, min gamle Værtinde, der var bleven Enke, og hvem jeg ikke kan negte den Roes, at hun var en udmærket proper og ordentlig Kone; jeg sagde Farvel til det gamle, skønne Slot i Søen og den høitidelig skønne Egn med dens mange Minder og — drog til Kjøbenhavn. —

Forklaring

til

Tegningerne af Frederiksborg lærde Skoles Hovedbygning. 1631—1806¹⁾.

A. Første Etage.

a.	Port igjennem Bygningen.	
b.	Indgang fra Gaden med Hovedtrappe.	
c.	Skolestue for de 3 Lektier paa fire Fag gjennem Bygningen.	
d.	Indgang fra Gaarden.	
e.	2 Dagligværelser.	}
f.	Sovekammer.	
g.	Storstue.	
h.	Kjøkken.	
i.	Spisekammer.	
k.	Pigekammer.	
		Henhørende til Rektor-Boligen.

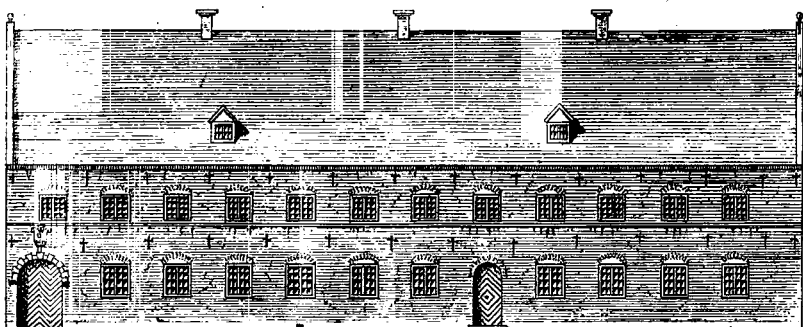
B. Anden Etage.

a.	Korridor.	
b.	Store Sal.	}
c.	Lille Sal.	
d.	Studerekammer.	
e.	2 Sovekamre.	
f.	Læsestue for Anden Lektie.	
g.	Værelse for Anden Lekties Hører.	
h.	Læsestue for Tredie Lektie.	
i.	2 Værelser for Tredie Lekties Hører.	
k.	Opgang til Loftet.	

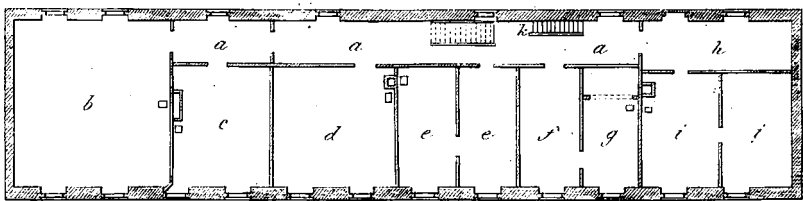
---

¹⁾ Se F. P. I. Dahl: «Historiske Efterretninger om den Kongelige lærde Skole ved Frederiksborg, 1836».

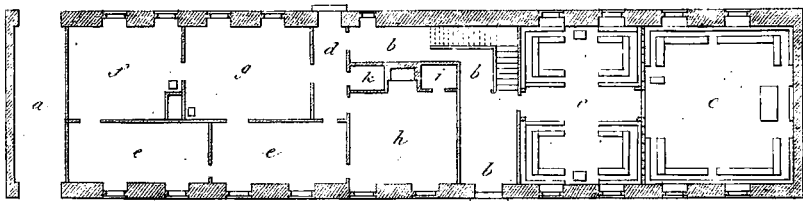

B

A

II.

Lidt om den asiatiske Literatur, især i Fortiden.

(Fortsættelse).

Hamiter S. 41. — Semiter S. 44. — Føniker S. 45. — Hebræer S. 47.

Πάντα δοκιμάζετε τὸ καλὸν κατέχετε.

Prøver Alt; holder fast paa det gode.

Paulus.

[Da jeg for en seks syv Aar siden stræbte at skaffe mig et nøjere Kjendskab til det, der var skrevet af nyere Forskere om de asiatiske Folks Skrifttegn, gjorde jeg det til Regel efterhaanden tillige at sætte mig ind i hvert Folks særegne Literatur, saavidt saadant kunde ske for en Del gennem Oversættelser i de evropæiske Sprog og ved Hjælp af lærde Specialisters Undersøgelser om dette eller hint Folks aandelige Liv. Det er Resultatet af disse smaa Studier, som jeg begyndte at fremstille ifjor og iaar fortsætter paa de efterfølgende Blade.

Jeg har undtagelsesvis henvist til de nyere lærde, hvis Arbejder jeg har benyttet paa dette eller hint Sted. De, som fornemmelig have været mine Førere, ere Bazin, Brugsch, Davis, Chr. Lassen, E. Meier, F. Müller, Max Müller, begge Rawlinson, E. Renan, Rougé, Schott, Spiegel, Westergaard, H. Wüttke o. A. De nyere Værker over den almindelige Literaturhistorie have ikke ydet mig sønderlig Hjælp. Det nyeste og mest ansete af Joh. Scherr synes mig med Hensyn til de Afsnit, jeg har behandlet, at være for meget deklamatorisk og for lidet historisk].

V.

Hamiter og Semiter.

A. Hamiter.

Skjønt der er skrevet meget for at besvare Spørgsmaalene om, hvor Mennesket først fremstod, og om, hvorvidt man kan sige, at Menneskeheden overhovedet er udgaaet fra ét Par, er der dog indtil denne Dag ikke fremkommet andet end ubestemte Hypotheser desangaaende, og det vil vel aldrig blive anderledes. Alle Verdensdele, ogsaa Sydhavsøerne, der engang skulle have udgjort ét stort Fastland, have hver for sig hos forskjellige Forfattere nydt den Ære at betragtes som Menneskehedens oprindelige Hjem. — Noget sikrere blive Undersøgelserne, naar man ikke gaar længere tilbage end til det Punkt, hvor sproglige Mindesmærker kunne være en Ledestjerne, ikke i at finde, hvor Menneskene først levede, men i at bestemme de forskjellige Steder paa Jorden, hvor de forskjellige Racer, efterat hver af deres Grene havde dannet sit Sprog, først synes at have virket.

De nyere lærde have klart eftervist, at der paa den ene Side er et bestemt Slægtskab mellem de saa kaldte semitiske Sprog og det gammel-ægyptiske, paa den anden Side mellem det gammel-ægyptiske og flere Sprog i Nord-

og Østafrika. Man har kaldet den fælles Sprogæt, hvortil disse forskellige Familier høre, den hamitisk-semi-tiske eller for nylig den erythræiske.

I den mærkelige Folketavle i første Mosebog (Kp. 10), der vel maa betragtes som det ældste videnskabelige Arbejde i ethnologisk-geografisk Retning, ere Folkene grupperede saaledes, at Jafets Slægt indtager den nordlige, Sems den mellemste, og Hams (Khams) den sydlige Del af Jordkredsen, forsaavidt denne var bekjendt for Hebræerne. Støttende sig hertil og ledet af sproglige Iagttagelser og historiske Beretninger har man opstillet den Formodning, at Hamiter og Semiter ere udgaaede fra en og samme Æt, der engang har haft fælles Stade i det armeniske Højland med Ararat som det hellige Gudebjerg. Den hamitiske Gren skilte sig først fra Moderstammen og tog Bopæl i Landene omkring ved Evfrat og Tigris, udbredte sig derfra mod Vest til Arabien og Palæstina, og senere over en Del af Afrika. Denne Indvandring blev hen i Tiden efterfulgt af Hamiternes Stamfrænder Semiterne, der tildels indtog deres Plads, idet Hamiterne enten mere eller mindre gik op i denne friskere Gren eller vege længere mod Vesten ind i Afrika, hvor de gamle Ægyptere, der toge Stade i Nildalen, synes at have været de sidst ankomne af Hamiterne. Ved det Slægtskab, som her opstilles mellem Asiens ældste Kulturfolk forklares den Overensstemmelse, som hersker mellem Nillandet og Mesopotamien¹⁾. Paa begge Steder dannes tidlig Stater med fremtrædende Centralisation og despotisk Regjeringsform. Pyramiderne og Templerne med deres Udsmykninger hos Ægypterne havde deres tilsvarende i Paladserne og Temp-

---

¹⁾ Af historiske Mindesmærker vide vi, at der i det mindste siden det 12te Dynasti i Ægypten (altsaa over 2000 Aar før vor Tidsregning) var en uafbrudt venlig og fjendtlig Forbindelse mellem dette Land og Østen.

lerne i Babylon og Ninive. Agerdyrkning og den dermed forbundne kunstige Vanding, Industri og Handel og den dermed følgende nøjagtige Fastsættelse af Tid, Maal og Vægt, Bogstavskrift, Kunst og Videnskab vare Frugter af den hamitiske Kultur i begge Lande.

Med Hensyn til det sproglige har den hamitiske Sprogklasse, altsaa ogsaa det gamle ægyptiske, oprindeligt fælles Udgangspunkt med den semitiske, men Adskillelsen mellem begge Folkegrene er sket paa en Tid, da Sproget endnu ikke var kommen ud over Roddannelsens Standpunkt. Den væsentligste Forskjel mellem begge Sprogklasser, paa Grund af hvilken ogsaa nogle lærde opstille det ægyptiske som henhørende til en anden Sprogæt end de semitiske Sprog, er de semitiske Rodords trilaterale Karakter. Man har imidlertid eftervist, at denne Særegenhed ikke er nogen oprindeligt, men endog tilhører en forholdsvis sen Tid. Den hamitiske Sprogklasse falder i tre Grene: den ægyptiske, libyske og æthiopiske. Til den første hører de gamle Ægypteres og deres Efterkommere Kopternes¹⁾ Sprog. Til den libyske regnes de Sprog, der tales af de forskellige Berber- (Imoscharh) Stammer, der bo over hele Nordafrika, navnlig i alle Oaser mellem de arabiske nordafrikanske Stater og Negerstaterne. Deres nuværende Sprog formenes at nedstamme fra det gamle libyske. Hertil regnes det uddøde Sprog paa de kanariske Øer, som de oprindelige Indbyggere (Guancherne) tidligere talte²⁾. Til den æthiopiske Gren høre de Sprog, der tales af flere Folk, som bo langs med den arabiske Bugt og paa Østspidsen af Afrika (Bedscha, Somali, Dankali, Galla). — Hvad der blev tilbage af Hamiter i Asien, det vil sige af

---

¹⁾ Kopterne tale i vor Tid arabisk; det koptiske Sprog kan nutildags betragtes som fuldkommen uddød.

²⁾ Da de i det 15de Aarhundrede omvendtes til Kristendommen, fortrængtes deres Sprog snart af det spanske.

den tidligere Befolkning i Mesopotamien, paa den arabiske Halvø og i Palæstina, blev i Tidernes Løb overvældet af de efterfølgende semitiske Folk, der optog den hamitiske Kultur og vistnok ogsaa bleve stærkt paavirkede i sproglig Henseende af deres mere civiliserede Stamfrænder.

An m. Der er i Slutningen af forrige Aar begyndt at udkomme et Værk, som Forfatteren paastaar skal blive af stor Betydning ogsaa med Hensyn til en nærmere Bestemmelse af Forholdet mellem Hamiter og Semiter, noget, som rigtignok Tiden først maa vise. Titlen er: «Der einheitliche Ursprung der Sprachen der alten Welt». Wien. I, 1873. Forfatteren Professor Leo Reinisch angiver dets Indhold omtrent saaledes: «Menneskeracerne fra den gamle Verden (Evropa, Asien og Afrika) ere Species af én eneste Art, ere Efterkommere af en eneste Familie, som havde sit Stammesæde ved Ækvatorial-Søerne i Afrika, hvorfra Efterkommerne, idet de i Begyndelsen fulgte Flodernes Løb, udbredte sig i forskellige Retninger over det afrikanske Fastland og tilsidst over Asien og Evropa. Hvorledes de forskellige Racer opstode, disses Adskillelser i Folkegrupper og i enkelte Folk, og de Veje, ad hvilke de droge, indtil de kom til de Steder, hvor vi først finde dem i den historiske Tid, og hvilke vi betragte som deres egentlige Hjemstavn, haaber Forf. at kunne eftervise, forsaavidt Sproglforskning kan give Svar derpaa, idet han ikke vil benytte Naturvidenskabens glimrende Resultater til Støtte for sin Bevisførelse, men holde Undersøgelsen udelukkende paa det sproglige Omraade».

B. Semiter.

Man kan sige, at fra den Tid, Babylon bøjede sig under Kyros, og Ægypternes Apis faldt for hans Søns Haand, har den mægtige indoeuropæiske Folkeæt været Kulturlivets Bærer og efterhaanden udbredt sin Mennesket frigjørende og adlende Indflydelse over den hele Jord, over den ny som over den gamle Verden indtil denne Dag. Men der var en Trang i Sjælene, som den ikke kunde tilfredsstille, en Evne i Aanden, den ikke kunde udvikle. Medens Indoeuropæerne uden Spørgsmaal indtage den første Rang i Verdenshistorien, medens Statsaand, industriel Virksomhed og Filosofi ere udviklede hos dem, stille

derimod Semiterne alle Folk i Skygge, naar Talen er om Religionen; fra dem udgik de tre Hovedformer for Monotheismen: Jødedom, Kristendom og Islam.

Semiterne udgjøre ikke en saadan Række Folkegrupper som Indoeuropæerne, og Sprogklasserne forholde sig mere til hinanden som en enkelt indoeuropæisk Sprogklasses forskellige Grene. Deres geografiske Udbredelse er langt mindre: vi træffe dem i den historiske Tid i Egnene Syd for det armeniske Højland, i Syrien og noget ind i Lilleasien, i Palæstina og i de derfra mod Vest udsendte Kolonier, endelig paa den arabiske Halvø.

Deres Sprog falder i tre Klasser: 1) den nordlige eller aramæiske, 2) den sydlige eller arabiske og 3) den kanaanitiske eller hebraiske, som indtog den mellemste Plads. Sproget i sin Helhed falder i tre Perioder; i den første er det hebraiske fremherskende, i den anden fra det 6te Aarhundrede før til det 6te Aarhundrede efter Kr. det aramæiske, i den tredje indtil vor Tid det arabiske.

I. Kanaans Beboere.

1. Fønikerne.

Fra et sprogligt Standpunkt kan der intet Spørgsmaal være om, at Fønikerne bør regnes til den semitiske Æt. Derom ere de to nyeste lærde, som have behandlet Sagen, enige, skjønt de afvige fra hinanden, naar de skulle eftervise, hvorledes dette sproglige Fællesskab er opstaaet. F. Müller¹⁾ paastaar, at Palæstinas tidligere Beboere, Fønikerne, vare Hamiter, der bleve overvældede af de indtrængende Semiter og antog disses Sprog. P. Schröder²⁾ derimod lærer, at de hebraiske Nomadestammer, der under

¹⁾ Allgemeine Ethnographie. Wien. 1873. SS. 444 ff.

²⁾ Die phönizische Sprache. Halle. 1869. SS. 7 ff.

Abraham og andre Høvdinge indvandrede til Kanaan, som beboedes af deres Stamfrænder, antog Landets Sprog, medens de tidligere talte «aramæisk eller en det aramæiske nærstaaende Dialekt».

Kanaan (כְּנַעַן) betyder «Lavland» og synes altsaa oprindeligt at være Benævnelsen paa den smalle Kyststrækning fra Sidon til Gaza, som vi særlig kalde Fønikien. I det gamle Testamente bruges Navnet sædvanlig om hele Palæstina. Kanaaniternes Udbredelse over Landet fra Libanon til det døde Hav og fra Middelhavet til Jordan se vi af 10de Kapitel i Genesis (15—20), hvor Kanaans elleve Sønner, som henviser til ligesaa mange Folk, opregnes. Kanaaniterne eller, som Grækerne kaldte dem, Fønikerne paa Grund af Landets rige Palmeskove (*φοινίξ*) ere ikke oprindelige Beboere der, men indvandrede fra Sydost nede fra den persiske Bugt, hvor de vistnok allerede vare delagtige i den høje Kultur, som i hine fjerne Tider fandtes i disse Egne. — Det fønikisk-puniske Sprog og det hebraiske ere saa nær beslægtede, at de kunne anses for to kun lidet forskellige Dialekter af et og samme Sprog. Intetsteds i det gamle Testamente omtales en sproglig Forskjel mellem Kanaaniter og Hebræer, skjønt der ofte var Lejlighed til at omtale samme, hvis den virkelig havde fundet Sted. Forskjellen f. Eks. mellem det ægyptiske eller det aramæiske og det hebraiske Sprog berøres derimod oftere. Ogsaa Fønikernes Skrift var i ældste Tid den samme som Hebræernes ¹⁾. — Den fønikisk-puniske Litteratur er ganske gaaet til Grunde; men af græske Forfattere vide vi, at den ikke har været ubetydelig, hvad der

---

¹⁾ Et urokkeligt Bevis derfor have vi i Moabiterkongen Mesas ogsaa i historisk Henseende betydningsfulde Indskrift fra 896—894 før Kr., altsaa den ældste af alle semitiske Indskrifter, overhovedet det ældste af alle Mindesmærker med ren Bogstavskrift, ældre end nogen græsk Indskrift.

da ogsaa var at vente hos et Folk, der udbredte Civilisation overalt, hvor det satte sig fast. Hos græske Forfattere omtales en ældgammel fønisk Historieskriver Sanchuniathon. Man anfører endog bestemte Fragmenter af ham oversatte paa Græsk, men der er endnu intet opvist, som sikkert kan tillægges ham. Ligeledes omtales hos Grækerne en karthaginiensisk Geograf Hanno, der omsejlede Afrika eller en Del deraf, og hos latinske Forfattere fremhæves særlig udførlige Skrifter af Karthaginieren Mago om Landvæsenet. De eneste Rester, som ere komne til os af deres Sprog, ere Indskrifter paa Mindesmærker og Mønter; føniske Ord (Egennavne og Gloser) hos græske og romerske Forfattere; endelig de tre første Scener af 5te Akt af den latinske Komadieskriver Plautus' Poenulus. Desværre er Teksten i Haandskrifterne af disse Prøver paa det puniske Omgangssprog meget fordærvet. — Endnu skal blot bemærkes, at Forskjellen mellem egentlig fønisk og karthaginiensisk synes at have været meget ringe baade hvad Sprog og Skrift angaar, naar Talen er om Karthagos ældre Indskrifter. Derimod vise de yngre afrikanske Indskrifter (yngre punisk), det vil sige fra Tiden efter Karthagos Ødelæggelse, mange Lydforandringer og en skjødesløs og uskjøn Skrift.

---

2. Hebræerne.

Deres Sprog kaldes i Biblen det jødiske, eller poetisk Kanaans Sprog; Folket, der talte det, benævner sig helst Israels Sønner eller overfor Udlændinge ogsaa Hebræer. Jøder, der senere anvendtes paa hele Folket, betegner oprindelig kun Judastamme, dernæst ogsaa begge Rigers sydligere boende Borgere.

Det israelitiske Folk fremgaar af de Nomadestammer, der under Abraham og andre Høvdinger (Patriarker) fra

Nordost indvandrede i Kanaan, hvor der allerede herskede et ikke ringe Kulturliv, der udøvede, som ovenfor omtalt, sin Indflydelse paa de indvandrende aramæiske Hyrdestammer. Men vi vide ikke, om dette skete, førend de droge over til det nordøstlige Ægypten, eller under deres Ophold der, eller, hvad der synes sandsynligst, da de under Moses efter lange Tidens Ophold i dette Land vendte tilbage, mangfoldig stærkere i Antal, til deres i Sagn forskjønnede tidligere Hjemstavn Kanaan (1320 f. Kr.).

Udviklingen af den hebraiske, det vil sige den palæstinensiske Literatur svarer paa det nøjeste til Gangen i Folkets politiske Historie. Religion, Literatur og Statsvæsen danne hos Jøderne en uadskillelig Enhed og ere paa ethvert Punkt gjennemtrængte af hverandre. I det store kunne vi adskille tre Perioder, hvor hele Bevidsthedslivet er forskjelligt: 1) den ældste, indtil Kongemagtens Indførelse ved Samuel (1070), 2) Guldalderen, indtil Kyros' Erobring af Babylon (538), 3) den hebraiske Literaturs Forfald, til Jerusalems Ødelæggelse (70 eeft. Kr.). Som en fjerde Periode kunde opstilles den Literatur i det hebraiske Sprog, som Jøderne udviklede ved at paavirkes af de forskjellige Folks literære Liv, blandt hvilke de efterhaanden havde taget Bolig.

Alt, hvad der er levnet af de tre Perioders Literatur, indeholdes i de Dele af vor hellige Skrift, der ere skrevne i det hebraiske Sprog. Det er først i den nyere Tid, at man har søgt ad kritisk Vej at finde kronologiske Bestemmelser for de enkelte Partier af disse Skrifter. Men de positive Resultater af disse Undersøgelser have endnu ikke kunnet skaffe sig rigtig Indgang. I det følgende ville de enkelte Skrifter blive omtalte i den Orden, hvori de ere opførte i vor Bibel ¹⁾.

---

¹⁾ Kun Profeterne opstilles saavidt muligt i kronologisk Orden.

De fem Mosebøger.

Betragtede blot fra den literære Side synes de fire første Bøger første Gang at være samlede til en Helhed omkring ved Aar 1000 f. Kr., men i den femte peger meget hen paa en noget senere Tid. — Den første Bog kaldes paa græsk Genesis, Skabelsen, paa hebraisk Skabelsens Bog, eller den benævnes ligesom de andre Bøger efter det Ord, hvormed den begynder. I dette Skrift findes nogle af de ældste Levninger af Folkepoesien og af ældgamle Overleveringer om Hebræernes Udsondring som et særlig af Gud udvalgt Folk. Først fremstilles vistnok fra to forskellige Betragtningssmaader Verdens Skabelse og Tilblivelsen af det første Par Mennesker, deres første Opholdssted, deres Ulydighed mod Gud og Udstødelse af Paradiset. Agerdyrkeren Kain og Hyrden Abel bringe det første Offer. Kain dræber Abel, vandrer ud og grunder en egen Stamme (1—4). Derefter fremstilles Noahs Forfædre fra Adams Søn Seth gennem seks Slægtled (5). Noah havde tre Sønner Sem, Kham eller Ham og Jafet. Derefter beskrives den store Vandflod¹⁾, som bortriver alle undtagen Noah og hans Familie²⁾. Disse forlade Arken, hvori de havde været under Vandfloden, og Noah stifter en Pagt

¹⁾ Dette Ord er her brugt efter vor Bibeloversættelse istedetfor det sædvanlige «Syndflod», der, som nyere Forskere have vist, er indkommet i den tyske Bibeloversættelse ved vilkaarlig Fordrejelse og senere ved Forglemmelse af et gammelt tysk Ord *sinfluot* eller *sintfluot*, der betyder «stor, almindelig Vandflod», hvorfor ogsaa Luther skriver *Sintflut* eller *Sinflut* (Sml. *sint-wâc*, stor Bølge).

²⁾ Der er paa dette Sted (6, 1—8) optaget en Mythe, der minder om de græske Giganter eller Himmelstormere, og som danner en Modsætning til den historiske Form, som ellers Fortællingen har. Gudesønner, hedder det, højere Himmelvæsener eller Engle forbandt sig med jordiske Kvinder og frembragte saaledes en ryggesløs og voldsom Slægt, som Gud tilintetgjorde ved denne Vandflod.

med Gud (6—8). Noah planter Vinranken, men, da han er bleven beruset, spottes han af Kham og dennes Søn Kanaan, hvorfor han udsiger Forbandelse over disse. Derfor skulle Kanaan og hans Slægt trælde for Sem og Jafet og deres Efterkommere, en Hentydning til Kanaaniternes Forhold til Israeliterne (9). Derefter følger den ovenfor berørte mærkelige Folkeliste, hvor der er gjort et Forsøg paa at inddele de for Hebræerne bekjendte Nationer i tre Æter, Semiter, Hamiter og Jafetider ¹⁾. Efterat derpaa Sems Slægter indtil Abrahams Fader Tarakh ere opregnede (11, 10—26), er Overgangen dannet til Patriarkernes Historie, idet mere og mere de andre Folkeslag lades ude af Betragtningen, og kun de med Hebræerne nærbeslægtede Folk endnu tages med for lidt efter lidt at udsondres fra de udvalgte Abrahamider. Abraham med sin Fader Tarakh vandrer ud fra Ur i Khaldæa, drager med sin Brodersøn Lot efter Faderens Død til Kanaan og derfra til Ægypten; kommer tilbage til Kanaan, skiller sig fra Lot og nedsætter sig i Hebron (11—13). Abraham optræder som Kriger, da Lot var bleven fangen under en Stridighed i Landet. Han befries af Abraham (14). Derefter følger Abrahams Familiehistorie. Ved sin ældste Søn Ismael, der fødes af den ægyptiske Pige Hagar, bliver Abraham Stamfader til de nordlige Arabere. Som Episode fortælles om Undergangen af flere Stæder, særlig Sodom og Gomorrha. Lot frelses fra den første og bliver ved

---

¹⁾ I Kap. 11, 1—9 have Hebræerne forsøgt at besvare et Spørgsmaal, som hverken den indiske eller græske Old har opkastet, endsige gjort Forsøg paa at løse. Det er Spørgsmaalet om Oprindelsen til og Mangfoldigheden af de menneskelige Sprog *). Sprogforskjelligheden fremstilles i Biblen som en Straf af Gud, fordi Menneskene i deres Overmod vilde bygge Babel og et himmelhøjt Taarn deri.

*) Grimm og Max Müller have eftervist, at et Forsøg til en Besvarelse dog ogsaa findes i et esthisk Sagn og hos en Indianerstamme i Nordamerika.

sine Sønner Moab og Ammon Stamfader til to kanaanitiske Folk (15—19).

Abraham er den religiøse Tros Ideal, et Mønster paa villig Hengivelse under og urokkelig Lydighed mod Guds Villie. Hans Hustru Sara er allerede gammel, men endnu har hun ikke bragt ham det lovede Afkom. Endelig fødes Isaak, Abrahams anden og retmæssige Søn. Paa Grund af huslig Tvist maa han mod sin Villie førstøde den førstfødte Ismael tilligemed dennes Moder. Men den haardeste Prøve er tilbage. Guds Røst lyder til ham, at han skal gaa til Moria Land og ofre Isaak¹⁾. Da hans Lydighed mod Gud ogsaa her er ubetinget, findes han værdig og hans øvrige Liv hængaar i Fred (21—22). Sara dør og begravnes i et af Abraham kjøbt Stykke Land i Nærheden af Hebron, det vil sige i Kanaans Land. Med Ketura, som Abraham derefter tog til Hustru, blev han Stamfader til forskellige arabiske Folk (23; 25, 1—4)²⁾. Isaak har kun to Tvillingsønner, der fødes, da Rebekka allerede havde været gift i 20 Aar. Lignende sildig Fødsel er ogsaa betegnende for flere andre betydningsfulde Mænd hos Hebræerne; foruden Isaaks og hans to Sønners kan nævnes Samsons og Samuels (25, 19—26). Derefter skildres Uenigheden i Familien. Esav er hæftig og letsindig, men aaben og trohjærtet, Jakob snu, egennyttig og mistroisk; den første er Faderens Yndling, den anden Moderens. Isaak velsigner, skuffet af Jakob, paa forskellig Maade sine Sønner (26). Efter

---

¹⁾ Menneskeoffer var i den ældre Tid ved overordentlige Lejligheder intet usædvanligt hverken hos den semitiske eller den indo-øuropæiske Folkeæt. Jefta ofrer sin Datter ifølge et Løfte til Gud (Dom. 11, 34—39); Sauls Sønner ydes som Sonoffer (Sam. 2, 21, 4—9); Moab ofrer sin førstfødte Søn, som var bestemt til hans Efterfølger, forat faa Hævn over Israel (Kong. 2, 3, 26—27); Børneoffer til Molokh berettes oftere.

²⁾ Kap. 24 indeholder den smukke Skildring af Abrahams Tjeners Rejse til Mesopotamien efter en Hustru til Isaak.

Moderens Raad flygter Jakob for Esavs Hævn til sin Morbroder Laban, hvis to Døtre han ægter.

I det gjensidige Forhold mellem Jakob og Laban fremstilles med historisk Nøjagtighed en Række af lidet hæderlige Handlinger, hvor List og Snuhed kæmpe mod Vilkaarlighed og Misundelse. Jakob flyer ad Kanaan til, udsoner sig med Esav og lever som Nomade i Omegnen af Sikhem. Ligesom Ismael og Esav havde tolv Sønner, Personifikation for den gamle hellige Stammeinddeling hos de forskellige semitiske Folk, saaledes faar ogsaa Jakob tolv, nemlig seks med Lea, to, Josef og Benjamin, med sin mest elskede Hustru Rakhel, og fire med Medhustruer¹⁾. Der opregnes atter en Række af Folk, og det af Gud udvalgte Israels Hus udskilles fra alle øvrige for at blive til et Folk, fra hvem Herrens Velsignelse skal komme over de andre (27—36). Derefter følger Fortællingen om Josefs Skjæbne, der ogsaa i ren æsthetisk Henseende hører til det skjønneste og mest tiltalende, som Oldtiden har frembragt. Gud leder sikkert sine, thi hvad ondt Menneskene end monne ville tilføje dem, vender Gud dog alt til det Gode. Josef bliver ved sine Brødres Anstiftelse solgt som Slave til Ægypten, bliver der kastet i Fængsel paa Grund af sin Kydskhed, frelser ved sin Drømmeudtydning og kloge Raad det ægyptiske Folk fra en Hungersnød, bliver derefter første Embedsmand i Landet, ægter en Datter af Ypperstepræsten i Heliopolis og drager senere Faderen og hele Familien til Ægypten. De bosatte sig i Gosen og drive Kvægavl. Med Fortællingen om Jakobs og Josefs Død ender første Mosebog.

Hebræerne, ligesom Semiterne overhovedet, have ikke frembragt noget nationalt Epos, saaledes som forskellige

---

1) Disse tolv Sønner repræsenterer altsaa Israels tolv Stammer. Dog traadte senere to Sønnesønner, Josefs Sønner, Manasse og Efraim istedetfor Levi.

Grene af den indoeuropæiske Folkeæt. Til Gjengjæld herfor have Hebræerne en storartet prosaisk Sagaliteratur, der indledes med det Skrift, hvis Hovedindhold ovenfor er antydet. Her skildres i ædel Simpelhed Verdens Tilblivelse og den begyndende Menneskeheds Skjæbner i saa klare Træk, at Fortællingen lyder som en historisk Beretning om noget oplevet, fremtræder som et skarpt tegnet Omrids af Virkeligheden. I Skildringen af Menneskeheden er det ikke en Række Heltegjerninger, der føres frem for Læseren, men det er mere den religiøse og sædelige Side af Livet, som hin ældgamle Tid paa en frisk og naturlig Maade kort og kraftigt fører frem for Eftertiden, idet vi belæres om, hvorledes fra Begyndelsen af det israelitiske Folk, under Guds særlige Ledelse, blev gjort skikket til det høje Hværv at udvikle og bevare Troen paa den ene og sande Gud; hvorledes det derfor udskiltes fra Jordens øvrige Folk, og hvorledes allerede dets Stammefædre Abraham, Isaak og Jakob lagde Grunden til den Bygning, der langt hen i Tiderne skulde rumme saa mange Troende. Gud og Verden fremtræde her, i Modsætning til alle andre Folkeæters religiøse Fremstillinger, som skarpt adskilte Begreber. Skabelsen fremstilles som en fri, personlig Akt, og den fra Gud fuldkommen adskilte Verden som Skabelsens Objekt. Mellem Gud og Mennesket er der en bestemt Grændse. Gud er ikke en taaget, uklar Skikkelse, men, ligesom Semiteren selv, en udpræget Personlighed. Hebræeren lærte Menneskeheden at opfatte Guddommen som et sædeligt Princip, som Renhedens og Hellighedens Ideal, medens Oldtidens ikke semitiske Folk i deres Guddomme vel indlagde Magten og undertiden Retfærdigheden, men ikke det ethiske Moment¹⁾.

Allerede før Moses' Tid har der vistnok levet paa

---

¹⁾ I Zoroasters Lære kan man dog i denne Henseende finde en Lighed med Jødedom.

Folkets Læber Folkesange, der skildrede en Stammes Tilbliven eller forherligede. en eller anden Stamheros. Saadanne Sange overleverede fra Slægt til Slægt ligge sikkert til Grund for de senere poetisk-historiske Bearbejdelser i det gamle Testamentes historiske Skrifter. Der findes her paa enkelte Steder Sange indskudte, der baade ved Indhold, Sprogform og Rythmos adskille sig fra den øvrige mere prosaiske Tale og synes at være ordret optagne Levninger af hine gamle Kvad. Som saadanne kunne her anføres Lamekhs Sang: Adah og Sillah o. s. v. (4, 23—24), der minder om Arabernes blodige Hævingjæld; ligeledes Isaaks Velsignelse (27, 27—29) o. a.

De tre næste Mosebøger¹⁾ omfatte, i Modsætning til den første Bogs mere universelle Karakter, udelukkende Moses' Historie og hans religiøse og politiske Foranstaltninger. Navnet «Mosebøger», der senere gaves Torah (Loven) eller Pentateuchen (fembogs Skriftet), maa ikke forstaas saaledes, som om disse Skrifter vare forfattede af Moses, men Navnet angiver Hovedpersonen i Begivenhederne, til hvem vistnok foruden de ti Bud ogsaa andre Stykker i disse Bøger ere at henhøre:

Anden Mosebog begynder, efter en kort Tilknytning til den foregaaende Bog, med Moses' Ungdomshistorie og hans Flugt til Jethro i Midian, hvis Datter han ægter. Ved Horebbjerg fatter han den Beslutning at udfri Israels Folk af Ægypten (1—3). Derefter forhandler han med Ægypterkongen om Israels Udfrielse (4—12)²⁾.

¹⁾ Hvoraf den første paa Græsk benævnes *ἔξοδος*, Udgangen (nl. af Ægypten), den anden *λεῦϊτικόν* (nl. *βιβλίον*), den tredje *ἄριθμοί*, lat. numeri. De sædvanligste hebraiske Navne ere tagne af de Ord, hvormed hver Bog begynder.

²⁾ 6, 14—27 er indskudt en Stamtavle over Jakobs tre ældste Sønner Ruben, Simeon og Levi, idet der vises, at de Mænd, Moses og hans Broder Aharon, som Gud befalede at tale til Faraos, vare af Levistamme.

Jøderne drage ud i Ørkenen, idet Gud leder dem ved Ild om Natten og en Skystøtte om Dagen (13). Ægypterne tilintetgjøres i det røde Hav; Moses' og Mirjams Triumfsang; Vagtler og Manna tjener til Spise; første Kamp med Ørkenens Stammer (14—17). Efter Raadslagning med sin Svigerfader Jethro giver Moses ved Sinajbjerg Folket en Forfatning og Love (18—24); bestemmer forskellige Indretninger med Hensyn til Kultus (25—31). Medens Moses er paa Sinajbjerg, trænger Folket ind paa Aharon for atter at faa den gamle Tyretjeneste indført; en Guldkalv støbes; Moses sønderbryder de medbragte to Lovtavler; bestiger atter Bjerget, Jehova viser sig for ham, han bringer to nye Tavler tilbage (32—34). De af Moses bestemte Indretninger, navnlig Arken og Forsamlingsteltet, bringes istand (35—40).

Den tredie Bog indeholder næsten alene Love og Kultusbestemmelser. Der er kun to korte historiske Stykker: Aharons og hans Sønners Indvielse til Præstetjenesten (8—10) og en Gudforagters Stening (24, 10—23).

Fjerde Mosebog begynder med en almindelig Folketælling¹⁾, Lejrorden og særlige Bestemmelser for Leviterne (1—4); derefter følge forskellige Love og Anordninger; Bestemmelse om Nazaræerne; om Stamfyrsternes Ofre og Gaver, om Leviterne (5—10, 10). — Fortælling om Toget fra Sinaj til Landene ved Østjordan; Aharons og Mirjams Opræden mod Moses; Spejdere sendes til Kanaan; Folkets Utilfredshed og Straf; nye Bestemmelser for Folket; fornyet Oprør; Aharons Kald som Præst. stadfæstes; om Præsternes og Leviternes Indkomster; ny Offerbestemmelse om Rensning; Mirjams og Aharons Død; Edomiterne forbyde Israeliterne at drage gennem deres Land; de drage udenom; giftige Slanger plage Folket, Moses gjør en Kobberslange til Frelse; to Konger overvindes; Fortællingen

¹⁾ Deraf Navnet ἀριθμοί, numeri.

om Bileam (10, 11, — 24). — Israeliterne blande sig med Moabiterne og antage deres Guder, men straffes med Pest; anden almindelige Folketælling; Lov om Døtres Arv; Moses indvier Josva til sin Efterfølger; nye Bestemmelser om Offer; fuldstændig Sejr over Medianiterne; Ruben, Gad og den halve Manassestamme faa deres Besiddelser hinsides Jordan anviste; Fortegnelse over Stationerne i Ørkenen; om Kanaans Grændser og Uddeling; Love om Fristæder og Drab; Tillæg til Loven om Døtres Arv (25—36)¹⁾. — Som gamle Sange fra den mosaiske Tid betragtes Mirjams Sejrssang (2, 15, 20 f.²⁾), Bønner, naar der brødes op med Arken og naar den bragtes tilbage (4, 10, 35—36), Moses' Velsignelse (4, 6, 24—26); ligeledes Kildesangen (4, 21, 17—18) o. a.

Eftersom under de urolige Tidens Medfør de i tre Bøger fordelte Love mindre og mindre kunde glæde sig ved et friskt Liv i den store Mængdes Sjæle, opstod der, sandsynlig hos Præstestanden, Ønsket om at samle og i Udtog recapitulere de i disse Skrifter adspredte Lovbestemmelser. Saaledes fremkom femte Mosebog, som man antager, i Midten af det syvende Aarhundrede f. Kr. Paa hebraisk hedder den *misneh*, 'Gjentagelse' (ogsaa *debarim*, 'Ord', efter Begyndelsen), paa Græsk Deuteronomion, 'den anden Lov'. I sin Form er den rhetorisk. Lovbestemmelserne blive ikke saameget opstillede i den strenge Form 'du skal', som mere lagt Folket paa Hjærtet ved venlig Formaning. For at give sine Ord større Vægt har Forfatteren — thi Skriftet i dets Helhed gjør Indtryk af at være en enkelt Mands Arbejde — lagt dem i Munden

¹⁾ Hertil slutter sig Kap. 34 i femte Mosebog, som i sproglig Henseende afviger fra det øvrige i denne Bog. Der berettes her om Moses' Død paa Bjerget Nebo, det højeste Punkt af Pisga Bjergene, og Israels Sorg over ham.

²⁾ Medens derimod Moses' Sejrssang, 2, 15, 1—8 henføres til en senere Tid, idet Palæstinas Erobring forudsættes.

paa Moses, der nu hører mere til Sagnenes Verden. Der fortælles, hvorledes Moses i det 40de Aar efter Udgangen fra Ægypten i Landene Øst for Jordan (det hedder «hinsides Jordan») holdt tre Taler til det forsamlede Folk: i den første (1—4) erindrer han efter en kort Indledning om Toget gennem Ørkenen, og Talen slutter med at udskille tre Stæder som Asyler. Den anden Tale udgjør Hovedindholdet af hele Bogen (5—26). Der begyndes med de ti Bud; derefter gjentagende Advarsler mod Antagelse af fremmede Guder; om falske Profeter og Folkeledere; om rene og urene Dyr; om Skyldnere og Slåver; religiøse og politiske Institutioner, Love om Krig, om Maudebod; endelig forskjellige Forskrifter for det sociale og borgerlige Liv. Den tredie Tale (27—30) indeholder fortsatte Formaninger om at holde Loven og Trusel med Straf for de Ulydige. Slutningen (31—34) indeholder 1) en historisk Beretning om Josvas Indsættelse til Fører og om Lovenes Optegnelse i en Bog og dennes Overgivelse til Leviterne (31); 2) to Digte, som man antager skriver sig fra det 13de og 11te Aarh. f. Kr. (32—33); 3) en Beretning om Moses' Død (34).

Josvas Bog.

Dette Skrift har vistnok faaet sin nuværende Form paa samme Tid som femte Mosebog, hvilken det i hele sit Anlæg og Tone har megen Lighed med; men det er tydeligt, at mange Partier deraf høre til en ældre Tid, og at de geografiske Bestemmelser (13—19) angive Stammernes Landomraade og Stæder, som de vare, da David og Salomo herskede i Landet. Idet Hovedindholdet er Erobringen og Fordelingen af Kanaan, danner Skriftet den egentlige Slutning paa Pentateuchen; thi først ved Josvas Gjerninger bliver den theokratiske Stat endelig dannet. Skriftet falder i to Afsnit: Kanaans Erobring ved Josva, Nuns Søn (1—12), og dets Fordeling mellem de tolv Stammer

(13—21). Slutningen (22—24) indeholder Fortællingen om, hvorledes de halvtredie Stammer, der havde Bolig hin Sides Jordan, faa Frihed til at vende tilbage, om Josvas sidste Tale og om hans Død.

Dommernes Bog.

Skjønt Begyndelsen og Slutningen af dette Skrift tyde hen paa senere Anskuelser og Forhold, have vi i Hovedpartiet (3—16) et ukunstlet og anskueligt Billede af Nationens Kampe og Levevis i Dommertiden, om end ogsaa her et og andet Tillæg hører til en nyere Tid. Det er en Sagnhistorie med rent folkeligt Præg, hvor poetiske Rester af Folkedigtningen ere bevarede tildels i rytmisk Form, som Deboras Triumfsang og Jothams Fabel. Fremfor alt bør fremhæves Fortællingen om den gudindviede (Nazaræer) Samson; thi uden Hensyn til Beretningens historiske Kjærne hører dette Parti til det friskeste og mest underholdende, som Folkepoesien har skabt¹⁾. — Skriftet falder i tre Dele: 1) Indledning (1—3, 6), Israeliternes Forhold til Landets Beboere efter Josvas Død, deres Ulydighed mod Herren og den deraf følgende Straf; 2) Israeliternes Historie under Dommerne (3, 7, — 16): deres Befrielse ved

---

¹⁾ Samson er en historisk Personlighed fra Dommertiden, som Folkeaanden har udstyret paa sin poetiske Maade med en saa overordentlig Legemskraft og Selvfølelse, at han staar som et Mønster paa en ridderlig Helt, der ene stiller sig mod Landets Fjender, men altid dog kun, hvor hans Personlighed er bleven sat i Bevægelse ved en eller anden ham berørende Tildragelse. Der er udbredt en vis Humor over mange af hans Ord og Gjerninger, der minder om Middelalderens Sagnhelte. Om Fortællingen i Tidernes Løb er bleven paavirket af Herakles-Sagnene, hvad flere nyere Forfattere bestemt have paastaet, synes tvivlsomt, skjønt Samsons Virkeplads, det lille Dan, ligger tæt op til det fönikiske Kystland, hvor Dyrkelsen af Melkart, d. e. den fönikiske Herakles, hørte hjemme.

Othniel o. a., Deborahs og Baraks Kamp mod Jabin, Deborahs Triumfsang, Gideons Bedrifter og Abimelekhs Tyranni, Jefta og hans Tid, hans Datters Ofring, Samson; 3) Tillæg (17—21), Fortælling om, hvorledes Daniterne erobrede den fönikiske Grændsestad Lais og fik et Sølvbillede af Jehova. Benjaminsiternes Rædselsdaad i Gibea og Stammens Udryddelse. Der sluttet med en Ytring, der ogsaa forekommer et Par Steder inde i Skriftet: 'I hine Dage var der ingen Konge i Israel; hver gjorde det, som var ret for hans Øjne'.

Ruths Bog.

Det er en nydelig lille Idyl, et Familiemaleri, der i et rent og smukt Sprog skildrer Davids Oldemoders Ungdoms Historie, indtil hun blev gift med den rige Boas. Men vi vide hverken hvem Forfatteren er eller hvornaar Skriftet er forfattet. Det er holdt i ren episk Tone, uden nogen synlig Bestræbelse for at virke i didaktisk Retning. Nogle have villet finde en khaldæisk Kolorit i Sproget og derfor henført det til Tiden efter Eksilet. — Indholdet er følgende: Under en Hungersnød udvandrer Elimelekh med sin Hustru og to Sønner fra Bethlehem til Moab, hvor hans Sønner tage sig hver en moabitisk Kvinde til Hustru. Da Faderen og begge Sønner snart dø, vandrer Moderen Naomi og den ene Svigerdatter Ruth tilbage til Bethlehem, hvor Ruth ægter Boas og bliver ved ham Oldemoder til David. Slutningen (4, 18—22), der forstyrrer den smukke Slægtangivelse i 4, 17, synes at være senere Tilsætning.

Samuels Bøger.

Paa hvilken Tid dette Skrift, der i sin Helhed gjør Indtryk af at være en enkelt Mands Arbejde, er forfattet, kan ikke bestemte eftervises. Nogle angive Tiden til Midten

af det niende Aarh., andre ansætte den lidt senere. Lige-
saalidt kjende vi Forfatteren. At det ikke er Samuel,
fremgaar af, at en stor Del af de omtalte Begivenheder
foregik lang Tid efter Samuels Død. Skriftet indeholder
det bedste, som den hebraiske Literatur har frembragt i
historisk Retning. Mere end i de fleste andre Bøger ere
de menkelige Motiver, der have fremkaldt Begivenhederne,
komne til deres Ret, om end den theokratiske Betragt-
ningsmaade ogsaa lader sine Aarsager til og Følger af,
hvad der sker, skinne igjennem.

Indholdet falder i tre ulige store Dele: 1) Samuels
Historie (1, 1—12): Hans første Ungdom og hans Kald
som Profet (1—3); Israel overvindes og mister Arken, der
dog tilsidst sendes tilbage igjen (4—6); Samuel overvinder
Filisterne og styrer derefter Landet som Dommer; Folket
forlanger en Konge, da hans to Sønner bøje Retten;
Samuel fraraader det først, men da Folket fastholder sit
Ønske, salver han Saul til Konge. Efter Sejren over
Ammoniterne stadfæstes hans Valg. Samuel formaner
Folket ved sin Fratrædelse fra Dommerembedet (7—12). —
2) Sauls Styrelse (13—31). Krige med Filisterne. Uenig-
hed med Samuel. Ved sin Søn Jonathans Hjælp sejrer
han over Filisterne. Samuel og Saul skilles som Fjender.
David salves til Konge af Samuel, hentes til Hoffet forat
adsprede Sauls Sørgmodighed ved Strengeleg. Krig med
Filisterne. David fælder Goliath, ægter Sauls Datter, men
maa flygte fra Hoffet. Saul forfølger Davids Venner,
medens denne skaaner Kongen. Jonathan slutter Pagt
med David. Samuel dør. David, der paa sine Strejftog
er bleven hjulpen af Abigail, tager hende og desuden en
anden Kvinde til Hustruer (13—25). Møde mellem Saul
og David. Filisterne, hos hvem David har søgt Beskyt-
telse mod Saul, drage mod Saul, medens David overvinder
Amalekiterne. Saul, der i sin Nød har søgt Hjælp hos
en Seerske, overvindes af Filisterne. Han selv og hans

tre Sønner tilsætte Livet (26—31). — 3) Davids Historie (2den Bog), dog ikke i streng kronologisk Orden. I næsten otte Aar hersker David i Hebron efterat være anerkjendt som Konge af Juda, medens Sauls Søn Isboseth styrer Israel. Efter dennes Død bliver David Enehersker, erobrer Jerusalem og bygger sin Kongeborg. Arken føres derhen, men en egentlig Tempelbygning dertil fraraades af Profeten Nathan. Forjættelse gives om, at Davids Rige skal blive evindelig (1—7). Davids heldige Kampe med de omkringboende. Batseba og Uria. Nathans Parabel og Straffetale: Salomoh fødes (8—12). Rædselsdaad og Uenighed i Davids Familie. Absalon gjør Opstand, David maa forlade Jerusalem, hans Søn indtager hans Plads. Oprøret dæmpes, Absalon dræbes, og David anerkjendes atter af alle Stammer (13—19). Derefter følger et Tillæg af forskjelligt Indhold: nyt Oprør; Hungersnød; i Anledning af hvilken et større Menneskeoffer finder Sted (20—21); Davids Lovsang (den samme som Psalme 18) og sidste Ord; Fortegnelse over Davids Medkæmpere; almindelig Folketælling. Pest (22—24).

Kongernes Bøger.

Dette Skrift, hvis Forfatter ligesom de øvrige historiske Værkers ikke kjendes, henføres til Midten af det fjerde Aarh. f. Kr. Fortællingen er snart en ligefrem Gengivelse af forskjellige Kildeskrifter (Historiebøger om Salomohs Regering, Judas og Israels Aarbøger o. l.) snart et Udtog af samme. Dog gaar der en bestemt Tændens gjennem begge Bøgerne, idet Forfatteren ikke saameget har sin Hu henvendt paa at meddele alle historiske Begivenheder, som fra et præsteligt eller profetisk Standpunkt at give en Fremstilling af Jehovadyrkelsens Udvikling og Forfald, saa at de Konger skænkes mindre Opmærksomhed, som enten have vist sig lunkne ligeoverfor denne Kultus eller endog begunstiget Afguderiet.

Paa nogle Steder mangle ligefrem vigtige Partier, som vi læse om andetsteds (saaledes Historien om Manasse (2, 21), der suppleres med Krønikerne 2, 33). Skriftet falder i tre Dele. 1) Salomohs Regøring (1 Kong. 1—11): I sin Alderdom lader David efter Profeten Nathans Raad sin og Bathsebas Søn Salomoh salve til Konge med Forbigaaelse af sine ældre Sønner. Efter Davids Død lader Salomoh sin ældre Broder, der gjør Fordring paa Magten, og dennes Tilhængere dræbe eller forvise. Udførlig Beretning om Salomohs fredelige Virksomhed; hans Ægteskab med en ægyptisk Princesse; hans Visdom og Dommerklogskab; hans Befalingsmænd og Hofhusholdning; Rigets Grændser; hans Forbund med Kong Hiram i Tyrus og Forberedelse til Tempelbygningen; Templets Opførelse og Indvielse; Salomohs Bøn og Herrens Forjættelse; Handel paa det røde Hav; Dronningen af Sabæas Besøg; — Salomohs slette Sider, Haremvæsen og Afguderiets Fremgang; Rigets Magt svækkes indad og udadtil. Salomoh dør. — 2) Dette Stykke (1 Kong. 2 til 2 Kong. 17) indeholder Fortællingen om de ulykkelige Tider, Tronrevolutioner og Herskeres Mord, i Juda og Israel efter Adskillelsen, indtil Assyrierne tilintetgjøre Israels Rige under Hoseas' Regering, og assyriske Nybyggere besætte Landet, medens dets gamle Indvaanere bortslæbes i Trældom. En udførlig Omtale skænkes Profeten Elias' Historie (1, 17—19) og ligeledes Elisas Færd, Undergjerninger og Død (2 Kong. 1—2; 4—7; og hist og her fra 8—13). Kronologien er i dette Tidsrum ikke nøjagtig, idet der for Juda bliver 260 Aar, for Israels Rige 241. Sædvanlig betragtes det første som det rigtige (968—709 f. Kr.). 3) Judas Historie efter Israels Undergang indtil det babyloniske Fangenskab (18—25). Dette Parti begynder med Ezekhias (Hizkijas) Tronbestigelse; Landet bliver skatkyldigt til Assyrien¹). Efter Manasses og Amons

---

¹) Det meste heraf fortælles ogsaa i Jesajas Skrift (36—39).

slette Regering følger den otteaarige Josias, under hvem Præsten Hilkias finder Lovbogen, og en Reform i hele det religiøse Liv søges fremmet. Kongen omkommer i en Krig mod Farao Nekho, og hans Søn Joakhas (Jehoahaz), der blev Konge efter ham, føres til Ægypten og dør der. Hans Broder Jojakim, der indsættes som Konge, bliver Babylonien skatskyldig; hans Søn Jojakin føres fangen til Babylon tilligemed mange af de fornemme. Elleve Aar derefter indtages Jerusalem under den tredje Broder Zedekias' Regering; Templet og hele Byen ødelægges og Folket føres bort til Babylon i Trældom.

Disse fire sidste Bøger, Josvas, Dommernes, Samuels og Kongernes, indeholde Hebræernes Historie fra deres Indvandring i Kanaan til deres fuldkomne Underkastelse og danne den anden Samling af kanoniske Bøger, ligesom de fem Mosebøger den første.

Krønikernes Bøger.

Omtrent ved Alexander den stores Tid forfattedes, sandsynligt af en Levit eller Præst, det Udtog (Compendium) af Hebræernes Historie fra de ældste Tider til Kyros, som gaar under Navnet de to Krønikers Bøger (paa Græsk *παραλιπόμεινα*, det forbigaaede, paa hebraisk *dibre hajamim* 'Dagenes Ord'). Kilderne til Beretningerne angives, og mange Steder ere ordret tagne af Samuels og Kongernes Bøger. Israels Riges Historie er forbigaaet. Skjønt Forfatteren viser Mangel paa historisk Omhu og Nøjagtighed, er Skriftet dog af Vigtighed, fordi det indeholder meget, som savnes i Kongernes Bøger. I første Bog opregnes Adams Afkom, Davids Afkom til Aleksander den store (1—3); de enkelte Stammers Slægtled (4—7); Sauls Slægt (8); Fortegnelse over Jerusalems Beboere efter Eksilet (9); Davids Historie (10—29). — I anden Bog fortælles Salomohs Historie (1—9), Judas Historie indtil Babylons Ero-

bring af Perserne (10—36). I Slutningen (36, 22—23) begyndes Fortællingen om Tilbagekomsten under Kyros, hvilket ordret gjentages i Begyndelsen af næste Skrift.

Estras Bog.

Bogen falder i to Dele. I den første (1—6) gjentages Fortællingen fra Slutningen af forrige Skrift om Tilbage- rejsen til Jerusalem under Kyros (1); Fortegnelse over dem, som vendte tilbage med Zerubabel; Løvsalernes Fest; Templets Opbyggelse begyndes (2—3); efter forskellige Afbrydelser fuldendes og indvies Templet (4—6). Den anden Del (7—10) indeholder Beretningen om, hvorledes Præsten Esra i Artaxerxes' syvende Regerings Aar (458) ikke blot fik Tilladelse til at drage med en anden jødisk Koloni fra Babylon til Jerusalem, men opnaaede ogsaa større Frihed med Hensyn til Kultus og Selvstyrelse. Først fortælles Esras Slægtled, derefter den kongelige Fuldmagt paa aramæisk (7), Beretning om Toget (8), om Tilstanden i Landet og Esras Bestræbelser (9—10).

Nehemjahs Bog.

Tretten Aar efter Esra, i Artaxerxes' tyvende Re- geringsaar, 445 f. Kr., drog Nehemjah fra Susa til Jerusa- lem. Han hørte ikke til Præstestanden, men var kongelig Mundskjænk. Ved den Yndest, som han i denne Stilling havde opnaaet, udvirkede han, at Statholderskabet over Juda blev ham overdraget. I tolv Aar styrede han nu Landet med saa stort Held, at han alle Hindringer uagtet fik Murene omkring Jerusalem og Byens Bebyggelse fuld- endte. Vel blev han derefter kaldt tilbage til Hoffet, men kom snart tilbage og stræbte at give sine forskellige For- anstaltninger Fasthed. Disse bestode dels i Ordning af Gjældsvæsenet, dels i Forholdsregler mod Ægteskabsfor-

bindelser med de omkringboende Hedninger, dels havde de Hensyn til Sabbaten. — Det Skrift, som vi have under hans Navn, er vistnok i Hovedsagen hans egne Optegnelser, om end senere enkelte Tillæg ere indsatte, og enkelte Forandringer foretagne (1—13).

Esthers Bog.

Indholdet af dette Skrift (1—10 Kap.) er følgende: en smuk Jødinde blev Ahasveros' (d. e. Xerxes') Dronning uden at angive sin Herkomst. Hendes Plejefader Mardokhaj (Mordekhaj), der er ansat ved Hoffet, opdager en S sammensværgelse og redder Kongen. Men da han ikke viser Kongens Yndling Haman en skyldig Hyldest, udvirker denne Kongens Tilladelse til paa en bestemt Dag at lade alle Jøderne i Riget dræbe. Ved Esthers og Mardokhajs forenede Bestræbelser tilintetgøres imidlertid Hamans Plan, han styrtes, og Mardokhaj indtager hans Plads.

Det er en romantisk Fortælling, der vistnok har et historisk Grundlag og skildrer Aarsagen til Purimfestens Indstiftelse hos Jøderne. Fortællingen er episk, simpel og klar. Men i religiøs Henseende har Bogen kun liden Værd, idet Tilfældet og menneskelig Vilkaarlighed herske istedenfor Jehova og Loven. Hævnsyge hos Esther, østerlandsk Lunefuldhed hos Kongen, Hof-færdighed og Ondskab hos Haman drive Handlingen frem. Forfatteren er fortrolig med Forholdene i Susa og synes endog at have benyttet persiske Kilder (10, 2 omtales saaledes persiske Rigsannaler). Affattelsestiden sættes ogsaa af sproglige Grunde en halvtredie Aarhundrede efter den omtalte Begivenhed eller omtr. 300 f. Kr.

Hjobs Bog.

Vi kjende ikke Forfatterens Navn eller hans Hjemstavn, heller ikke vide vi bestemt, naar Skriftet er forfattet. Dels paa Grund af den Livsanskuelse og religiøse Tro, der

træde os imøde i Digtet, dels af Hensyn til Sproget sættes Tiden til det femte Aarhundrede før Kr. Mindre sandsynligt antage nogle det for to hundrede Aar ældre, altsaa forfattet i Tiden kort efter den assyriske Erobring af Israel. Af Forfatteren henlægges de skildrede Personligheder til en patriarkalsk Tid, hvor der intet Statsvæsen var, ingen Præster, hvor Familieregimentet og en enfoldig Tro herskede. Digtet falder i følgende tre Dele:

1) En historisk Indledning (1—2). En from Nomadefyrste Hjob fra Uz i Edom levede under lykkelige Familieforhold, da Satan mistænkeliggjorde hans Fromhed og fik af Gud Tilladelse til at prøve Styrken af hans Tro. Ulykken bryder nu ind over ham. Paa én Dag mister han Hjorder, Huse, Hustyende og Børn. Dog forbliver han fast ved sin Tro og priser Herren. Men Satan viser, da han atter kommer Gud for Øje, at Mennesket gjerne giver alt hen, naar han blot bevarer sin Person uskadt; men angribes «Kjød og Ben», da vil den fromme fornægte sin Gud. Satan faar derfor Tilladelse til at rette Prøven mod Hjobs eget Legeme, kun hans Liv skal skåanes. Hjob slaas derfor med de forfærdeligste Saar paa hele Legemet. Dog endnu bevarer han sin Tro og dadler sin Hustrus ufromme Tale. Da hans Ulykke blev bekjendt, kom tre af hans Venner for at trøste, men de kunde næppe kjende ham og sadde syv Dage og syv Nætter tavse og sørgende ved hans Side.

2) Vekseltale mellem Hjob og hans tre Venner (3—31). Hjob bryder selv Tavsheden med en fortvivlet Skildring af sin forfærdelige Ulykke, forbander den Dag, da han blev født, og ønsker sig Døden. Hermed indledes den følgende Vekseltale mellem Hjob og de tre Venner Elifaz, Bildad og Zofar. De to første have tre Gange Ordet og gjendrives tre Gange af Hjob, Zofar kun to Gange. Deres Angreb paa Hjob for hans Klager og deres Forsvar for Jehovas Visdom og Retfærdighed tilbagevises

stærkere og stærkere af Hjob (3—28). Tilsidst da Bildad tredie Gang har talt, maa Zofar tie, da han ikke har noget nyt at tilføje, hvorfor Hjob til Slutning endnu engang med Vemod giver en Skildring af sin tidligere Lykke og nuværende Ulykke og hævder frimodigt sin fuldkomne Uskyldighed (29—31). Derefter optræder en fjerde i Indledningen ikke omtalt Ven Elihu. Hvor poetisk skønne end hans fire Taler ere, i hvilke han stræber at gjen-drive flere af Hjobs Sætninger mod Guds Retfærdighed, fremme de dog ikke Afgjørelsen af Striden, og Hjob svarer heller ikke derpaa (32—37) ¹⁾.

3) Hjob tilrettevises af Jehova selv (38—42, 6). Den almægtiges Stemme lyder til Hjob gennem Stormen og opfordrer ham til at staa til Regnskab paa bestemt forelagte Spørgsmaal, men Hjob erklærer sig ude af Stand til at forsvare sig og uværdig til at tale. Jehova foreholder Hjob hans Formastelse, og denne udtaler og angrer sin Skyld, sigende: «Jeg hørte om dig med mit Øre, nu sér jeg dig med mine Øjne; derfor forkaster jeg min Tale og fortryder i Jord og Aske.» — Derefter dadler Jehova Hjobs tre Venner og velsigner Hjob, der atter bliver lykkelig og anset som tidligere (42, 7—17).

---

¹⁾ Nogle betragte derfor dette Stykke som senere tilsat, da det synes at forstyrre Digtets Helhed, idet man efter Hjobs sidste Tale venter det, der nu først indtræder Kap. 38. — Under Korrekturen af disse Blade er udkommen et Skrift af Prof. Hermansen om Integriteten af Hjobs Bog, hvori Forfatteren esterveriser Nødvendigheden af Elihus Optræden til Løsning af Problemet. Af hans Bevisførelse hidsættes her følgende: Den Fordringsfuldhed, hvorved Retfærdighedsbevidstheden gjør sig gjældende hos Hjob, udelukker Ydmygheden, som dog er et Hovedmoment i Fromheden. De svære Lidelser vedblive endnu at staa for den grublende Tænkning som fjendtlige Angreb, saa at hverken Sindet kan komme til Hvile, eller Gudsbegrebet vinde det rette ethiske Indhold. Derfor indføres i Elihu en ny Taler, der viser, at Lidelserne ikke blot maa betragtes som Straf, men ogsaa som Led i Guds kjærlige Førelser med Menneskene (31 f.).

I sin Form er dette storartede Værk hverken et Drama eller et Læredigt eller rent lyrisk, men har Bestanddele af alle tre Retninger. Med stor Kunst har Forfatteren forstaaet at give alt Præget af historisk Virkelighed. Det er bestemte Tider og Tilstande, som vi gjøres bekendte med. Vi synes at læse om noget, der virkelig har tildraget sig, om en Personlighed, der virkelig har udstaaet denne Kamp og er kommen til Forsoning. Og hvorefter drejer sig da Heltens Strid? Det er Menneskets Skæbne og dens Forhold til en guddommelig Verdensorden, som her afhandles paa digterisk Vis. Der gives Svar paa det Spørgsmaal, hvorfor Gud, der dog vil det Gode, taaler og endog ordner det saaledes, at den fromme og gode ofte træffes af en ulykkelig Skæbne. Og Forfatterens Svar bliver, at en saadan Ulykke er forbigaaende, at det dog tilsidst gaar den virkelig retskafne godt; at Gud vel kan paalægge ham Lidelser forat prøve hans sande Tænkesæt, men at han dog engang faar en rig Belønning her paa Jorden¹).

Psalmer.

Med størst Sandsynlighed sættes Afslutningen af den Samling lyriske Digte, som gaar under Navnet Psalmer (*thehillim*), til omtrent 300 f. Kr. Men de enkelte Digte i Samlingen ere forfattede til meget forskjellig Tid, saa at endog Moses anføres som Psalmist. En Del af dem er vistnok oprindelig bevaret gennem mundtlig Overlevering ligesom Folkevisen i Almindelighed, hvorved Afvigelser i Teksten af én og samme Psalme og andre Forskjelligheder blive forklarlige. — De ere 150 i Tal, men af meget ulige Størrelse, idet den længste (119) bestaar af 176, den korteste (117) af kun 2 Vers i den hebraiske Tekst. — En stor Del af Psalmerne have en

¹) 1865 udkom Monrads ypperlige Oversættelse af dette skønne Værk.

vistnok senere tilsat Overskrift, hvori dels Forfatteren anføres, dels Digtearten, f. Eks. en Sang, et Digt, en Klagesang, en Lovsang, en Bøn, en Lærepsalme, et Vidnesbyrd, dels angives Brugen, som «Sang ved Husets Indvielse», «Sang til Sabbathsdagen», dels det Instrument, der skal ledsage Sangen, som «med Fløjte», «med Strengelæg», dels angives Melodien, som «efter: Lilierne», «efter: stumme Due i det fjerne». Men flere Psalmer have aldeles ingen Overskrift. David er den Forfatter, hvem de fleste (72) Psalmer tillægges, men, skjønt flere af dem utvivlsomt ere af denne Konge, maa andre dels af sproglige Grunde, dels formedelst Indhold eller Digtets Form (de alfabetiske) henføres til en senere Tid.

Religiøse Hymner som Psalmerne har intet andet Folk frembragt. Religion som Hjertets Anliggende, religiøs Inderlighed, Kjærlighed til Gud og Hengivelse i hans Villie, Overbevisningen om, at Gud er algod og albarmhjertig, alt dette har første Gang i lyriske Sange lydt for Menneskeheden i disse hellige Kvad. Hvor skarpt udpræget Personligheden end er hos Hebræeren, ligesom hos Semiten overhovedet, hvor subjektiv end den hebraiske Poesi er, fremtræde dog alle Psalmerne som sande *Menighedssange*, som religiøse Folkeviser, hvori det virkelige Liv, ydre og indre Erfaringer have fremkaldt Udtalelsen; og selv hvor en enkelt synger om sine særegne Hjem-søgelsler og Lidelser, er dog alt saa almén-menneskeligt skildret, har dog det individuelle en saa almindelig Karakter, at enhver enkelt i hele Folket maatte føle sig opbygget deraf.

Hvad Kvadenes Indhold angaar, saa bestaar det større Flertal, henimod 80, af Hymner til Guds Pris, af Læredigte og Sange til Opbyggelse og Formaning. En anden talrig Gruppe, henimod 40, ere de saakaldte Bede-, Takke- og Klagepsalmer, hvor mere en enkelt Lidelser, Klager og Taksigelser tone os imøde.

De øvrige, altsaa omtrent 30, kunde man kalde de historiske, idet de foruden det opbyggelige indeholde eller pege hen paa historiske Tildragelser eller udtale Haabet om en lykkeligere Fremtid for Nationen og dens Hovedstad Jerusalem. Særlig bør af disse mærkes de 10 saakaldte Kongepsalmer, der ere forfattede af Konger selv eller af Venner af Davids Dynasti.

Digtenes ydre Form kan ikke kaldes metrisk, men kun rythmisk, thi Hebræerne have ikke Stavelsemaal! ifølge lange og korte Selvlyde. Denne Ordenes Rythmus understøttedes, ligesom i flere latinske Kirkesange, af musikalske Instrumenter. En anden Særegenhed, der fremmer den rythmiske Bevægelse er en vis Overensstemmelse eller Modsætning af Tankerne i det enkelte Vers's Dele eller i hele Strofer (den saakaldte Parallelismus), idet Meningen af den første Del af Verset gjentages med andre Ord i anden Del, eller denne danner en Modsætning til den første eller fører Tanken videre, dog saaledes, at der hersker en vis Overensstemmelse i Ordenes Anordning. Uagtet der hist og her findes Rim, synes disse dog næppe tilsigtede¹⁾, skjønt de beslægtede Arabere, rigtignok langt senere, have dem. En egen Slags Psalmer i formel Henseende udgjøre de saakaldte alfabetiske, idet Halvdelen af et Vers²⁾ eller hvert Vers³⁾ eller hele Strofer⁴⁾ ere ordnede alfabetisk efter Begyndelsesbogstavet, en ren ydre kunstig Form, der synes at maatte udøve en hemmende Tvang paa Digterens frie Udtalelser af sine Følelser. Alle Psalmer med denne Form høre vist til de sildigst affattede.

---

¹⁾ I sin digteriske Oversættelse af Psalmerne har Monrad f. Eks. 8, 5 ikke gjengivet Rimet.

²⁾ Sml. Monrad f. Eks. 112.

³⁾ Smstd. 111.

⁴⁾ Smstd. 119.

Salomohs Ordsprog.

Ligesom den religiøse Lyrik væsentlig er bleven henført til David, saaledes er Salomoh bleven Repræsentant for hele den hebraiske Ordsprogsvisdom, hvortil han utvivlsomt har ydet sine Bødrag i ligesaa fremtrædende en Grad som David til hine hellige Kvad. Disse Ordsprog og Tankesprog høre i deres nuværende Form ikke mere til den simple Folkedigtning, men til Kunstpoesi, skjønt hin har tilført Samlingen de fyndige og korte Udtryk af folkelig Livserfaring og Klogskabslære, hvortil der ved den kunstneriske Bearbejdelse saa enten er sat en Modsætning eller Forklaring og Anvendelse, som: 'Hvo som sparer Riset, hader sin Søn; (og som den tilføjede Modsætning) men den, som elsker ham, tugter ham tidlig' (13, 24); 'Hvor der ingen Øxne ere, der er Krybben tom; (Forklaring) men megen Indtægt kommer ved Oxens Kraft' (14, 4); 'Nordenvind bringer Regn; (Anvendelse) og den Tunge, som taler i Skjul, et vredt Ansigt' (25, 23); 'at spise megen Honning er ikke godt'; (Anvendelse) ej heller er Folks Undersøgelse af deres egen Ære nogen Ære' (25, 27). — En bestemt Grundtanke slynger sig gennem hele Samlingen, nemlig den, at Religion og Gudsfrygt er det øverste Princip for al Visdom. Med Hensyn til Indholdet, da berøres Livets forskjelligste Forhold; og Udsagnene lægges især de unge paa Hjærtet. Faa af Ordsprogene sigte til Konger, og det ikke særlig til de israelitiske, men til Konger overhovedet. Sædvanligst henvende de sig til Folk af Middelstanden.

Hvornaar de enkelte Udsagn i denne Samling ere bleve til, kan naturligvis ikke eftervises. De ere mange Aarhundreders Værk. Den oprindelige Kjærne hører vistnok alle 12 Stammer til, om Ordsprogene end i deres nuværende Form væsentlig skyldes de sydlige Beboere, Juda- og Benjamin-Stamme. Man sætter deres Samling til den eftereksiliske

Tid, omkring ved Aar 500; andre derimod til Slutningen af den klassiske Tid, til Midten af det 7de Aarhundrede.

Hele Bogen falder i tre Partier: 1) 1—9 Kap. er ligesom en Indledning til det hele. Efter en kort Angivelse om Forfatteren og Ordsprogenes Nytte opmuntrer en gammel Vismand til at stræbe efter Visdom og fly Daarskab. — 2) 10—22, 16 Kap. indeholde omtrent 400 med den særlige Overskrift «Salomohs Ordsprog», med et Tillæg (22, 17 til 24). 3) 25—29 med en særlig Overskrift «disse ere ogsaa Salomohs Ordsprog, som Judas Konge Ezekias's Mænd have samlet». Indholdet af denne Samling behandler dels Forholdet mellem Konge og Folk, dels det samme som de øvrige Ordsprog. Af det dertil knyttede Tillæg (Kap. 30—31) ér især at mærke et Digt til Husmødrenes Pris i alfabetisk-ordnede Vers (kp. 31, 10—31). Det er et af de ældste Eksempler paa denne poetiske Leg, der senere blev saa almindelig hos Arabere og Persere. Foruden i dette Digt findes denne Slags Anordning af Vers eller Strofer i Biblen hos Jeremjah (Klag. 1—4) og i 9 Psalmer.

Prædikerens Bog (Kap. 1—12).

«Alt er Forfængelighed», med denne Sætning begynder denne mærkelige Bog og dermed ender den. Rabbinerne forbød at læse samme før det 30te Leveaar. Hele Talen henføres til «Davids Søn, Konge i Jerusalem». Men allerede Kap. 7, 27 tales om Prædikerens (Kohélet, offentlig Taler) i tredje Person og endnu bestemtere Kap. 12, 9—10. Sandsynligst have de Ret, som baade paa Grund af den Livsanskuelse, der fremtræder i Bogen, og formedelst Sproget, der er stærkt aramæisk, henføre den til Slutningen af det fjerde Aarhundrede før Kr., da Aleksander allerede havde omstyrtet den persiske Trone, og Palæstina og Fønikien vare undertvungne af græske Hære. Maaske var allerede Diadokhernes Tid begyndt. Som literært Værk

er det et Læredigt og slutter sig nærmest til Ordsprogene og Hjob, men staar tilbage for disse i poetisk Skjønhed. Gjennem hele Skriftet gaar som den røde Traad den ovenfor stillede Sætning, at alt er forfængeligt, og at man bør nyde Livet, som det er. Skjønt man ikke kan nægte en retfærdig, sædelig Verdensorden, saa er Mennesket dog ikke istand til at eftervise den. Naar det derfor saa ofte sker, at den retfærdige lider ondt, medens den uretfærdige lever i Fryd og Glæde, saa er det bedste ikke at gruble over Grundene hertil, men klogt at benytte sig af Omstændighederne og nyde, hvad Øjeblikket bringer. Men Evne til at nyde, hvad man har, er en Guds Gave. — Man skal vogte sig for Overdrivelse baade i det Gode og Onde, «Vær ikke altfor retfærdig; — — Vær heller ikke altfor uretfærdig» (7, 16—17). Den gyldne Middelvej bør foretrækkes i alt. Virksomhed i Livet lægges alle paa Sinde. Alt, hvad du kan udrette i dette Liv, gjør det, thi «der er hverken Gjerning eller Tanke eller Kundskab eller Visdom i Dødsriget, hvor du farer hen»; og uagtet alle Hjemsøgelser er «Lyset dog sødt, og lysteligt er det for Øjnene at se Solen». Personlig Udødelighed kjender Forfatteren ikke: med Døden hører Mennesket op at være et selvbevidst Enkeltvæsen. Men Prædikerens bitre Tvivlesyge ligger i Kamp med hans religiøse Følelse: «Glød dig du unge i din Ungdom og vandre efter dit Hjertes Veje og efter dine Øjnes Syn; men vid, at for alt dette skal Gud føre dig for Dommen». De store Ulykker, der hjem-søgte Nationen, og den Opløsning, som de medførte i alt det bestaaende, havde undergravet den gamle tillidsfulde Tro. Tvivlesyge og den frie Tænkning gjorde sig mere og mere gjældende, men vare ikke istand til at bringe en sand Forsoning tilstede med Livet, med den virkelige Verden¹⁾. Vi se derfor Prædikerens opstille Sætning efter

¹⁾ «Jeg priste de døde, som alt vare døde, fremfor de levende, som endnu ere i Live; men lykkelig fremfor begge dog den, som

Sætning, men stedse tilsidst maa udbryde: «alt er Forfængelighed». — Sin Anskuelse har Prædikeren snart givet i Form af ræsonerende Læresætninger, snart som Klager eller Spørgsmaal, snart i Ordsprogs Form.

Salomohs Højsang.

Den historiske Traad, der synes at gaa gennem dette smukke Digt, er følgende: en landlig Skjønhed Sulamith har en Hyrde til Elsker. Hendes Moder billiger denne Kjærlighed. Pigens Brødre, der i Faderens Sted vaage over hendes Uskyld, afbryde en Sammenkomst mellem de to elskende og sende deres Søster bort forat passe Vingaarden. Her vandrer hun omkring, men fjerner sig fordybet i Tanker uformærket længere bort, hvor hun i Dalen støder paa Kong Salomoh med hans Rejsefølge. Kvinderne blandt Kongens Ledsagere forbavses over hendes ædle Skjønhed, og Salomoh gjentager deres Ros. Hun tages med til Kongens Hof og optages i hans Harem. Her omgives hun med al en orientalsk Fyrstes Pragt, betjenes af talrige Slavinder og faar af den elskende Konge Tilsagn om at blive den første af hans Dronninger. Men alt er forgjæves, kun én Tanke er nærværende hos hende, Erindringen om sin Elsker, Hyrden, hvem hun har skjænket sin Tro. Da hun ikke har andet Svar at sætte imod Salomohs Bejlen, end at hun tilhører sin Elsker, og han tilhører hende, bliver hun tilsidst spottet af de andre Hofdamer, der tidligere havde beundret og misundt hende; men Kongen føler Agtelse for hendes Troskab og sender

---

endnu ikke har været til» (kp. 4, 2—3). Sml. Choret i Sophkl. Ødipus Kol. (210):

Aldrig at være født, er af Ønsker det første;
 Og naar du lever,
 Er det andet af Ønsker, snarest at gaa
 Didhen, hvofra du er kommen.

hende endelig tilbage til Hjemmet. Der træffer hun sin Brudgom under Æbletræet og vandrer med ham i fortrolig Samtale til sin Moder.

Højsangen er hverken et episk Digt, eller et Drama, skjønt der findes Bestanddele af begge deri, men et lyrisk Digt, som vel nærmest kunde kaldes en Idyl med Vekseltale. Der fremtræder en vis Ubehjælpelighed i Kompositionen. De talende indføres paa en meget kort og afbrudt Maade, saa at Forstaaelsen ofte er meget vanskelig, fordi intet indledes ved forberedende Overgange. Man maa ene af den Maade, hvorpaa enhver taler, og af det han siger, slutte sig til, hvem det er, om det er en Konge, en Hyrde, en Hofdame eller en Pige fra Landet. Dertil kommer, at Handlingen ikke er fremstillet i følgemæssig Orden. Istedet for at begynde med Morgenstunden, da Sulamith sendes bort til Vinbjergtet og der træffer Kongen, lader Digteren os straks i Begyndelsen se hende ved Hoffet, først senere (kp. 2, 8—17) faa vi at høre, hvorledes hun er kommen derhen. Hvorfor ogsaa nogle have ment, at det hele var en tilfældig sammenknyttet Række af erotiske Digte af forskellige Forfattere. Men hvor løst end adskilligt kan tage sig ud, svæver der dog en højere Enhed over Værket, og Enkelthederne vise sig som hørende ind under en og samme Begivenhed. Ejenommeligheden i Sprogform, i de forskellige Billeder og i de forskellige Personers Livsanskuelse tyder ogsaa hen paa en oprindelig Helhed.

Højsangen synes at være bleven til i det nordlige Palæstina, og Scenen henlægges af nogle til Egnene ved Genezaret Søen. Hvem Forfatteren er, vides ikke. — Salomoh er det ikke —, heller ikke, hvornaar Digtet er skrevet. Sandsynligt henlægges det til Slutningen af det niende eller til Begyndelsen af det ottende Aarhundrede før Kr. —

Ligesom Hafis's erotiske Digte (S. 37) og Gajadevas Gitagovinda (S. 71) blev Gjenstand for en allegorisk For-

tolkning i religiøs Retning, saaledes betragtedes allerede tidlig hos Jøderne Højsangen som en allegorisk-profetisk Skildring af den jødiske Kirke og Menighedens Længsel efter Messias' Komme. En lignende allegorisk-mystisk Fortolkning fremtræder ogsaa tidlig i den Kristne Kirke, idet Brudgommen Salomoh og Bruden Sulamith snart betegne Kristus og hans Kirke, snart den troende Sjæls Forhold til Guds Ord¹⁾.

Profeterne.

Ligesom Hebræerne i deres Gudsbetragtning og hele religiøse Liv bestemt adskille sig fra alle Oldtidens Folk, saaledes er deres profetiske Literatur noget saa ejendommeligt, at intet Sidestykke dertil findes hos andre gamle Nationer²⁾. Den semitiske Profet er en skarpt udpræget menneskelig Personlighed, der føler sig at staa i et direkt Forhold til en skarpt udpræget guddommelig Individualitet. Profeterne vare ligesom Repræsentanter for det hebraiske Folks nationale og religiøse Bevidsthedsliv, og idet de fleste af dem i Dannelselse, Indsigt og Fromhed stode højt over deres Samtid, udtalte de lydelig og myndig det, som Folkeanden skulde kæmpe sig frem til. Under de stedfindende mørke Forhold, hvor Fyrster og Folk kun tænkte paa sig selv og sin Fordel, men glemte Herren, forkyndte de, at haarde Trængsler deraf vilde opstaa saavel for hele Landet i Almindelighed som for hver enkelt; men de pege ogsaa hen paa en fjernere, lykkelig Fremtid, da det hebraiske Folk skal hæve sig til en aldrig før kjendt Glands. Fremfor alt kæmpe Profeterne for Ideen om én sand Gud, hvis hellige og sædelige Villie skal virke-

---

¹⁾ Højsangen er paa Dansk oversat og forklaret af V. Heise, 1863; samlgn. ogsaa «om Opfatningen af Salomos Høisang» i Sorø Skoleprogram 1864 af samme Forfatter.

²⁾ Ene Zoroaster afgiver en Analogi.

liggjøres i Israels Folk, naar det lader den Overbevisning blive levende hos sig, at den indre, sjælelige Frihed ogsaa maa vise sig i det ydre Liv, saa at Mennesket er fuldkommen Herre over sine Handlinger og selv bærer det fulde Ansvar derfor. Hindringer, der kunne stille sig ivejen for at naa dette Maal, er dels Afguderier, Hengivelse til Naturreligionernes mange Guder, hos hvem saa stor en Del af Nationen i saa lang Tid havde søgt Trøst, dels de politiske Forhold til fremmede Stater, der ofte hemmede Folkets Handlefrihed, dels endelig selve Statens indre politiske Forhold. Som Følge heraf er de enkelte Profeters Virksomhed meget forskjellig. Snart er det ugudelige eller uretfærdige eller usædelige Konger og andre Magthavere, hvis Færd de som Folkefrihedens Talsmænd med Frimodighed gaa løs paa, snart bliver selve det menige Folks hele ugudelige og lovløse Livsvandel skarpt revsede af dem. Ogsaa Præsternes Virksomhed fordømmes, naar de lade det være nok med en ren ydre mekanisk Gudsdyrkelse, med Iagttagelse af Offer og Højtideligholdelse af Festdage, istedetfor at føre Folket til et indre Liv, til Gudserkjendelse og sædeligt Levnet. «Sønderriver eders Hjærter og ikke eders Klæder og vender om til Herren» (Joel 2, 13); «dette Folk holder sig nær til mig med Munden og ærer mig med Læberne, men holder Hjærtet fjernt fra mig» (Jesaj. 29, 13). Med deres Blik vendt ud efter mod de Israel omgivende store Riger udsige de ogsaa deres Domme over disse, sé i Aanden deres nære Fald og Undergang.

Ligesom en ættisk Taler ofte ledede hele sit Folk i den Retning, han ansaa for Staten gavnlig, baade hvad den ydre og indre Politik angik, uden at han beklædte noget Embede eller besad nogen ydre Magt, paa samme Maade, ene ved Aandens Overlegenhed og Ordets Magt, stode Jødelandets Profeter i Spidsen for Folket. Det var ikke en Stilling, som man ved Studium kunde naa hertil. Ligesom den ægte Digter blev ogsaa Profeten født som saadan. Ved

fortsat Arbejde kunde han vel udvikle, hvad der allerede laa i hans aandelige Væsen. De af Samuel oprettede eller videre forfremmede Profetskoler have vist ikke havt ringe Betydning med Hensyn til Udbredelse af Indsigt i Mose-lov, i Poesi og Musik, men om ingen af de Profeter, hvis Værker vi have, fortælles det, at de ere udgaaede fra en saadan Skole. Enhver, Mand eller Kvinde, der følte og fulgte Guds Kald i sit Indre, blev Profet, blev Nabi, det vil sige Talsmand for, Forkynder af Guds Villie. Og skjønt de Mænd, der hele deres Liv igjennem fulgte denne indre Stemme og optraadte, hvor «Gudsfolket» syntes dem stedt i Nød enten paa Grund af ydre Fjender eller indre Brøst, vistnok virksomt forberedte sig til deres forskellige Gjerninger, høre vi dog f. Eks. Amos udtale: «jeg er ikke en Profet og ikke en Profets Søn (Discipel), men jeg er en Hyrde og en Mand, som sanker vilde Morbær. Herren tog mig fra Hjorden og sagde til mig: gak hen, vær Profet for mit Folk Israel» (7, 14—15).

Her skal naturligvis kun være Tale om Profeterne, forsaavidt som de have efterladt skriftlige Mindesmærker, og nærmest om de Profeter, der fremtraadte efter Kongemagtens Indførelse, og navnlig fra Tiden efter Rigets Adskillelse til Kyros' Tider. — Vi have hos Jeremjah en bestemt Angivelse om, at han først senere har ordnet og opskrevet, hvad han til forskellige Tider og ved forskellige Lejligheder har udtalt¹⁾. Og det samme tør vel sluttes om de fleste andre Profeter. Thi de vare fremfor alt Handlingens Mænd, der i afgjørende Øjeblikke virkede ved det levende Ord, hvor det kunde træffe sig, i Folke-

---

¹⁾ «Dette Ord kom til Jeremjah fra Herren: Tag dig en Bogrulle og skriv i den alle de Ord, som jeg har talt til dig om Israel og om Juda og om alle Hedningerne, fra den Dag jeg har talt til dig og indtil denne Dag. — Da kaldte Jeremjah ad Barukh, Nerias Søn; og Barukh skrev efter Jeremjahs Mund alle Herrens Ord, som han havde talt til ham, i Bogrullen» (36, 1—4).

forsamlingen og paa offentlige Pladse, ved Kongens Hof og i private Sammenkomster. Deres ofte med stor Kunst baade i Rythmus og Tankegang anlagte hellige Sange og Taler, saaledes som vi besidde dem, ere vistnok blevne til i senere, roligere Tider, idet Forfatteren rekapitulerede og sammenordnede til et Hele, hvad han i Lidenskab havde udtalt til forskjellige Tider, hvad enten nu denne senere Trang til skriftlig Meddelelse skete, fordi det, han engang havde truet med, nu var gaaet i Opfyldelse, eller den fremkom, for at en kommende Tid kunde lægge sig det paa Sinde, som hans Samtid ikke havde kunnet eller villet fatte. — Disse Skrifter, der for en stor Del ere poetiske og rythmiske, maa vel nærmest henregnes til Læredigtet, idet snart det lyriske, snart det satiriske, snart det belærende og fortællende har Overvægten.

Nedenfor anføres Profeterne saavidt muligt efter Tidsfølgen.

Joel.

Indholdet af denne Profets lille Skrift (Kp. 1—3) er følgende: Tørke og Græshoppesværme have ødelagt Høsten. Dette er en Guds Straf. Folket maa gjøre Bod og ikke blot sønderrive deres Klæder, men ogsaa deres Hjærter, da vil Jehova atter velsigne Landet. Men før denne store Dag kommer, vil der ske Tegn i Himlen og paa Jorden. Derpaa ville atter Israel og Juda forenes til ét Rige, og de solgte Slaver vende tilbage. Gud vil selv dømme Folkeslagene og hjælpe Israel til sin Ret.

Joels Sprog er livligt og poetisk, Billederne simple og naturlige, og det hele ikke saa dunkelt, som hos senere Profeter. — Om hans Levetid savnes enhver sikker historisk Beretning. De fleste henlægge Tiden til Midten af det niende Aarhundrede f. Kr., andre derimod 100 Aar tidligere.

Amos.

Det under hans Navn bevarede Skrift falder i to Dele; den første Del (1—6) indledes med profetiske Udtalelser og Straffeprædikener mod fremmede Nationer og Juda, hvorefter Amos med hele sin Iver vender sig mod det nordlige Rige, mod Israel. Han foreholder Folket dets mangfoldige slette Gjerninger og truer med Guds Straffedom, Rigets Tilintetgjørelse ved en mægtig Fjende i Norden (Assyrien). I den anden Del (7—9) forklares nærmere det foregaaende: først fortæller Amos, hvorledes han var fremtraadt i det nordlige Rige; dernæst om sin Fordrivelse fra Bethel. Til Slutning gjentages vel Truslerne, men tillige gives Haab om Rigets Oprejsning ved Davids Æt. — Amos var fra Tekoa i Judarige, Syd for Jerusalem og levede omkring ved 800 f. Kr. Han var Hyrde og Urtegaardsmand, da Gud kaldte ham til at virke som Profet i Israel, hvor Jeroboam II regerede (820—784?) og havde udvidet Rigets Grændser, men hvor Afguderier, Overdaadighed og Uretfærdighed herskede baade hos Folket og Magthaverne. Derfor gik Amos til Bethel og holdt sine Straffeprædikener. — Sin Virksomhed synes han at have fremstillet skriftlig en Tid senere, hvorpaa den udførlige Indledning tyder og ligeledes Fortællingen om Præsten Amazias' Anklage (7, 10). — Sproget er populært og poetisk; han taler ofte i Billeder, og disse ere hentede fra Landlivet.

III.

Skoleefterretninger.

Eksamener S. 83. — Disciple S. 92. — Lærerne S. 99. — Det i Skoleaaret læste S. 104. — Skolehøjtider S. 112. — Videnskabelige Apparater S. 114. — Skolens Bygninger S. 118. — Skolens Regnskab S. 120. — Fordeling af Skolens Beneficier S. 121. — Tidstavle for Prøverne S. 122.

I.

Eksamener.

Afgangsprøven for studerende Disciple: Ifølge Ministeriets Bestemmelse i Skrivelse af 31te Maj f. A. afholdtes den skriftlige Del af denne Prøve den 14de, 16de og 17de Juni; den mundtlige Prøve den 5te, 7de og 8de Juli. Den Orden, hvori Prøven i de forskjellige Fag foretoges, er angiven i forrige Aars Program. Som Meddommere vare indbudte i Historie Pastor Henningsen, i Hebraisk Pastor Falkenskjøld, i Mathematik og Tydsk Oberst v. d. Recke.

Opgaverne til den skriftlige Prøve, der gives af Ministeriet, vare:

I Modersmaalet: I. Bunden Opgave. At fremstille Modsætningen og Skinsygen imellem Athen og Sparta, som den vist sig fra Perserkrigene indtil den peloponnesiske Krigs Udbrud. II. Fri Opgave. Hvorledes kan Alvor og Mildhed forenes i Behandlingen af Undergivne?

I Latin: I. Oversættelse fra Dansk paa Latin. Digteren Simonides, som baade opnaaede stor Berømmelse ved elegiske Digte og Epigrammer og imellem Lyrikerne var i saa stor Anseelse, at han ikke veg meget for Pindar og i visse Arter af Digte endog foretrakkes for ham, var født paa Øen Keos, som ligger nær ved Attika, i den sex og halvtredsindstyvende Olympiades første Aar og levede i halvfemsindstyve Aar, hvis vi tro de Gamles Vidnesbyrd. Han opholdt sig en Tid lang hos Kong Hiero i Syrakus, som vi vide ogsaa indbød Pindar, Æschylus og andre Digtere til at komme til sig og give hans Hof Glands. Hvor fortrolig Simonides omgikkes Hiero,

sees af hvad baade andre berette og Xenophon i det Skrift, som hedder Hiero, i hvilket han indfører Simonides talende med Hiero og undersøgende med ham, om Eneherskerens eller den private Mands Liv er lykkeligst. Imellem de mægtige og rige Mænd, som havde ønsket, at deres Navn og Bedrifter og især deres Sejre i de offentlige Vædekampe skulde forherliges ved Simonides's Sange, var ogsaa Thessalernes Fyrste Skopas. Om ham og Simonides fortælles et Sagn, der maaske er værd at anføre her. Da Simonides i et Digt, som var skrevet til at loyprise en Sejr af Skopas, havde i en Digression vendt sig til Dioskurerne og i en lang Række Vers havde fortalt og ophøjet deres Bedrifter, gav Skopas ham, da han bad om det lovede Honorar*), kun en Del deraf, idet han bød ham at forlange Resten af Castor og Pollux, hvem den større Deel af Digtet angik. Overhovedet beskyldtes Simonides hos de Gamle undertiden for Havesyge, fordi han fordrede højt Honorar for sine Digte; men hvad sandt der er i denne Anklage, er vanskeligt at sige.

II. Oversættelse fra Latin paa Dansk. (Quæ hic Danice ver-tenda proponimus, ex Ciceroois orationis pro Cluentio ea parte, quæ narrationem continet, excerpta sunt paucis mutatis et omissis.)

Larinas fuit quædam Dinæa, quæ ex duobus maritis filios habuit tres, M. et Num. Aurios et Cn. Magium et filiam Magiam, quæ nupsit Oppianico. M. Aurius adolescentulus bello Italico captus apud Asculum in Q. Sergii senatoris, qui postea inter sicarios damnatus est, manus incidit et apud eum in ergastulo fuit. Num. autem Aurius aliquot annis post mortuus est itemque Magia, quæ filium reliquit; postremo unus, qui reliquus erat Dinææ filius, Cn. Magius mortuus est; is heredem fecit sororis suæ et Oppianici filium cumque partiri cum Dinæa matre iussit. Interim venit index ad Dinæam non incertus, qui nuntiaret ei, filium eius M. Aurium vivere et in agro Gallico esse in servitute. Mulier, amissis liberis, cum unius recuperandi filii spes ostentata esset, omnes suos propinquos filiique sui necessarios convocavit et ab iis flens petivit, ut adolescentem investigarent et sibi restituerent eum filium, quem unum ex tribus fortuna reliquum esse voluisset. Hæc cum agere instituisset, oppressa morbo est; itaque testamentum fecit eiusmodi, ut illi filio sestertiorum CCCC millia legaret, heredem institueret nepotem suum, Oppianici filium; atque iis paucis diebus mortua est. Propinqui tamen illi, quemadmodum viva Dinæa instituerant, ita mortua illa cum eodem illo indice in agrum Gallicum profecti sunt. Interim Oppianicus, ut erat, sicut ex

*) Honorar, merces.

multis rebus reperietis, singulari scelere et audacia, primum per quemdam Gallicanum familiarem suum illum indicem pecunia corruptit, deinde ipsum M. Aurium non magna iactura*) facta tollendum interficiendumque curavit. Illi autem, qui erant ad Aurium investigandum et recuperandum profecti, litteras Larinum ad Aurii suosque necessarios mittunt, sibi difficilem esse investigationem, quod intelligerent indicem ab Oppianico esse corruptum, quas litteras A. Aurius, vir fortis et domi nobilis et illius Aurii adolescentis propinquus, in foro palam multis audientibus, cum adesset Oppianicus, recitat et clarissima voce se nomen Oppianici, si interfectum esse M. Aurium comperisset, delaturum esse testatur.

Overskriften oversættes ikke.

Larinum var en By i det Indre af Mellemitalien henimod det adriatiske Hav. Bellum Italicum er Forbunds- (Bundsforvandt-) Krigen, i hvilken Indbyggerne i Larinum hørte til Romernes Fjender. Ager Gallicus (den galliske Mark) hed Landstrøget mellem Ariminum og Ancona, hvor tidligere det galliske Folk Senonerne havde boet; en Beboer af dette Distrikt hed Gallicanus.

I Geometri. En Pyramide har en regelmæssig nkant til Grundflade og ligesidede Trekanter til Sideflader; hvorledes indsees, at n hverken kan være over 5 eller under 3?

Naar Pyramidens Kant er k, hvorledes findes saa dens Volumen, dens Sideliniers og Sidefladers Vinkler med Grundfladen, for $n = 3$, $n = 4$ og $n = 5$?

Hvorvidt ere disse Pyramider regelmæssige Polyedre eller Dele deraf?

I Arithmetik. Hvad forstaaes ved to Tals største fælles Maal og mindste fælles Mangefold? Der forlanges en kort Angivelse af Maaden, hvorpaa de findes.

Hvad forstaaes ved to Polynomiers største fælles Maal og mindste fælles Mangefold? Hvorledes findes de for

$$2x(x^2 + 11) + 8(2x^2 - 5)$$

og $126x(x + 1) + 18(x^3 - 15)$?

At finde de to Tal, hvis største fælles Maal er 12, hvis mindste fælles Mangefold er 7308, og hvis Sum er 600.

Kan man altid finde to Tal, hvis største fælles Maal er a, hvis mindste fælles Mangefold er b, og hvis Sum er c, hvilke hele Tal man end vælger for a, b og c?

---

*) iactura, Pengeopofrelse, Udgift.

Aarsprøve for fjerde Klasse: Ifølge Ministeriets Bestemmelse i Skrivelse af 31te Maj f. A. atholdtes den skriftlige Prøve i Modersmaalet, i latinsk Stil og i Geometri og Arithmetik den 16de og 17de Juni f. A. Den mundtlige Prøve, der blev afholdt i Forbindelse med den øvrige Aarsprøve, var det overladt til Rektor selv at ordne. Som Meddommere vare indbudte Forfatteren Ewald, Hofapotheker Klepsch, Oberst v. d. Recke, Kammerjunker, Byfoged Scholten.

De Opgaver til den skriftlige Prøve, der gives af Ministeriet, vare:

I Modersmaalet: Skildring af Algerne.

I Oversættelse fra Dansk paa Latin. C. Marius, der maa regnes imellem Romernes berømteste Feltherrer, blev født i Arpinnum, i hvilken By M. Cicero fødtes halvtredsindstyve Aar efter Marius; Byen laa ¹⁾ i Volskernes gamle Land ved Floden Liris. Marius, der var af uberømt ²⁾ Slægt, men dog af ridderlig Stand ³⁾, gjorde som Yngling Tjeneste ⁴⁾ i den numantinske Krig under Scipios Anførsel. Da han ved Tapperhed og krigerisk Dygtighed ⁵⁾ havde vundet ⁶⁾ Folkets Gunst, blev han valgt til Qvæstor og beklædte ⁷⁾ dernæst de øvrige Embeder indtil Præturen. Efter Præturen blev han i den jugurthinske Krig Underfeltherre ⁸⁾ hos Consulen Q. Metellus og udmærkede sig ⁹⁾ saa meget, at Folket overdrog ¹⁰⁾ ham Consulatet og den øverste Befaling mod Jugurtha. Da den jugurthinske Krig var endt, blev han sendt mod Cimbrenne og Teutonerne, som havde overvundet flere romerske Hære og havde indjaget Romerne stor Skræk, og førte Krigen mod dem i fire Aar. Hvor store Bedrifter ¹¹⁾ han udførte i denne Krig, er alle bekendt, og Folket viste ¹²⁾ ham saa stor Ære, at det fem Gange valgte ham til Consul. Forbundskrigen forøgede ikke Marius' Ros og Borgerkrigen mod Sulla fordunklede ¹³⁾ den. Marius' Navn vilde straaale ¹⁴⁾ mere i Historien, hvis han havde levet kortere.

1) ligger, situs est. 2) uberømt, ignobilis. 3) Stand, ordo. 4) gjøre Tjeneste (i Krig), militare. 5) Dygtighed, virtus. 6) vinde, consequi. 7) beklæde, fungi. 8) Underfeltherre, legatus. 9) udmærke sig, excellere. 10) overdrage, mandare. 11) udføre Bedrifter, gerere res. 12) vise, habere. 13) fordunkle, obscurare. 14) straaale, splendere.

I Geometri. 1. En ret Linie og en Cirkel ere givne. At konstruere Tangenter til Cirklen parallelle med den rette Linie.

2. At konstruere en Cirkel igjennem to givne Punkter AB saaledes, at den berører en givne ret Linie parallel med AB.

3. En Trekant har en Vinkel $A = 30^\circ$, det Stykke af Halveringslinien af en af de andre Vinkler, som ligger indenfor Trekanten, har en givne Længde h , og det Stykke af den modstaaende Side, som afskjæres af Halveringslinien fra Vinkelspidsen A at regne, er $h\sqrt{2}$. At konstruere Trekanten.

Hvorledes beregnes Arealet af en regelmæssig Mangekant? Beregning af Arealerne af den regelmæssige Sexkant, som er omskrevet om en Cirkel med givne Radius, og af den regelmæssige Tolykant, som er indskrevet i den samme Cirkel, samt Bestemmelse af disse Arealers Forhold.

5. Hvorledes findes Arealet af et Cirkelsegment (Afsnit)? Bevis, at den rektificerede Bue l til et Cirkelsegment, hvis Areal er halvt saa stort som den tilsvarende Sektors (Udsnits) Areal, maa være dobbelt saa stor som Afstanden h fra Chordens ene Endepunkt til den Diameter, som gaaer igjennem det andet.

Hvorledes kan man i dette Tilfælde af de givne Linier l og Cirkelns Radius r finde de Stykker, hvori Diametren deles af Linien $h = \frac{1}{2} l$?

6. I en ligesidet Trekant indskrives en Cirkel. En parallel Transversal, som tangerer den, drages. I den derved afskaarne Trekant indskrives atter en Cirkel og en dertil tangerende parallel Transversal, som ogsaa er parallel med den første, drages.

Man skal finde

- Forholdet imellem den første Cirkels Radius og den givne Trekants Side,
- de to parallelle Transversalers Forhold til samme Side,
- de to Cirklers og de to Paralleltrapeziers Arealers Forhold.

Der forlanges løst en af de tre første og en af de tre sidste Opgaver.

I Regning og Arithmetik. 1. En Cirkelbue paa 15° er 19 Mile lang, hvor stort er Cirkelns Areal?

2. En Kapital har ved at staa paa Rente i Tidsrummet fra den tredje August 1872 til den niende Januar 1873, begge Dage medregnede, saaledes, at der gives 1 Skilling daglig Rente af 100 Rd., indbragt i simpel Rente (ikke Rente af Rente) netop 100 Rd. Hvor stor har Kapitalen været?

3. En Beholdning paa 5013 Td. Stenkul svinder paa hver

Tønde § Skjæppe. Derefter sælges hele Beholdningen til en Pris af 15½ P for hver Tønde, den nu indeholder. Hvormeget udgjør hele Salgsprisen? Til hvilken Pris for hver Tønde maatte de 5013 Tønder være kjøbte, for at Salgsprisen skulde være lig Indkjøbsprisen? Kan det sidste Spørgsmaal besvares, naar man ikke kjender Beholdningens Størrelse?

$$4. \text{ Af } \left. \begin{array}{l} x - 1 = y - a^2 \\ y = z + 2a \\ z = x^2 - 3a - 1 \end{array} \right\} \text{ søges } x, y, z.$$

$$5. \text{ Af } 1000 \sqrt{x} + \sqrt{x} = 100 \text{ søges } x.$$

6. Tre paa hverandre følgende Led i Kvotientprogression (geometrisk Række) have S til Sum, P til Produkt. Hvorledes udtrykkes de enkelte Led ved S og P? Ex. $S = 35$, $P = 1000$.

Der forlanges tre af disse Opgaver løste, deriblandt en af de tre første og en af de tre sidste.

Afgangsprøve af lavere Grad for Realdisciple: Ordenen, hvori Prøven i de forskjellige Fag holdtes, er angiven i forrige Aars Program, Som Meddommere vare tilstede Lærer Brodthagen, Forfatteren Ewald, Kommandør Frølich, Hospitalsforstander Gjern, Lægerne Kornerup og Plesner, Kammerjunker Lerche.

Opgaverne til den skriftlige Prøve, der gives af Fagets Lærer i Forbindelse med Rektor, vare følgende:

Modersmaalet: I. Fri Opgave. Hvad forstaaes ved Husdyr, og hvilken Betydning have saadanne for de forskjellige Folkeslag? II. Bunden Opgave. Kong Niels og hans nærmeste Efterfølgere indtil Valdemar den store.

Til Afgangsprøve for studerende Disciple indstillede sig følgende fire Disciple:

Christian Frederik Zenthen Schulin, Søn af Lensgreve, Amtmand J. S. Schulin, f. den 15de Marts 1856, optagen i Skolens 1ste Kl. d. 23de Aug. 1865.

Gottfred August Brasen, Søn af Sognepræst P. C. Brasen i Bloustrød, f. den 3die Juli 1856, optagen i Skolens 2den Kl. den 23de Aug. 1866.

Johannes Leonard Faartoft, Søn af Fudmægtig N. E. Faartoft i Hillerød, f. den 1ste Juni 1856, optagen i Skolens 1ste Kl. den 23de Aug. 1865.

Jens Vilhelm Riber Albrechtsen, Søn af afd. Sagfører Albrechtsen i Hillerød, f. den 7de Sept. 1853, optagen i Skolens 1ste Kl. den 23de Aug. 1863.

Til fjerde Klasses Aarsprøve, der medfører samme Ret og giver samme Adgang til højere Undervisningsanstalter som Afgangseksamen af højere Grad for Realdisciple og den almindelige Forberedelseseksamen ved Universitetet af samme Grad, indstillede sig følgende ni Disciple:

Peter Carl Limpricht, Søn af Forpagter Limpricht paa Faurholm, f. den 19de Maj 1858, optagen i Skolens daværende 2den Klasse den 23de Aug. 1868.

Johan Sophus Sigismund Bayard Ulrich, Søn af kgl. Skovfoged Ulrich i Slagslunde, f. den 29de August 1856, optagen i Skolens 2den Kl. 1868.

Albert Carl Christian Albrechtsen, Søn af afd. Sagfører Albrechtsen i Hillerød, f. den 15de Oktober 1857, optagen i Skolens 1ste Kl. den 23de Aug. 1867.

Gunni Frederik Oscar Teisen, Søn af Forpagter Teisen paa Trollesminde, f. den 9de Juni 1856, optagen i Skolens 1ste Kl. den 23de Aug. 1865.

Gustav Ernst Drøhse, Søn af Fabrikant Drøhse, Ejer af Donse Krudtmølle, f. den 16de Sept. 1857, optagen i Skolens 1ste Klasse den 23de Aug. 1867.

Gustav Carl Louis Swendsen, Søn af Procurator Swendsen i Fredensborg, f. den 10de Aug 1858, optagen i Skolens 4de Kl. den 23de Aug. 1870.

Axel Stilling, Søn af afd. Dr. phil. Stilling, f. den 6te Sept. 1856, optagen i Skolens 3die Klasse den 1ste Maj 1870.

Charles Bryan Lund, Søn af afd. Kjøbmand i Helsingør Lund, f. den 29de Okt. 1857, optagen i Skolens 2den Kl. den 23de Aug. 1868.

Hans Carl Peter Henrich Baumgarten, Søn af Skole-

lærer Baumgarten i Alume, f. den 10de Juni 1857, optagen i Skolens 1ste Klasse den 1ste Okt. 1867.

Af disse ni Disciple forlod G. E. Drøhse og C. B. Lund efter bestaaet Prøve Skolen, den første for at give sig i Maskinlære, den anden for at gaa til Handelen.

Til Afgangsprøve af lavere Grad for Realdisciple indstillede sig een Discipel:

Carl David Neergaard, Søn af Snedkermester Neergaard i Hillerød, f. den 5te Maj 1858, optagen i Skolens 2den Kl. den 23de Aug. 1869.

Prøvernes Udfald er opført paa næste Side.

Den almindelige Aarsprøve: Den skriftlige afholdtes den 14de, 16de, 17de og 30te Juni og den 1ste og 2den Juli, den mundtlige fra 4de til 12te Juli i den Orden, som er angiven i forrige Aars Program. Som Meddommere vare indbudte Pastor Brasen, Lærer Brodthagen, Forfatteren Ewald, Pastor Falkenskjold, Kommandør Frølich, Hospitalsforstander Gjærn, Pastor Henningsen, Kommandør Jacobsen, Hofapotheker Klepsch, Lægerne

Afgangsexamen

	Points i de 5 Fag, der afsluttes i 6te Kl.	Dansk.		Latin.	
		I.	II.	skriftlig	mundtlig
G. Schulz . . .	40	ug. ÷ $\frac{1}{3}$	mg. + $\frac{1}{3}$	mg. + $\frac{1}{6}$	ug.
G. Brasen . . .	33	g.	g. + $\frac{1}{3}$	g. + $\frac{1}{3}$	mg.
J. Faartoft . . .	31	g. + $\frac{1}{3}$	mg.	mg. ÷ $\frac{1}{2}$	mg. + $\frac{1}{3}$
V. Albrechtsen . .	25	g.	mg.	g. + $\frac{1}{6}$	g. + $\frac{1}{6}$

Kornerup, Plesner og Willemoes, Kammerjunker Lærche, Kammerjunker, Byfoged Scholten, Ritmester Sehested.

Efter den afholdte Prøve opflyttedes fra 4de til 5te Kl. ni Disciple; fra 3die studerende til 4de studerende Kl. sex Disciple, fra 3die Realklasse til 4de Realklasse fem Disciple; fra 2den studerende til 3die studerende Kl. fem Disciple; fra 1ste studerende til 2den studerende Kl. fire Disciple; fra 1ste Realkl. til 2den Realklasse tre Disciple; fra den gamle 2den Kl. opflyttedes i den nye 1ste Kl. (gammel 3die Kl.) ti Disciple.

Halvaarsprøven, der holdtes umiddelbart før Jul, var for 7de, 5te og 4de Klasse baade mundtlig (dog ikke i alle Fag) og skriftlig, for 3die, 2den og 1ste blot skriftlig. — I Elementarskolen, der skjønt privat dog synes at burde omtales her, da den forhaabentlig efterhaanden vil afgive et paalideligt Stof, som Statsskolen videre kan bearbejde, har Halvaarsprøven baade været mundtlig og skriftlig.

1873.

Græsk.	Historie	Arithmetik.	Geometri.	Naturlære.	Hovedcharakter.
ug.	mg.	ug $\div \frac{1}{6}$	mg. $+\frac{1}{3}$	mg.	Første Charakter = $78\frac{1}{3}$
ug. $\div \frac{1}{3}$	mg. $\div \frac{1}{3}$	g. $+\frac{1}{6}$	mg. $\div \frac{1}{3}$	g.	Første Charakter = $64\frac{1}{2}$
mg. $+\frac{1}{3}$	mg. $+\frac{1}{3}$	ug. $\div \frac{1}{3}$	mg. $+\frac{1}{3}$	g. $+\frac{1}{3}$	Første Charakter = $72\frac{1}{12}$
g.	mg.	g. $\div \frac{1}{6}$	g. $\div \frac{1}{6}$	g.	Anden Charakter = 56

Aarsprøven

	Dansk.	Latin.	Græsk.	Tydsck.	Fransk.
P. Limpricht . . .	mg. + $\frac{1}{3}$	ug.	ug.	ug. ÷ $\frac{1}{3}$	ug.
J. Ulrich	mg. + $\frac{1}{3}$	g. + $\frac{1}{3}$	mg.	mg. + $\frac{1}{3}$	mg. + $\frac{1}{3}$
C. Albrechtsen . .	g.	mg. ÷ $\frac{1}{3}$	mg. ÷ $\frac{1}{3}$	mg. ÷ $\frac{1}{3}$	mg.
G. Teisen	g.	g. + $\frac{1}{3}$	ug. + $\frac{1}{3}$	g.	mg.
G. Drøhse	g. + $\frac{1}{3}$	g. + $\frac{1}{3}$	mg. ÷ $\frac{1}{3}$	g. ÷ $\frac{1}{3}$	mg. ÷ $\frac{1}{3}$
G. Swendsen . . .	mg. ÷ $\frac{1}{3}$	g.	mg.	mg.	mg. ÷ $\frac{1}{3}$
A. Stilling	mg. ÷ $\frac{1}{3}$	g. + $\frac{1}{3}$	mg. ÷ $\frac{1}{3}$	mg.	mg. + $\frac{1}{3}$
Ch Lund	g. ÷ $\frac{1}{3}$	tg.	g.	tg. + $\frac{1}{3}$	g.
C. Baumgarten . .	g.	g.	mg. ÷ $\frac{1}{3}$	g. + $\frac{1}{3}$	g.

Realafgangsprøven

	Dansk.		Historie,	Geographi.	Arithmetik med praktisk Regning.
	skriftl.	mundtl.			
C. D. Neergaard	mg.	mg.	g.	g.	mg.

II.

Disciplene.

Antallet af Skolens Disciple var ved Slutningen af forrige Skoleprogram 61. Efter Nedlæggelsen af 1ste og 2den Klasse begyndte det nye Skoleaar med 52 Disciple. Efter Afgangen i Foraaret tæller Skolen nu 49 Disciple.*) Elementarskolen, der har en ren privat

*) I Programmet for 1872 var optagen en Skrivelse til Ministeriet, hvori jeg havde søgt at godtgjøre det rigtige i at ansætte Skolekontingentet forskjelligt for de forskellige Klasser. Her gik jeg ud fra, at Elevernes Antal, naar 1ste og 2den Klasse nedlagdes, vilde udgjøre 50. Denne Beregning viser sig altsaa nu at have været rigtig.

4de Klasse.

Historie.	Geographi.	Arithmetik.	Geometri.	Naturhistorie.	Points.
ug.	mg.	ug.	ug. ÷ $\frac{1}{3}$	ug.	85 $\frac{2}{3}$
mg. + $\frac{1}{3}$	mg. ÷ $\frac{1}{3}$	ug.	ug.	ug. ÷ $\frac{1}{3}$	76 $\frac{1}{3}$
mg. + $\frac{1}{3}$	g. + $\frac{1}{3}$	mg. + $\frac{1}{3}$	ug. ÷ $\frac{1}{3}$	mg.	71 $\frac{1}{3}$
mg.	g. + $\frac{1}{3}$	mg.	mg.	mg. ÷ $\frac{1}{3}$	69
g.	g. + $\frac{1}{3}$	mg. + $\frac{1}{3}$	ug.	ug. + $\frac{1}{3}$	67
g. + $\frac{1}{3}$	g. ÷ $\frac{1}{3}$	mg. ÷ $\frac{1}{3}$	g. + $\frac{1}{3}$	mg. + $\frac{1}{3}$	65 $\frac{1}{3}$
mg. + $\frac{1}{3}$	mg.	tg.	g. + $\frac{1}{3}$	ug. + $\frac{1}{3}$	67
g. + $\frac{1}{3}$	tg. + $\frac{1}{3}$	tg. + $\frac{1}{3}$	g. + $\frac{1}{3}$	mg. ÷ $\frac{1}{3}$	38 $\frac{1}{3}$
g. + $\frac{1}{3}$	g. ÷ $\frac{1}{3}$	g.	g. ÷ $\frac{1}{3}$	mg. ÷ $\frac{1}{3}$	56 $\frac{1}{3}$

af lavere Grad.

Geometri.	Tydsk.	Naturhist.	Skrivning og Tegning.	Points.	Fransk.	Engelsk.
g.	mg.	mg.	ug.	58	mg.	mg.

Karakter, og hvis Lærere kun tildels høre til Statsskolen, bestaar af to Klasser med et Discipelantal af 18 (20), saa at begge disse to Undervisningsanstalter tilsammen have temmelig nøje det samme Antal Disciple, som Skolen talte, førend 1ste og 2den Klasse udsøndredes.

Foruden de fire Disciple, der toge Afgangsprøven for studerende, nemlig C. F. Z. Schulin, G. A. Brasen, J. L. Faartoft, J. V. R. Albrechtsen, og de to, som efterat have underkastet sig 4de Klassen Aarsprøve, gik over til praktisk Virksomhed, nemlig G. E. Drøhse og C. B. Lund, og endelig C. D. Neergaard, der underkastede sig Real-Afgangseksamen af lavere Grad, udmeldtes dels straks efter Skoleaarets Slutning dels i Aarets Løb F. R. G. Scholten, F. E. F. Hansen, C. V. C. Culmse, J. L. H.

Grønbech, J. V. Plenge, F. Hastrup og H. H. V. Jensen.

Uagtet Skolen fortolkede Anordningen af 5te Aug. 1871 paa den lemfældigste Maade, var dog ingen af dem, som i det forløbne Aar meldte sig til Optagelse i Skolens 1ste (gamle 3die) Kl. *), istand til at fyldestgøre de i Anordningen opstillede Fordringer. Derimod optoges i 5te Kl. Edvard Balthazar Larsen, der havde underkastet sig 4de Klasses Oprykningsprøve for studerende af den sproglig-historiske Retning i Fredericia. Disciplen Carl August Christian Wodschow blev vel optagen i 4de Kl. den 22de Aug., men han var gaaet ud af Skolen den 30te April forat foretage et Togt med et af Orlogsskibene.

Disciplene vare ved Begyndelsen af Maj fordelte saaledes i Klasserne:

VII. Klasse.**)

Johannes Henrik Krog, Søn af Provst K. i Ramløse, f. den 6te Marts 1855 paa Suderø, opt. den 23de Aug. 1871 i 6te Kl.

---

*) Forat forstaa Angivelserne i det følgende maa man erindre, at I, II, III, IV, V Kl. i dette Aars Program svare til 3die, 4de, 5te, 6te og yngste Afdeling af 7de Kl. i forrige Aars, medens den Kl., der i dette Aars Program kaldes 7de, forrige Aar benævnedes 7de A.

**) I Circulærskrivelse af 9de Aug. 1871 er det paalagt Rektorerne hvert Aar i Programmet at indføre de nye Disciples Fødselsaar og Fødselsdag. Jeg har iaar begyndt med, hvad andre Skoler tidligere have gjort, at opføre for hver Discipel, naar han er født og naar optagen i Skolen. — Ministeriet har i samme Skrivelse indskærpet Rektorerne at benytte med Varsomhed den dem nu ved Loven givne Bemyndigelse til at dispensere fra Aldersbestemmelserne med Hensyn til Disciples Optagelse i Skolen. For denne lille Skole er Advarslen ikke uden Grund. Da der nemlig tidligere ikke her i Byen har været nogen paa den lærde Skole beregnet Forberedelsesskole, har jeg saavidt muligt søgt at komme Forældrenes Ønsker imøde og indstillet deres Sønner til Optagelse i Skolen, selv om de manglede

Hans Christjan Cornelius Mortensen, Søn af Seminarie lærer M. i Jonstrup, f. den 27de Aug. 1856 i Kirkeværløse, opt. den 23de Aug. 1871 i 6te Kl.

Morten Hastrup, Søn af Proprietær H. paa Næsbyholm i Skaane, f. den 7de April 1855 paa Hjortshøilund, optagen den 1ste April 1865 i 1ste Kl.

Carl Ewald, Søn af Forfatteren, Landmaaler E. i Hille-rød, f. den 15de Okt. 1856 i Brendsdруп i Nord-slesvig, opt. den 28de April 1866 i 1ste Kl.

5te Klasse.

1. Peter Carl Limpricht, Søn af Forpagter L. paa Faurholm, f. paa Faurholm d. 10de Maj 1858, optagen den 23de Aug. 1862 i 2den Kl.
2. Axel Stilling, Søn af afd. Dr. philos. S., født i Kjøbenhavn den 6te Sept. 1856, optagen den 1ste Maj 1870 i 3 Kl.
3. Johan Sophus Sigismund Bayard Ulrich, Søn af kgl. Skovfoged U. i Slagslunde, født i Slagslunde d. 29de Aug. 1856, optagen den 23de Aug. 1868 i 2den Kl.
4. Gustav Carl Louis Swendsen, Søn af Procurator S. paa Fredensborg, født den 10de Aug. 1858 i Helsing, optagen den 23de Aug. 1870 i 4de Kl.

---

endog over et Aar i den normerede Alder, naar de blot havde de aldeles nødvendige Forkundskaber, idet baade Forældre og jeg selv mente, at de unge, hvis de skulde synes at ville blive umodne for de højere Klasser, kunde blive siddende to Aar i en eller anden af Underklasserne. Men Følgen blev dog ofte, at Disciplene rykkede op hvert Aar fra den ene Klasse til den anden og derfor bleve dimitterede vel med en god Karakter for Kundskaber, men dog uden at være i Besiddelse af fornøden Modenhed, som et Aars længere Ophold i Skolen vilde kunne have givet dem. Da der nu er oprettet en Elementarskole, hvis Formaal ene er at forberede til Statsskolen, kan Rektor saa meget lettere holde sig Ministeriets bestemte Paalæg efterretteligt, og jeg er overbevist om, at Forældrene ville billige dette, der paa ingen Maade vil udelukke den virkelig tidlig modne Dreng fra at erholde Dispensation.

5. Edvard Balthazar Larsen, Søn af Kaptain L. i Helsingør, født d. 19de Decbr. 1856 i Flensborg, optagen den 15de Aug. 1873 i 5te Kl.
6. Gunni Frederik Oscar Teisen, Søn af Forpagter T. paa Trollesminde, født paa Hillerødsholm den 9de Juni 1856, optagen den 23de Aug. 1865 i 1ste Kl.
7. Carl Christian Albrechtsen, Søn af afd. Procurator A., født i Hillerød den 21de November 1857, optagen den 23de Aug. 1867 i 1ste Kl.
8. Hans Carl Peter Henrik Baumgarten, Søn af Skolelærer B., f. i Alume den 10de Juni 1857, opt. den 1ste Okt. 1867 i 1ste Kl.

4de Klasse.

- St. 1. Aage Bojsen Møller, Søn af Sognepræst M., f. i Seiling den 30te Okt. 1857, opt. den 15de Aug. 1872 i 5te Kl.
2. Joachim Vilhelm Nicolai Reinhard, Søn af Overlærer R., født i Hillerød d. 27de April 1858, opt. den 23de Aug. 1868 i 1ste Kl.
3. Axel Henningsen, Søn af Sognepræst H. i Skjævinge, f. i Oversø den 13de Jan. 1859, opt. den 23de Aug. 1869 i 2den Kl.
4. Emil Ferdinand Svitzer Lund, Søn af Proprietær L. til Annissegaard, født i Kjøbenhavn den 8de Jan. 1858, opt. den 23de Aug. 1871 i 4de Kl.
5. Harald Vilhelm Brasen, Søn af Sognepræst B. i Bloustrød, f. i Treia den 23de Okt. 1858, optagen den 23de Aug. 1871 i 4de Kl.
6. Christian Ibsen Hansen, Søn af Kroforpagter H., f. paa Fredensborg den 5te Febr. 1854, opt. den 27de Febr. 1870 i 2den Kl.
- R. 7 Carl August Frederik Christian Wodschow, Søn af Procurator W., f. i Hillerød den 15de April 1858, opt. den 23de August 1868 i 1ste Kl.
8. Axel Plenge, Søn af Forpagter P. paa Hillerødsholm,

f. paa Sæbyholm paa Lolland den 31te Jan. 1859, opt. den 1ste Jan. 1872 i 2den (gl. 4de) Realkl.

9. Wolfgang Ewald, Broder til Nr. 4 i 7de Kl., født i Brændstrup den 28de Febr. 1858, opt. den 23de Aug. 1867 i 1ste Kl.
10. Heinrich Fritz Vilhelm Lawætz Gulstad, Søn af afd. Oberst G., f. den 15de Maj 1858 i Slesvig, opt. den 23de Aug. 1867 i 1ste Kl.

3die st. Klasse.

1. Hans Christian Stig Lasson, Søn af afd. Proprietær L., f. paa Over-Rohdergaard den 2den Nov. 1858, opt. den 23de Aug. 1869.
2. Jens Otto Harry Jespersen, Søn af afd. Herredsfoged J., f. i Randers den 16de Juli 1860, opt. den 13de Okt. 1870 i 2den Kl.
3. Carl Johan Laurits Hildebrand, Søn af Bager H. i Frederiksborg Nyhus, f. i Fredensborg den 9de Juli 1859, opt. den 23de August 1870 i 2den Kl.
4. Jens Frederik Heger, Søn af kgl. Skovrider, Forstraad H. i Herløv, f. paa Fredskovsminde ved Sorø den 19de Marts 1857, opt. den 23de Aug. 1869 i 2den Kl.
5. Charles Vilhelm Petrus Swendsen, Broder til Nr. 4 i 5te Kl., f. i Helsingø den 5te April 1860, opt. den 23de Aug. 1872 i 2den Kl.
6. Georg Meinig Wodschow, Broder til Nr. 7 i 4de Kl., f. i Hillerød den 25de Sept. 1859, opt. den 23de Aug. 1869 i 1ste Kl.

2den Klasse.

- St. 1. Joachim Godske Wedell-Wedellsborg, Søn af Amtmand Baron af W.-W., født i Flensborg den 19de Septbr. 1860, opt. den 23de Aug. 1870 i 1ste Kl.
2. Hans Christian Daniel Voigt, Søn af afd. Kunstdreier V., født i Hillerød den 11te Febr. 1861, opt. den 23de Aug. 1870 i 1ste Kl.

3. Emil Torp, Søn af Generalkrigskommissær T., f. i Itzehoe den 1ste Decbr. 1861, opt. den 23de Aug. 1870 i 1ste Kl.
- R. 4. Frederik Vilhelm Laurentius Sponneck, Søn af Greve v. Sponneck i Nøddebo, født i Brøndbyøster den 22de Juli 1859, opt. den 23de Aug. 1871 i 1ste Kl.
5. Carl Georg Lasson, Broder til Nr. 1 i 3die Kl., f. den 4de Juli 1860 paa Over-Rohdergaard, opt. den 1ste Okt. 1870 i 1ste Kl.
6. Valdemar Jacobsen, Søn af Kommandør J. i Hillerød, født den 9de Okt. 1859 i Kjøbenhavn, opt. den 1ste April 1870 i 1ste Kl.
7. Caspar Torp, Broder til Nr. 3 i 2den st. Kl., f. i Slesvig d. 17de April 1859, opt. den 23de Aug. 1868 i 1ste Kl.
8. Emil Gustav Schinkel, Søn af Godsexpeditør S., f. i Kjøbenhavn den 22de Novbr. 1857, opt. den 23de Aug. 1869 i 1ste Kl.

1ste Klasse.

- St. 1. Ludvig Mantzius Hermann Larssen - Parsbech, Søn af Proprietær P., født paa Øverupgaard den 4de Februar 1862, opt. den 23de Aug. 1871 i 1ste Kl.
2. Carl Emil Stephani Stephensen, Søn af Herredsfuldmægtig S. i Veile, f. paa Gaarden Elmelund i Vendsyssel den 2den Okt. 1861, opt. d. 23de Aug. 1871 i 1ste Kl.
3. Sophus Alfred Jespersen, Broder til Nr. 2 i 3die Kl., f. den 13de Apr. 1862 i Randers, opt. den 23de Aug. 1871 i 1ste Kl.
4. Johannes Frederik Leopold August Damm, Søn af Forpagter D., f. paa Brolykke den 26de Novbr. 1861, opt. den 3die Maj 1872 i 1ste Kl.
5. Henrik Camillo Teisen, Broder til Nr. 6 i 5te Kl.,

- f. paa Hillerødsholm den 7de Maj 1861, opt. den 23de Aug. 1870 i 1ste Kl.
6. Vilhelm Christian Jørgensen, Søn af kgl. Skovfoged J., f. den 13de Sept. 1862 i Hingsterhuset ved Hillerød, opt. den 15de Aug. 1872 i 2den Kl.
  7. Jacob Peter Ebbesen, Søn af Sognepræst E. i Slangerup, f. den 24de Okt. 1860 i Kousted ved Randers, opt. den 23de Aug. 1871 i 1ste Kl.
  8. Conrad Theodor Joseph Christoffersen, Søn af Proprietær C. til Lundsgaard, f. den 28de Okt. 1860 paa Faurholm, opt. den 15de Aug. 1872 i 3die Kl.
  - R. 9. Emil Jacobsen, Broder til Nr. 3 i 2den Realkl., f. den 3die Aug. 1861 i Kjøbenhavn, opt. den 23de Aug. 1870 i 1ste Kl.
  10. Christian Henrik Emil Ewald, Broder til Nr. 4 i 7de Kl., f. den 5te Decbr. 1859, opt. den 23de Aug. 1870 i 1ste Kl.
  11. Ali Frederik Malthe Sehested, Søn af Ritmester S., f. den 1ste Decbr. 1860 i Jægersborg, opt. den 23de Aug. 1870 i 1ste Kl.
  12. Valdemar Lasson, Broder til No. 1 i 3die Kl., f. paa Over-Rohdergaard den 17de April 1862, opt. den 1ste Okt. 1871 i 1ste Kl.
  13. Valdemar Gørtz, Søn af Kaptain, Branddirektør G., f. paa Fredensborg den 14de April 1863, opt. den 23de Aug. 1871 i 1ste Kl.

III.

Lærerne og Lærefagenes Fordeling.

Rektor:	Græsk i VII. og V. Klasse; Latin i	
	V. Kl.	19 Timer.
Overlærer Ostermann:	Græsk i IV. Kl.; Latin	
	i VII. og IV. Kl.	23 —

Overlærer	Reinhard: Latin, Historie og Geographi i II. og I. Kl.	22	Timer.
—	Børre: Dansk i II. Kl.; Fransk i IV. til I. Kl.; Religion i VII, III, II. og I Kl.; Skrivning i IV. R. og II. Kl.	22	—
Adjunkt	Hertel: Tydsk i IV. til I. Kl; Dansk i IV., III. og I. Kl.; Skrivning i I. Kl.	23	—
—	Petersen: Naturlære i VII. og IV. Kl.; Naturhistorie i IV. til I. Kl.; Geographi i IV. og III. Kl; Geometri i II og I. Kl.; Regning i I. Kl.	23	—
—	Bendz: Mathematik og Regning i VII, IV. og III. Kl.; Arithmetik i II. og I. Kl.; Regning i II. Kl.; Naturlære i V. Kl.	23	—
—	Mathiesen: Dansk i V. Kl.; Fransk i VII. og V. Kl.; Engelsk i V., IV., II. og I Kl; Græsk i III Kl.	23	—
—	const Lærer Bricka: Historie i VII, V., IV. og III. Kl; Dansk i VII. Kl.; Islandsk i V. Kl.; Latin i III. Kl.	23	—
—	Konigsfeldt: Hebraisk i VII. Kl.	2	—
Oberst v. d.	Recke: Tegning i IV., II. og I. Kl.	4	—
Overkommandersergent	Saande med Assist.		
	Gries: Gymnastik og Svømning .	10	—
Kantor	Erslev: Sang	5	—
Oberst v. d	Recke og Gymnastiklærerne eengang om Ugen Riffelskydning.		

Paa omstaaende Liste betyder F., at Timen er fælles for en Klasses to Afdelinger; St. og R. den studerende Afdeling og Realafdelingen i fjerde, anden og første Klasse.

	VII.	V.	IV.	III.	II.	I.	Timer ialt.
			St F. R.		st. F. R.	St.F.R.	
Dansk	2	2	2 1	2	2	3	17
Islandsk		2					2
Latin	10	9	8	7	8	6	48
Græsk	6	6	5	5			22
Tydsk			2 1	2	2 1	2 1	11
Fransk	1	3	2	2	3	3	14
Engelsk		2		3		4	3
Religion og Bi- belhistorie	1			2	2	2	7
Historie	3	3	2 1	3	2	2	16
Geographi			2	1	2	2	7
Arithmeik							
Geometri og Regning	4		5 1	4	4 2	4 2	22 4
Naturhistorie			2	2	2	2	8
Naturlære	3	3		3			9
Skrivning				1	1 1	2	5
Tegning				2		2	6
Ialt ugentl. Timer	30	30	30 30 (32)	30	30 30	30 30	
Sang	2		2	2	2	2	
Gymnastik og Svømning	2	4	4	4	4	4	
Hebraisk	2						

Den 16de Aug. f. A. blev Kand. philologiae, Lærer ved Borgerdyskolen i Kjøbenhavn, Georg St. Bricks konstitueret som Lærer her ved Skolen. Efter gammel

Skik har han efter min Anmodning nedenfor givet et Omrids af sit Liv:

Jeg er født den 5te Oktober 1842 i Kjøbenhavn, hvor mine Forældre, Distriktslæge, senere Overlæge i Armeen Theodor Frederik Wilhelm Bricka og Maria Dorothea, født Ripperger, vare bosatte. 7 Aar gammel sattes jeg i Melchiors Borgerskole og kom derefter senere i Metropolitanskolen, hvorfra jeg i Sommeren 1861 dimitteredes med første Karakter. Skjønt Sprog var det, jeg i min Skoletid havde følt størst Interesse for, valgte jeg det juridiske Studium og havde allerede paa tredie Aar beskæftiget mig med dette, da Krigen i 1864 rev mig ud deraf. Jeg meldte mig nemlig paa en Uddannelsesskole for Reserveofficerer til Artilleriet, uden dog at komme til at deltage i Krigen, da Freden sluttedes, inden Skolen var endt; men den lange Tid (16 Maaneder), hvori jeg gjorde Tjeneste først som Aspirant og senere som Lieutenant, gjorde mig næsten fremmed for det juridiske Studium, som desuden aldrig havde tiltalt mig, og da jeg i min Fritid havde beskæftiget mig med forskellige Sprogstudier, især af slaviske Sprog, valgte jeg, da min Tjenestetid var endt, Filologien i Stedet for Jura til Embedsstudium. Jeg tog derpaa Eksamen i Sommeren 1870 med Karakteren Haud. ill. Derefter fik jeg straks nogle Timer i Historie i Borgerdydskolen i Kjøbenhavn, og i de følgende Aar flere, tillige i Latin og Tydsk. Denne Virksomhed ophørte, da jeg den 16de August f. A. konstitueredes som Lærer her ved Frederiksborg lærde Skole.

Den 15de Juli f. A. fratraadte Adjunkt **J. P. F. Kønigsfeldt** efter derom indgiven Ansøgning sin Stilling som Lærer. Dog har han vist Skolen den Tjeneste at vedblive med endnu iaar at læse Hebraisk i øverste Klasse, da det er sidste Aar, hvori dette Fag skal do-

ceres ved de lærde Skoler. Hr. Kønigsfeldt blev allerede den 1ste Sept. 1835 ansat som Adjunkt. I hele denne lange Tid har han vist sig som en sand Arbejder i dette Ords bedste Betydning og været som saadan et smukt Eksempel baade for Lærere og Disciple. Naar han ikke læste paa Skolen, arbejdede han hjemme, og hans mange forskjellige Skrifter og skriftlige Udtalelser vise, at denne uafbrudte Hjemmeflid ikke var noget, der blot kom ham selv til Gode. Som Aarene gik, og da i de senere Aar saa store og saa hyppige Forandringer indtraadte i det højere Skolevæsen, fandt han sig noget besværet af og utilfreds med Skolelivet. Efter nu ved anden Klasses Inddragelse og nye Fags Indførelse i de højere Klasser at have ophørt med sin Skolegjerning, vil han ganske kunne hengive sig til literære Sysler. Gid han længe maa bevare sin Arbeidskraft og ret faa Glæde af sit Studium. For min Person maa jeg til Afsked bringe ham min Tak for hans venlige Imødekommen straks ved min Ansættelse for ti Aar siden og for den Aabenhed og Hæderlighed, hvoraf hans Færd stedse bar Præg, naar vi nu og da kunde være uenige om et eller andet vor fælles Virksomhed vedkommende.

Nogen Forstyrrelse i den bestemte Timeplan fremkom iaar ved, at flere Lærere hjemsøgte i længere Tid af Sygdom. Først blev Gymnastiklæreren syg i et Par Maaneder, men da hans Assistent alene kunde overtage Forretningerne, gik Undervisningen nogenlunde sin sædvanlige Gang. Vanskeligere blev det, da Syngelæreren maatte holde sig inde i over to Maaneder paa Grund af en ondartet Øjensygdom. Ved Adjunkt Brickas Hjælp ophørte dog Sangundervisningen ikke aldeles. Endelig blev Adjunkt Mathiesen syg og maatte holde sig inde omtrent i fem Uger. Da hans Timer i Fransk og Engelsk vanskeligt kunde besørges af Skolens Lærere især i de

højere Klasser, viste d'Hrr. Kommandør Jacobsen og Oberst Mathiesen mig den Venlighed at overtage Undervisningen henholdsvis i Engelsk og Fransk. Jeg tillader mig herved at bringe dem begge Skolens og min egen hjærtelige Tak for deres kyndige og instruktive Hjælp i saa mange Timer.

IV.

Det i Skoleuaret læste og indövede.

Dansk.

7de Kl. (Bricka) Gjennemgaaet den danske Literaturs Historie fra Reformationen til Holbergs Tidsalder, med en Indledning om den forud for Reformationen liggende Literaturperiode og en kort Udsigt over Tiden fra Holberg til Baggesen. 30 Stile. — 5te Kl. (Mathiesen.) Literaturhistorien fra Kæmpeviserne til Holberg gennemgaaet. Disciplene ere blevne øvede i mundtligt Foredrag over selvvalgte Emner. 25 skriftlige Arbejder. — 4de Kl. (Hertel.) Efter M Hammerichs Danske og Norske Læsestykker er gennemgaaet korte Skildringer af Poul Møller, Chr. Winther, J. L. Heiberg, Hauch o. fl. og oplæst Prøver af disse Forfattere. Til Fremsigelse har hver Discipel i Aarets Løb lært 2 større Digte. Nordisk Mythologi efter C. Dorph. 4de Realkl. har i en særskilt ugentlig Time læst nogle Sange af Iliaden og Odysseen efter Wilsters Oversættelse samt havt grammatiske Øvelser. 35 Stile. — 3die Kl (Hertel.) Efter M. Hammerich er gennemgaaet Kæmpeviserne, Kingo, Holberg, Ewald, Baggesen og Oehlen-schlæger. Arentzens og Thorsteinsons Nordisk Mythologi læst og repeteret. 36 Stile. — 2den Kl. (Børre.) Holsts prosaiske Læsebog og andre ere benyttede til Oplæsning. Grammatiken er jævnlig indøvet ved Analyse. Bojesens Grammatik er repeteret. 1 Stil om Ugen, ialt 37. Af Holsts poetiske Læsebog ere 11 Digte lærte udenad. — 1ste Kl. (Hertel) Øvelser i Oplæsning efter Holsts prosaiske Læsebog; Bojesens danske Sprog-lære indtil Ordstillingen er lært og indøvet ved Analyse. Af Holsts Smaadigte til Udenadslæsning ere 11 lærte til Fremsigelse. 36 Stile.

Svensk (Mathiesen).

5te Kl. Hammerichs svenske Læsestykker S. 1—18 og S. 26—50.

Oldnordisk (Bricka).

5te Kl. Gjennemgaaet hele Formlæren efter Iversens Grammatik og læst af Wimmers Oldnordiske Læsebog S. 1—9 og 36—52.

Latin.

7de Kl. (Ostermann.) Horat's Oder 1ste og 2den Bog, Cic. de Officiis, 2den og 3die Bog, Livius 31te Bog, Cicer. Orr. Catilin.; repeteret Cicero de Offic., Horats' Oder og Breve, Liv. 29de, 30te og 31te Bog, Sall. Catilina, Virgil. 3die og 4de Bog, Madv. Carmina selecta: Catul, Tibul og Martial. Hovedpunkter af Antiquiteter og Literaturhistorie. Stile 66, Versioner 32 Til Åfgangseksamen opgives: Cicero de Officiis, Orr. in Catilinam, pro lege Manilia, pro Archia poeta, pro rege Dejotaro; Livius: 29de, 30te, 31te Bog; Sallust.: Catilina; Horats: Odernes 1ste og 2den Bog, Brevene; Virgil: Æneid. 3die og 4de Bog, Carmina selecta Madvigii: Catull, Tibul, Martial. — 5te Kl. (Rektor.) Terents' Andria; Vergils Æneid. 4de Bog 200 V. Madvigs Carmin. select. Catull. Tibul.; Ciceros 4de Tale mod Verr.; Livius romerske Historie 31te Bog; Senec. consolatio ad Marciam; sammes de providentia; Tacitus' Agricola. Mundtlige Øvelser i Oversættelse fra Latin til Dansk efter Flemmers Udvalg af Sølvalderens Forfattere. 65 Versioner. — 4de Kl. (Ostermann.) Læst og repeteret Ciceros Taler for Milo og Dejotarus; Livius: 31te Bog; Virgil's Æneide 4de Bog. Grammatik: Syntaxen. Stile 70, Versioner 10. — 3die Kl. (Bricka.) Ciceros 4 Taler imod Catilina, Salust's Catilina, Stykkerne „Verdensaldrene“ og „Deucalion“ af Blochs Udvalg af Ovids Metamorphoser. I Grammatik er Syntaxen gennemgaaet. 74 Stile. — 2den Kl. (Reinhard). Cornelius Nep. Miltiades, Themistocles, Aristides, Pausanias. Cæsar bell. Gall. l. I. Madvig Gram. Repeteret Bøjningslære. Læst Kasuslæren og de vigtigste Regler om Konjunktiv og Infinitiv. 70 Hjemmestile; 40 Gange mundtl. St. — 1ste Kl. (Reinhard.) Berg & Møllers Læsebog S. 5—44 og Tillæg S. 1—14 i Udvalg. Madvigs Gramm. Bøjningslæren. Stile 34.

Græsk.

7de Kl. (Rektor). Homers Iliade 6te og 7de Bog; Herodot efter Bergs Udvalg SS 65—88; Thriges Udvalg af Platon SS. 11—26; 102—108. Repeteret ovenstaaende og desuden Æschylos' Prometheus, Homers Odyssees 1ste og 2den Bog; Bergs Udvalg af Herodot SS. 1—19; 35—65; Bergs Udvalg af „Arrian, Plutarch osv.“ SS. 58—88; Thriges Udvalg af Platon SS. 1—10; 56—71; 84—98; 108—125. Tregders Mythologi; sammes græske Literaturhistorie. Til Afgangsprøven opgives: Homers Iliade 6te og 7de Bog; Odysse 1ste og 2den Bog; Æschylos' Prometheus; Bergs Udvalg af Herodot SS. 1—19; 34—88; Bergs Udvalg af „Arrian osv.“ SS. 58—88; Thriges Udvalg af Platon SS. 1—26; 56—71; 84—98; 102—125. — 5te Kl. (Rektor) Homers Iliade 6te og 7de Bog; Æschylos' Prometheus; Herodot efter Bergs Udvalg SS 1—19; 56—88. Tregders Mythologi; sammes græske Literaturhistorie. — 4de Kl. (Ostermann). Bergs „Udvalgte Stykker“ S. 58—88; Homers Odysse 1ste og 2den Bog. Repeteret til Eksamen: Alt det Prosaiske og Odysse 1ste Bog. Græsk Formlære repeteret. — 3die Kl. (Mathiesen). Bergs Forskole læst og repeteret. Sammes Læsebog 2den Afd. S. 31—57 læst og repeteret. Sammes Formlære til § 109 læst og repeteret. 20 smaa Stile (2 à 3 trykte Linier) forat betæste Form- og Accentlæren.

Tydsk.

4de Kl. (Hertel) Jürs og Rungs poetiske Læsebog med Forbigaaelse af nogle faa Digte. Nogle Partier af Hjorts prosaiske Læsebog. Simonsens Formlære og nogle Kapitler af sammes Syntax. Realafdelingen har desuden i en særskilt ugentlig Time læst omtr. 80 Sider af „Toepfers Udvalg“ og skrevet 40 Stile hjemme og 26 paa Skolen. — 3die Kl. (Hertel.) Hjorts pros. Læsebog S. 379—414; 564—599. Simonsens Formlære. 18 Stile ere skrevne hjemme. — 2den Kl. (Hertel.) Hjorts prosaiske Læsebog S. 195—235; 315—329; 341—354. Simonsens Formlære. 35 Stile ere skrevne hjemme. 2den Realkl. har desuden i en særskilt ugentlig Time læst af „Toepfers Udvalg“ S. 55—111 og skrevet 30 Stile (ialt 65 Stile). — 1ste Kl. (Hertel.) Hjorts prosaiske Læsebog S. 59—

79; 113—122; 134—145; 159—162; 164—173. Simon-sens Formlære. 1ste Realkl. desuden i en særskilt ugentlig Time af Holbechs og Petersens Materialier §§ 19—27. Hele Klassen har skrevet 35 Stile, Realkl. særskilt 30 Stile (ialt 65 Stile).

Fransk.

7de Kl. (Mathiesen). Sicks Læsestykker II. Afd. S. 33—44; 143—54; 121—30; 580—94, og desuden Molières „Précieuses ridicules“. — 5te Kl. (Mathiesen.) Sicks Læsestykker II. Afd. S. 1—121 og III. Afd. S. 1—75. 65 skriftlige Arbejder. Desuden have Disciplene i kursorisk Hjemmelæsning (prøvet en Gang om Maa-neden) læst i Gjennemsnit 1800 Sider. — 4de Kl. (Børre.) Borrings Etudes litt. S. 46—62, 105—119, 172—181, 237—256, 270—289, 300—325. Repeteret de uregelmæs-sige Verber og Syntaxen i dens Hovedtræk. Indtil 15de Maj 34 Stile. Kursorisk Læsning er øvet, hvortil navn-lig er benyttet la guerre des paysans af H. Conscience og Colomba af P. Mérimée. — 3die Kl. (Børre.) Bor-rings Etudes S. 1—20, 119—147, 181—186, 426—436. Af Pios Grammatik er Formlæren repeteret, og af Syn-tax læst det vigtigste af §§ 1—70. Indtil 15de Maj 31 Stile (1 ugentlig). Ahns Læsebog repeteret ligesom i 2den Kl. — 2den Kl. (Børre.) Borrings Læsebog for Mellemlasserne S. 1—27, 82—90, 106—109, 241—262. De danske Stykker i Ahns Læsebog ere repeterede. Af Grammatiken er Formlæren udførligen repeteret. Indtil 15de Maj 33 Stile. — 1 Kl. (Børre.) Af Ahns Læsebog fra Nr. 121 i 1ste Afdeling til Nr. 70 i 2den Afdeling. Af Grammatiken er Formlæren læst i sine Hovedtræk. Indtil 15de Maj 33 Stile.

Engelsk (Mathiesen).

5te Kl. F. Møllers Lærebog efter den ahnske Methode I. Afdeling forfra til Enden og II. Afd. S. 72—98. Derefter Listovs Ledetraad II. Afd.; sammes Læse-bog I. Afd. og sammes Læsestykker I. Afd. med Forbi-gaaelse af de danske Stykker. 28 skriftlige Arbejder. — 4de Realkl. Listovs Læsestykker II Afd. samt Listovs Udvalg af engelske Forfattere I. Hefte og II. Hefte S. 1—31. I første Halvdel af Skoleaaret 35 Stile. I Løkkes Grammatik, hele Formlæren og Syntaxen til § 180. Des-

uden i kursorisk Hjemmelæsning i Gjennemsnit 300 Sider. — 2den Rkl. F. Møllers Lærebog Afd. II. er repeteret med Forbigaaelse af Stykket S. 99–102. Derefter er Listovs Ledetraad Afd. II og sammes Læsebog I. Afd læst og repeteret. I Grammatik er læst og repeteret hele Formlæren og Syntaxen indtil § 180 (efter Løkkes Bog). 50 Stile. — 1ste Rkl. F. Møllers Lærebog I. Afd. og II. Afd. indtil S. 97 læst og repeteret. 85 Stile.

Religion (Børre).

7de Kl. Johannes's Evangelium er læst i Grundsproget. Den friere Form, Undervisningen har havt i denne Klasse, hvor der i dette Fag ikke arbejdedes med nogen Eksamen for Øie, har givet baade Lærer og Disciple Leilighed til under Samtale at dvæle længere eller kortere ved de forskjellige Spørgsmaal og Emner, som Timens Arbejde, den Enkeltes Interesse eller endog Øieblikkets religiøse Forhold maatte fremdrage. — 3die Kl. Af Assens Bibelhistorie S. 163–234. Balslevs Katekismusforklaring er læst. En Del tidligere læste Psalmer ere repeterede. — 2den Kl. Af Assens Bibelhistorie S. 79–163. Af Balslevs Katekismus § 82 indtil Slutningen. Psalmer ligesom i 3die Kl. — 1ste Kl. At Assens Bibelhistorie S. 69–146; af Balslevs Katekismus § 50 til Fadervor. Endel Psalmer ere lærte.

Historie.

7de Kl. (Bricka.) Læst den nyeste Tids Historie og repeteret hele Historien efter Blochs og Thriges Lærebøger. — 5te Kl. (Bricka.) Læst og repeteret Oldtidens Historie indtil 5te Afsnit (Roms Kamp i Østen), samt Middelalderens og den nyere Tids Historie efter Blochs og Thriges Lærebøger. — 4de Kl. (Bricka.) Læst og repeteret Nederlandene, Helvetiens, Italiens, Ungarns, Polens, Preussens, Ruslands, Tyrkiets og de asiatiske Folks Historie efter Kofods Udtog af Verdens historien. Realisterne have tillige læst Oldtidens Historie efter det mindre Udtog og repeteret de øvrige Landes Historie efter det større. — 3die Kl. (Bricka.) Læst og repeteret Nordens Historie fra 1660, hele Frankrigs Historie, samt de øvrige Landes Historie til Reformationen efter Kofods Udtog af Verdenshistorien. — 2den Kl.

(Reinhard.) Kofods alm. Verdenshist.: Nyere Historie Danmark, Norge og Sverrig. Frankrig 1—3 Tidsrum. — 1ste Kl. (Reinhard.) Blochs Lærebog for Realskoler: Oldtidens og Middelalderens Historie indtil England.

Geographi.

4de Kl. (Petersen) Hele Geographien efter Erslevs Lærebog Nr. 2. — 3die Kl. (Petersen) Læst Europa fra den græsk-tyrskiske Halvø samt Asien, Afrika, Amerika og Australien efter Erslevs Lærebog Nr. 2. — 2den Kl. (Reinhard) Erslevs mindre Lærebog Mellemeuropa og Sydeuropa. — 1ste Kl. (Reinhard.) Erslevs mindre Lærebog forfra til Sydeuropa.

Mathematik og Regning.

Mathematik (de brugte Lærebøger ere: Holmstedts Ledetraad i Arithmetik og sammes Ledetraad i Plan-geometri og Stereometri, samt i I. og II. Kl Assens Arithmetikens Begyndelsesgrunde) 7de Kl. (Bendz.) Repeteret det hele matematiske Pensum. Opgaver hjemme 29 Gange. — 4de Kl. (Bendz.) Geometrien er læst og repeteret fra Nr. 217 og ud. I Arithmetik er læst og repeteret Læren om Ligninger, Logarithmer, Rækker og Rentesregning, repeteret Decimalbrøk og Rod. Opgaver hjemme 32 Gange. Realdisciplene geometrisk Tegning hveranden Uge 1 Time. — 3die Kl. (Bendz.) I Geometrien er læst fra Nr. 265 til Nr. 324. I Arithmetik er læst Læren om Decimalbrøk, Rod og Ligninger med 1 Ubekjendt af 1ste Grad Opgaver hjemme 33 Gange. — 2den Kl. I Geometrien (Petersen) er læst fra Nr. 148 til Nr. 265. I Arithmetiken (Bendz) er læst efter Assens Læren om Division, efter Holmstedt om Potens, Proportioner, Polynomiers Division og største fælles Divisor. Opgaver hjemme 14 Gange. — 1ste Kl. I Geometrien (Petersen) er læst forfra til Nr. 153. Som Indledning er gennemgaaet en Del af Steens Hovedformer i Rummet. I Arithmetik (Bendz) er læst efter Assens til Brøk. — Regning. I IV., III. og II. Kl. (Bendz) er jævnligen regnet paa Skolen og tildels hjemme Opgaver knyttede til Proportionslæren af allehaande Slags. I Kl. (Petersen.) Reguladetri med hele Tal og Brøk.

Naturlære.

7de Kl. (Peterjen) Læst og repeteret Naturlærens mekaniske Del efter Ørsteds Bog; repeteret den chemiske Del efter Petersens Bog og Astronomien efter Jørgensens Lærebog. — 5te Kl. (Bendz.) Læst og repeteret Holtens Naturlære til Læren om Lyden. — 4de Realkl. (Petersen.) Læst og repeteret Holtens Bog med Undtagelse af § 152—§ 157 samt § 195—§ 237. Læst og repeteret Jonstrups Chemi.

Naturhistorie (Petersen).

4de Kl. Repeteret hele Zoologien efter Lützens Lærebog Nr. 2, som benyttes gennem hele Skolen; samt Botanik efter Petits Lærebog. Med 4de—1ste Kl. er der i Sommerhalvaaret foretaget botaniske Udflugter. — 3die Kl. Læst hele Petits Botanik og det menneskelige Legeme efter Lützens Lærebog. — 2den Kl. Læst Krybdyr, Padder og Fiske samt Leddyr og Bløddyr. Øvelser i at bestemme og beskrive Planter. — 1ste Kl. Læst Bløddyrene samt Pattedyrene og Fuglene. I Sommertiden botaniske Øvelser.

Skrivning.

4de Rkl. (Børre) har havt Øvelser i Skrivning 1 Time ugentlig i den største Del af Skoleaaret. — 2den stud. Kl. (Børre) har havt 1 Time og 2den Rkl. 2 Timer om Ugen. Begge Alphabeter ere indøvede uden Brug af Forskrifter, saaledes at Disciplene have skrevet af efter en dansk Bog. Der er navnlig krævet og indøvet en ren og tydelig Skrift med sikre og bestemte Træk. — 1ste Kl. (Hertel) har havt 2 Timer ugentlig. Fremgangsmaaden ved Undervisningen som i 2den Kl. Hver 14de Dag er der givet enhver af Skolens Disciple en særlig Charakter for Orden med deres skriftlige Arbejder.

Tegning (v. d. Recke).

Frihaandstegning er indøvet med 1ste, 2den og 4de Rkl, 2 Timer ugentlig med hver Klasse, og de to sidstnævnte samlede. Endnu iaar ere Helstedes Tegnehefter overalt benyttede; men ved Siden heraf have Eleverne — efter forudgaaet Foredrag over Theorien for Skygge- og Perspektivlæren — ogsaa udført beskyggede Teg-

ninger efter fritstaaende Figurer (den saakaldte Klodstegning), hvortil de af Skolen i forrige Aar anskaffede Træmodeller ere benyttede.

Hebraisk (Königsfeldt).

7de Kl. Hele Genesis; Grammatiken indøvet efter Whitte.

Beretning om Skarpskydningen i Sommeren 1873.

Tal af Disciple, som have deltaget i Øvelserne.	Distance i Alen.	Skud- denes Antal.	Antal af Træffere (i frit Anslag.)	Points. Summa.	Middeltal.
Fra 5te April til 21de Juni:					
11	50	”	”	”	”
senere	100	”	”	”	”
12	150	205	173	158	1,63
	200	235	180	161	1,45
Fra 16de August til 27de September:					
	50	”	”	”	”
13	100	25	25	38	2,52
	150	170	134	134	1,58
	200	110	93	83	1,60
Sum paa alle Distancer		745	605	574	1,76

Anm. Skydedagenes Antal har i det hele været 14.

V.

Skolehøjtider.

1.

I Vinter holdt Skolen en Fest i en meget glædelig Anledning. Kort før Jul modtog jeg nemlig en Skrivelse fra Forfatteren Hr. Frederik Barfod, hvori han meddelte mig fra sig selv og fra Billedhugger Professor Stein, at de ifølge tidligere Samraad med afd. Biskop Grundtvig havde bestemt at skjænke til Frederiksborg Skoles Festsal et Brystbillede af Skolens fordums Discipel Thomas Kingo. Efterat Sagen var indmeldt til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, blev Tilbudet med Tak modtaget. Mindesmærket er udført af Professor Stein og bestaar af et Brystbillede i halvandengang naturlig Størrelse, opstillet paa en noget over tre Alen høj Piedestal, hvis Forside er prydet med en smuk Lyre, omgiven af en Laurbærkrands. Brystbilledet og Relieffet er af bronceret, massivt Gibs, Piedestalen af Træ malet som Sandsten. Det er Modellen eller Forbilledet til det nu i Bronze støbte Brystbillede, der skal opstilles i Kirken i Odense. Den 14de Januar Kl. 11 blev Gaven afsløret paa festlig Maade. D'Hrr. Barfod og Stein gjorde Skolen den Ære at være tilstede, og Folk fra Byen og Omegnen, der havde Interesse for Skolen, vare indbudte gjennem Byens Avis. Festen begyndte med Ouverturen til Josef og hans Brødre og Afsyngelsen af Psalmen „Sorrig og Glæde de vandre tilhobe“, hvorpaa Hr Adjunkt Mathiesen holdt Talen. Han skildrede først hvorledes Kampen mellem det gode og onde, mellem Sandhed og Løgn begyndte samtidigt med Menneskeslægtens Fremtræden paa Jorden og vil vedvare indtil det gode fuldkommen har sejret. Han viste, hvorledes alle maa deltage i denne Kamp, bevidst eller ubevidst, med eller mod deres Villie, samt hvilket Ansvar der paahviler den enkelte, saasnart Kampens Formaal

og Betydning er gaaet op for hans Bevidsthed. Han udviklede, hvorledes det godes Forkæmper havde alt sit Mod og sin Standhaftighed behov for paa den ene Side at modstaa det ondes gjøglende Fristelse, og paa den anden Side finde sig i al den Miskjendelse, Ondskab og Bagvaskelse, der venter enhver, som i Alvor og Sandhed vier sig til Kampen i det sandes og godes Tjeneste. Taleren gik derpaa over til en kort Fremstilling af de bekjendte Hovedmomenter i Kingos Liv og viste derhos, hvorledes denne fremtræder som en Typus paa en saadan Stridsmand i det godes Tjeneste, hvis hele Liv var en Række af Kamp og Strid, men hvorledes han ogsaa fastholdt Troen paa det eviges Gyldighed og derfor, trods den haardeste Modstand, dog tilsidst kan siges at være gaaet sejrrig ud af Kampen. Derefter blev Psalmen „om ret Guds Barn jeg være vil“ sunget, og Digtet om Kingo af Krossing, ogsaa een af Skolens fordums Disciple, reciteret af en Discipel. Efterat dernæst Sangen „Far Verden, far vel“ var sunget og en Adagio med Bratsch og Fortepiano var udført af en Lærer og en Discipel, meddelte Rektor, hvorledes Skolen var kommen i Besiddelse af dette Mindesmærke. Efterat Kunstværket var afsløret, lagde han Disciplene paa Sinde at holde Gaven i Hævd og Ære, og, naar de ved Ugens Begyndelse og ved dens Slutning samledes til Lovsang og stode ligeoverfor denne storslaaede Kirkens Stridsmand, da vel at erindre sig, at han, et Barn af fattige Væverfolk, havde ene ved Aandens Snilde og Villiens Energi hævet sig op til den første Plads i Kirken. Fæsten sluttede med, at Disciplene under Anførsel af Hr. Adjunkt Bricka afsang „o felix anima“ af Carissimi.

2.

Den 29de Novbr f. A. havde Skolen sin Vinterfest, der rigtignok imod mit Ønske denne Gang fik en dramatisk Karakter, idet Disciplene gjorde et Forsøg paa at

fremstille Hertz' Tyrffing paa Scenen. Da jeg imidlertid har omtalt Festen for Kingo noget udførligt, tør jeg ikke nærmere gaa ind paa Programmet ved denne Aftenunderholdning, skjønt der var et og andet, som nok fortjente at bevares. Personlig skal jeg kun udtale — og jeg tror, at de tilstedeværende, der vare saa mange, som Lokalet paa nogen Maade kunde rumme, ville være enige med mig deri —, at de i dette storartede Digt ofte meget lange Replikker bleve fremsagte af Disciplene med en Korrekthed og Sikkerhed, der forudsatte en meget omhyggelig og smagfuld Instruktion af Læreren i Dansk, Hr. Mathiesen.

3.

Ligesom forrige Aar glædede Hr Kristian Mantzius ogsaa denne Vinter Skolen med en Række Oplæsninger.

V.

Videnskabelige Apparater.

A. Fortegnelse over de i Aaret 1873/74 i Skolebibliotheket indsatte Værker.*)

Aasen, Ivar, Norsk Ordbog med dansk Forklaring. Omarbejdet og forøget Udgave 5 7 Hft 1872.

Allen, C. F., De tre nordiske Rigers Historie V. 1872.

Annalen der Physik und Chemie, herausgeg. v. J. C. Poggendorff. V, 27 Bd. 1872.

Archiv, historisk, udg. af J. Petersen og F. C. Granzow. 1872.

Aristophanis Comoediæ. Accedunt Menandri et Philemonis fragmenta Græce et latine. Parisiis 1846.

*Aristotelis Opera omnia ed C. H. Weise. 1843

— de anima libri tres. Illustravit F. A. Trendelenburg. 1833

Barfod, A. P., Af Søren Kierkegaards efterladte Papirer. I - II. 1872.

*) De Bøger, der ere indkjøbte paa Auktioner, ere mærkede med *.

- Bergk, Theodor, Griechische Literaturgeschichte. I. 1872.
- Bergsøe, W., Bruden fra Rørvig, Fortælling af. 1872.
- Bernhardi, Geschichte Ruslands und der europäischen Politik 1814 - 1831. I. 1863.
- Bibliotheca Philologica. Herausgeg. v. W. Müldener. 1872.
- Birkedal, V., Norden, Tydskland og Bjørnstjerne Bjørnson. 1872.
- Bjørnstjerne Bjørnson, Fortællinger. I-II. 1872.
- Sigurd Jorsalafar. 1872.
- Bloch, V. A., Lærebog i Oldtidens og Middelalderens Historie. 1873.
- Brandes, G., Forklaring og Forsvar. 1872.
- Hovedstrømninger i det 19de Aarhundredes Literatur Den romantiske Skole i Tydskland. 1873.
- Bursian, Conrad, Geographie von Griechenland. I-II. 1862-72.
- Cantu, Cesare, Verdenshistorie, frit bearbejdet af E. Holm og Ph. Weilbach. 12-19 Hft. 1872
- *Cassii Dionis Cocceiani rerum Romanarum libri 80. recogn. I. Bekker. I-II. 1849.
- Centralblatt für die gesammte Unterrichts-Verwaltung in Preussen. 1872.
- Literarisches. Herausgeg. von Fr. Zarncke. 1873.
- Conversationslexicon, Nordisk, 27-36 Hft. 1872.
- *Cronholm, A., Sveriges Historia under Gustaf II Adolphi Regering. I - II. 1857.
- Curtius, G., Studien zur griechischen u. lateinischen Grammatik, herausgeg. von. V, 1-2 1872.
- Dahl, H., Dansk Hjælpeordbog. 2. 1873.
- Danmarks, Norges og Sverigs Historie med c. 1000 Illustrationer. 69-76 H. 1872.
- Darwin, C., Om Arternes Oprindelse ved Kvalitetsvalg, overs. af I. P. Jacobsen. 4-9 H. 1872.
- Den frie Tanke og Dr. Brandes's Forelæsninger, af 44. 1872.
- Fabulæ Romanenses, Græce conscriptæ, ex recens. Alfredi Eberhard. Vol I. 1872.
- Fibiger, J., Prædiken ved Rigsdagens Aabning. 1872.
- Forster, John, Charles Dickens's Levnet, overs. af Moltke. 4-10 H. 1872.

- *Franzius, J., *Elementa Epigraphices Græcæ*. 1840.
- Fryxell, And., *Berättelser ur Svenska Historien*. 41 Delen. 1872.
- Grassmann, H., *Wörterbuch zum Rig-Veda*. 2. 1873.
- Grimm, I. og W., *Deutsches Wörterbuch*, fortgesetzt von M. Heyne, R. Hildebrand und K. Weigand. IV, 1, 5 og IV, 2, 5 V, 2 H. 1872
- Grundtvig, Sv., *Dansk Haandordbog med den af Cultusministeriet anbefalede Retskrivning*. 1872.
- Hansen, C., *Facitliste til Hoved- og Tavleregningsopgaver*, 3die Del. 1861. 2 Expl.
- Hof- og Statskalender for Aaret 1872. Udg. af I. P. Trap.
- Lenorman, F., *Essai sur la propagation de L'Alphabet Phénicien*. I 1872
- Lübke, Wilh., *Kunsthistorien fremstillet i dens Hovedtræk af*. Bearb. af J. Lange 13 H. 1872.
- Madsen, J. K., N. F. S. Grundtvigs *Jordefærd og det kirkelige Vennemøde*. 1872.
- Madvig, J. N., *Adversaria critica ad scriptores Latinos*. 1873.
- Monrad, D. G., *Om den paatænkte Reform i Almueskolevæsenet*. 1872.
- Munch, P. A., *Samlede Afhandlinger*, udg. af G. Storm. 1 - 4 H. 1873.
- *Polybii et Appiani quæ supersunt. Græce et Latine. Parisii: I-II. 1839.
- Raben, N. C., *Faciter til Regneopgaverne for Begyndere*. 10 Opl. 1869. 2 Expl.
- Ravn, N. F., *Analytisk Geometri for Officerskolens næstældste Klasse*. I, 1. 1872.
- *Sphærisk Trigonometri for Officerskolens næstældste Klasse*. 1868.
- Recke, E. v. der, *Bertran de Born Lyrisk Drama*. 1872.
- *Reuchlin, H., *Geschichte Italiens von der Gründung der regierenden Dynastien bis zur Gegenwart*. I-II. 1859 1860.
- *Rochan, A. L., *Geschichte Frankreichs 1814-1852*. 1858.
- Rovsing, K., *Til Belysning af den „gaadefulde Afskedigelse“*. 1872.
- Samlinger, Danske, for Historie o. s. v. 2den Række. I-II. 1872.

- Samlinger til jydsk Historie og Topographi. IV, 1—2. 1872.
- Sammlung gemeinverständlicher wissenschaftlicher Vorträge, herausgeg. von R. Virchow und F. Holtzendorff VIII. Serie. 1873.
- Scherr, Joh., Allgemeine Geschichte der Literatur. 4te Aufl. H. 1—12. 1872.
- Schmidt, V., Assyriens og Ægyptens gamle Historie. I. 1872.
- Schmidt, K., Dampmaskinens Historie. H. 1—5. 1872—73.
- Shakspeare, William, Dramatiske Værker, overs. af Edv. Lembcke. 12te Del. 1872.
- Smith, S. Birket-, Leonora Christina (Ulfeldt) paa Maribo Kloster. 1872.
- *Springer, A., Geschichte Oesterreichs seit dem Wiener Frieden 1809. 1—2. 1863—65
- Statsøkonomiens Grundsætninger, populært fremstillede af E. Bing og I. Petersen. 1—3 H. 1872.
- Teuffel, W. S., Studien und Charakteristiken zur griech. und röm. sowie zur deut. Literaturgeschichte. 1871.
- Theokritos, Fem Digte. Illustrerede af L. Frølich, overs. af S. Müller. 1872.
- Thiele, J. M., Af mit Livs Aarbøger 1795—1825. 1873.
- Tidskrift for Philologi og Pædagogik. IX, 4. X, 1—3. 1872.
- *Vetus Testamentum ex vers. Sept. interpretum, ex edit. L. Bos. I—III. Oxon. 1805—8.
- Watt, Robert, Fra det fjerne Vesten. I, 1872.
- Werlauff, E. C., Om Danebrog og Danebrogsordenen. Udg. af C. F. Wegener. 1872.
- Winkel-Horn, Fr., Mennesket i den forhistoriske Tid. Med Billeder i Farvetryk og en Mængde Afbildninger i Texten. 1—5 H. 1872.
- Wuttke, H., Die Entstehung der Schrift, die verschiedenen Schriftsysteme und das Schrifttum der nicht alphabetarisch schreibenden Völker. 1872.
- Æschylus Prometheus. Für den Schulgebrauch erklärt von N. Wecklein. 1872.
- *Astius, F., Lexicon Platonicum. I—III. 1835—38.

B. Den fysiske Samling.

Et mindre Ruhmkorffs Induktionsapparat.

Et Par Geisslerske Rør.

Nogle Kolber, Retorter og Glas, samt

En Samling af kemiske Præparater.

VI.

Skolens Bygninger.

1. Den af Christian den fjerde opførte Hovedbygning, der er fremstillet paa den ovenfor medfulgte Plan efter en i Skolens Bibliothek værende Kobberplade, stod, hvad det Ydre angik, urokket fra den blev tagen i Brug ved Mikkelsdag 1633 indtil Natten til den 11te Maj 1834, da Luerne tilintetgjorde den. „Kun de høje og tykke Mure kunde de ikke faa Bugt med“*). Den

*) Se F. P. I. Dahls Program, 1ste H. S. 23 (1836). Til nærmere Oplysning af et Par Steder i de foran optagne „Bidrag“ hid sættes her følgende om det egentlige Læselokale (efter Dahl, 1ste H. S. 24 f.): den indtrædende havde til venstre 2den, til højre 3die Lektie, hver med en stor højrygget grønmalet Træstol til Hørerne. To Trin førte op til Mesterlektionen, der ene ved et Tralværk var adskilt fra de tvende andre; ved Opgangen dertil havde man lige for sig det store Katheder, hvis to Døre aabnede Adgangen til Skolens Landkort o. s. v.; til venstre stod (i det mindste fra 1731 af; i tidligere Tider synes Lokalet ikke at være blevet opvarmet) den store Kakkellovn. Under Loftet løb de hvidtede Bjælker hen i ringe Afstand fra hverandre, understøttede til at bære den paahvilende Skorsten og Skillerumsmurene i anden Etage ved to lange rødmaalede Træer af et sværere Slags, hvis ene Ende laa ind i Gavlmuren, medens den anden ved Siderne af Døren, saavel som Midten bæres af lignende Støtter. Denne Stue var, ligesom lignende i andre Skoler, fælles Læseværelse for alle Klasser, hvor man „ligesom maatte kappes indbyrdes om at kunne overraabe hinanden“. Forandring skete heri ved Skolereformen 1806.

19de April 1836 kunde den nye Bygning, udført af afd. Etatsraad Koch, benyttes til Skolehus. Skjønt den, hvad hensigtsmæssig Indretning angaar, staar langt over sin gamle Forgænger, har det efterhaanden mere og mere vist sig, at Grunden, hvorpaa den er opført, ikke har faaet den omhyggelige Behandling, som den gamle Skoles, idet baade den østre og vestre Ende af Bygningen, navnlig den første, mere og mere synker, medens Midterpartiet, der i det mindste ud til Gaden staar paa den gamle Grund, ikke har givet sig. Bygningsinspektøren Hr. Etatsraad Meldahl lod derfor forrige Aar Grunden ved begge Ender undersøge, og støttet til de derved vundne Resultater, indgav han et motiveret Andragende til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, hvori han paaviste Nødvendigheden af at underkaste Bygningens Grund en Hovedreparation. Ministeriet har i Forslag til Finantslov for 1874 og 75 taget denne Bygningsinspektørens Indstilling til Følge, og begge Tingene have bevilget de forlangte Penge. Ministeriet har derefter meddelt Etatsraad Meldahl fuldkommen Handlefrihed med Hensyn til Udførelsen af dette vanskelige Arbejde, at forny Skolebygningens Fundamenter. Gid det maa lykkes denne Mands store Dygtighed at raade Bod paa de Fejl, som utvivlsomt ere begaaede ved den nye Bygnings Grund, hvor denne gaar udenfor den gamle Skoles.

2. Hvad Bygningens Indre angaar, da er for to Aar siden efter Bygningsinspektørens Anvisning Skolens Ovne forandrede, idet fire nye Kakkelovne ere anskaffede og alle de øvrige forsynede med støbte Vendekasser „efter den nye Fyrmethode“. Denne Forandring, foruden den Sikkerhed, som derved erhvervedes mod Ildsvaade, har ogsaa vist sig i den Grad besparende, at der paa Skolens Budget de to sidste Aar har kunnet opføres omtrent fem Favne Brænde færre end tidligere for hvert Aar, saa at Udgifterne snart kunne være dækkede.

Dette skyldes dog ikke de fire nye Ovne; thi af dem ere kun to i øverste Klasse i stadig Brug. De to andre maatte jeg, da de ikke engang kunde yde saa megen Varme som de ældre Ovne før Forandringen, anbringe i Værelser, hvor der kun nu og da lægges i Kakkelovnen. Det er de med Vendekasser forsynede gamle Ovne, der have vist sig saa hensigtsmæssig indrettede.*)

3. Side- og Bagbygningerne. Hermed er der i de to sidste Aar foretaget væsentlige Forandringer og Forbedringer efter Bygningsinspektørens Anvisning, idet der er opført en hel ny Sidebygning til Brændehus, af Grundmur indtil Naboen og Egebindingsværk til Skolegaarden. Den er beliggende paa det Sted, hvor før Baggaarden og Pedelboligen laa. Ligeledes er hele Bagbygningen nu opført af Grundmur, og der er der indrettet en Lejlighed for Pedellen, et Vadskerhus og Værelser, hørende til Rektorlejligheden. Ved denne Ombygning er Gaarden kommen til at ligge langt friere og tre smaa Grønplæner anlagte. Hele Arbejdet er udført for Assurancesummen og et lille Tilskud af Staten.

VII.

A. Summarisk Oversigt over Skolens ordinære Indtægter og Udgifter i Finantsaaret 18⁷³/74.

Indtægt:	
Jordebogsindtægt m. Fradrag af Skatter	5,176 Rd. 23 ¹ / ₂ Sk.
Renter af Skolens Kapitalformue	2,681 — 90 —
Skolekontingenter	2,606 — 48 —
Helsingørs Hospital	300 — „ —
Tilskud fra den almindelige Skolefond	6,000 — „ —
	<hr/>
	16,764 Rd. 65 ¹ / ₂ Sk.

*) Iøvrigt har den Forandring vist sig i høj Grad nødvendig ogsaa uden Hensyn til forøget Varme, thi de gamle Rør, der vare indlagte flere Alen gjennem smaa tilmurede og derfor utilgængelige Rum, ere blevne befundne i en saadan af Sod tilintetgjort Tilstand, at det synes ubegribeligt, at ingen Ulykke har fundet Sted.

Udgift:		
Gager og Timebetaling	12,342 Rd.	44 Sk.
Pensioner og Vartpenge	2,204	— 26 —
Bibliothek og videnskabel. Apparater	384	— 94 —
Bygningernes Vedligeholdelse	281	— 8 —
Badehus	40	— „ —
Inventarium	124	— 17 —
Brændsel og Belysning	429	— 59 —
Kommunale Udgifter	85	— 80 —
Regnskabsføringen	340	— „ —
Forskjellige løbende og ekstraordinære Udgifter	564	— 51 —
Riffelskydning	49	— 48 —
Ifølge Decision	„	10 ¹ / ₂ —
	<hr/>	
	16,846 Rd.	53 ¹ / ₂ Sk.

B. Stipendiekassen 18⁷³/₇₄.

Indtægt:		
Renter af Stipendiefondens Midler	274 Rd.	57 Sk.
Uddrag af Sparekassen	104	— 9 —
Refusion	135	— 78 —
	<hr/>	
	514 Rd.	48 Sk.

Udgift:		
Udbetalte Stipendier	421 Rd.	24 Sk.
Indsat i Frederiksborg Sparekasse	86	— 81 —
Regnskabsførerens Procenter	6	39 —
	<hr/>	
	514 Rd.	48 Sk.

C Discipelbibliotheket.

Indtægt:		
For 15 Deltagere à 1 Rd. og 6 à 3 Mk.	18 Rd.	„ Sk.
Udgift:		
Underballance fra forrige Aar	7 Rd.	„ Sk.
Til Bøger og deres Indbinding	17	— 16 —

VIII.

Fordeling af Skolens Beneficier.

1. Skolens Stipendier: Det højeste, 50 Rd: P. C. Limpricht; det mellemste, 35 Rd: A. B. Møller, C. J. Hansen, J. O. H. Jespersen, H. C. S. Lassen og H. C. D.

Voigt; det laveste, 20 Rd.: H. C. C. Mortensen, A. Henningsen, C. V. P. Swendsen, C. L. J. Hildebrand, L. M. H. L. Parsbech, S. A. Jespersen. Af Slagelse Stipendium tillige C. V. P. Swendsen og H. C. S. Lassen 20 Rd.

2. Fri Undervisning: C. Ewald, H. C. C. Mortensen, J. S. S. B. Ulrich, A. C. C. Albrechtsen, G. C. L. Swendsen, H. C. P. H. Baumgarten, samt **extraordinært:** J. V. N. Reinhard.

3. Undervisning mod halv Betaling: C. J. Hansen, J. O. H. Jespersen, H. C. S. Lassen, H. C. D. Voigt.

4. Det Moltkeske Legat for Embedsmænds skole-søgende Sønner, 40 Rd. til hver: J. S. S. B. Ulrich, C. V. P. Swendsen, C. Ewald

5. Det Treschowiske Legat til Udredelse af Skolepenge, 50 Rd.: J. O. H. Jespersen.

6. Frederiksborg Skoles to Pladser paa Regentens: J. L. Faartoft og G. A. Brasen.

IX.

Tidstavle for Prøverne.

Afgangsprøven.

A. For de studerende Disciple:

Skriftlig: Mandag den 15de Juni Kl. 8 - 12 Oversættelse fra Latin til Dansk; Kl. 4 - 8 Arithmetik; Tirsdag den 16de Juni Kl. 8 - 12 Udarbejdelse i Modersmaalet (fri Opgave); Kl. 4 - 8 Oversættelse fra Dansk til Latin; Onsdag den 17de Juni Kl. 8 - 12 Geometri; Kl. 4 - 8 Udarbejdelse i Modersmaalet (bunden Opgave).

Mundtlig: Mandag den 22de Juni Kl. 9 Historie; Kl. 4 Latin; Tirsdag den 23de Juni Kl. 8 Græsk; Torsdag den 25de Juni Kl. 9 Arithmetik; Kl. 4 Naturlære; Fredag den 26de Juni Kl. 8 Geometri; Mandag den 13de Juli Kl. 9 Hebraisk.

Prøverne afholdes i 7de og 5te Klasses Læsestue undtagen Prøverne i Naturlære og Naturhistorie, der afholdes i Værelset ved Siden af den fysiske Samling.

B. For Realkandidaten:

Skriftlig: Mandag den 15de Juni Kl. 8 - 12 Udarbejdelse i Modersmaalet, I; Kl. 4 - 8 Geometri;

Tirsdag den 16de Juni Kl. 8—12 Arithmetik;
Kl. 4—8 Tydsk Stil; Onsdag den 17de Juni
Kl. 4—8 Regning.

Mundtlig: Mandag den 22de Juni Kl. 12 Fransk; Kl. 7
Tydsk; Tirsdag den 23de Juni Kl. 10 Hi-
storie; Kl. 7 Geographi; Torsdag den 25de
Juni Kl. 12 Geometri; Kl. 4 Naturlære; Fre-
dag den 26de Juni Kl. 10 Naturhistorie; Kl. 12
Arithmetik; Kl. 4 Engelsk.

Aarsproven.

- Skriftlig: V. Mandag den 15de Juni Kl. 8—12 La-
tinsk Version; Kl. 4—8 Fransk Stil; Tirsdag
den 16de Juni Kl. 8—12 Dansk Stil (fri Op-
gave); Kl. 4—8 Engelsk Stil; Onsdag den
17de Juni Kl. 4—8 Dansk Stil (bunden Opg.).
- IV. st. og R. Mandag den 15de Juni Kl. 8—12
Dansk Stil; Kl. 4—8 Geometrisk Udarb.; Tirs-
dag den 16de Juni Kl. 8—12 Arithmetisk Op-
gave; Kl. 4—8 st. Latinsk Stil, R. Tydsk
Stil; Onsdag den 17de Juni Kl. 8—12 Fransk
Stil; Kl. 4—8 st. Latinsk Version, R. Regning.
- III. Mandag den 15de Juni Kl. 8—11 Dansk Stil;
Kl. 4—8 Mathemat. Udarbeid.; Tirsdag den
16de Juni Kl. 8—12 Regning; Kl. 4—8 La-
tinsk Version; Onsdag d. 17de Juni Kl. 8—12
Latinsk Stil; Kl. 4—8 Fransk Stil.
- II. Mandag den 15de Juni Kl. 8—11 Dansk Stil;
Kl. 4—8 Tydsk Stil; Tirsdag den 16de Juni
Kl. 8—12 Regning; Kl. 4—8 st. Latinsk Ver-
sion, R. Engelsk Stil; Onsdag den 17de Juni
Kl. 8—12 st. Latinsk Stil, R. Engelsk Ver-
sion; Kl. 4—8 Fransk Stil.
- I. Mandag den 15de Juni Kl. 8—11 Dansk Stil;
Kl. 4—8 Tydsk Stil; Tirsdag den 16de Juni
Kl. 8—12 Regning; Kl. 4—8 Fransk Stil;
Onsdag den 17de Juni Kl. 4—8 st. Latinsk
Stil, R. Engelsk Stil.
- Mundtlig: V. Tirsdag den 7de Juli Kl. 8 Latin; Ons-
dag den 8de Juli Kl. 8 Engelsk; Kl. 5 Old-
nordisk; Torsdag den 9de Juli Kl. 8 Historie;
Kl. 5 Fransk; Fredag den 10de Juli Kl. 8
Naturlære; Lørdag den 11te Juli Kl. 8 Græsk.

- IV. Tirsdag den 23de Juni IV st. Kl. 4 Latin; Torsdag d. 25de Kl. 12 Geometri; Fredag d. 26de Kl. 12 Arithmetik; Tirsdag den 7de Juli Kl. 8 IV st. og R. Geographi; Onsdag den 8de Juli Kl. 8 Naturhistorie; Torsdag den 9de Juli Kl. 8 Fransk; Fredag den 10de Juli Kl. 12 Historie, R. ogsaa Engelsk; Kl. 5 R. Naturlære; Lørdag d. 11te Juli Kl. 8 Tydsk; Kl. 12 IV R. Arithmetik og Geometri; Kl. 5 IV st. Græsk.
- III. Tirsdag den 7de Juli Kl. 8 Fransk; Kl. 5 Naturhistorie; Onsdag den 8de Juli Kl. 8 Tydsk; Kl. 5 Arithmetik; Torsdag den 9de Juli Kl. 5 Geometri; Fredag den 10de Juli Kl. 8 Græsk; Kl. 5 Latin; Lørdag den 11te Juli Kl. 8 Religion; Kl. 12 Historie; Kl. 5 Geographi
- II. Tirsdag den 7de Juli Kl. 12 Arithmetik og Geometri; Kl. 5 Fransk; Onsdag den 8de Juli Kl. 12 Religion; Torsdag den 9de Juli Kl. 8 st. Latin; Kl. 12 II st. og R. Naturhistorie, R. Engelsk; Kl. 5 II st. og R. Historie; Fredag den 10de Juli Kl. 8 Tydsk; Kl. 12 Geographi.
- I. Tirsdag den 7de Juli Kl. 12 Tydsk; Kl. 5 Historie; Onsdag den 8de Juli Kl. 12 Arithmetik og Geometri; Kl. 5 Geographi; Torsdag den 9de Juli Kl. 12 Religion; Fredag den 10de Juli Kl. 5 Fransk; Lørdag den 11te Juli Kl. 8 Naturhistorie; Kl. 12 st Latin, R. Engelsk.

Mandag den 13de Juli Kl. 8 Prøve i Gymnastik.

— — Kl. 11 Prøve i Sang.

— — Kl. 12 Lærermøde.

Tirsdag den 14de Juli Kl. 1 bekendtgjøres Udfaldet af Eksamen. Samme Dag Kl. 8 og 5 prøves nye Disciple.

Lørdag den 15de August Kl. 8 begynder Undervisningen i det nye Skoleaar

Til at overvære de mundtlige Prøver og Slutnings-højtideligheden indbydes Disciplenes Forældre og Værger og enhver, der har Interesse for Skolen og dens Virksomhed.

Frederiksborg lærde Skole den 24de Maj 1874.

C. Berg.